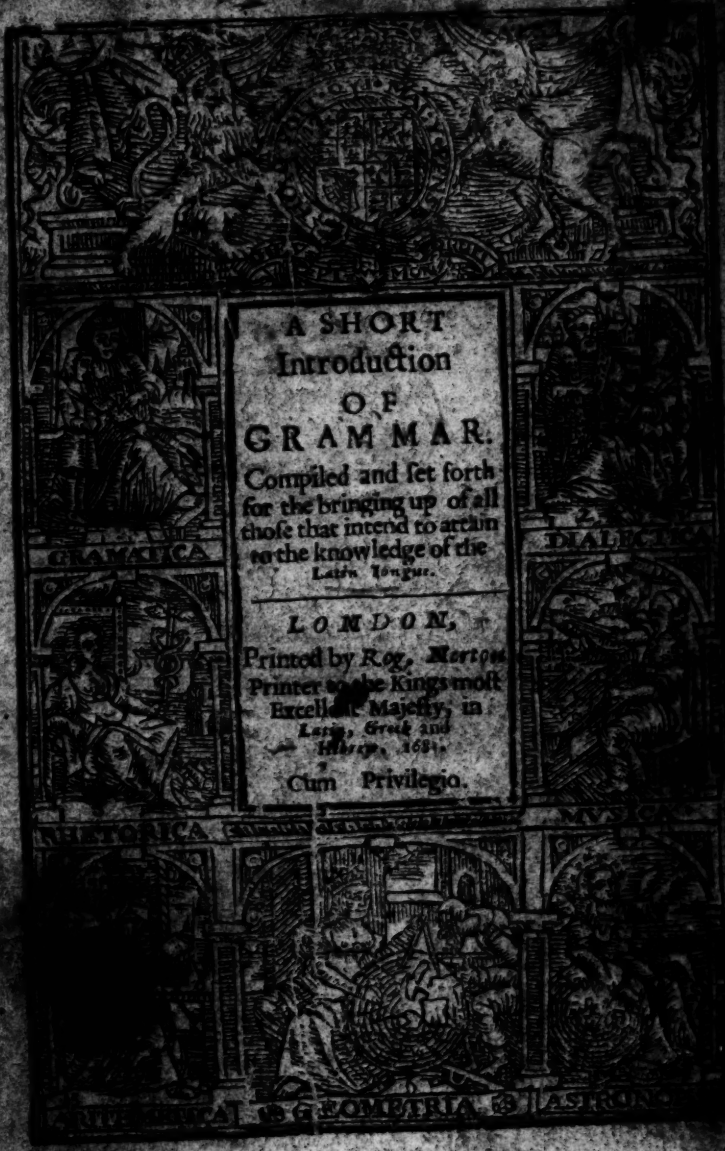

A SHORT Introduction OF GRAMMAR.

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the Latin tongue.

LONDON,

Printed by Roy. Norton Printer to the Kings most Excellent Majesty, in Latin, Greek and Hebrew. 1681.

Cum Privilegio.

BRITISH MUSEUM

TO THE READER.

THerefore every man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the understanding of the tongues, (wherein is contained a great treasure of wisdom and knowledge) it would seem much vain and little needful; for so much as it is to be known that nothing can surely be erued whose beginning is either feeble or faulty; and no building be perfect whereas the foundation and ground-work is ready to fall, and unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it self, and more profitable for the learner to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have; and to learn the plainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide, both of reading and speaking, than to fall in doubt of the goodness and necessity thereof: which I doubt whether he shall more lament that lacketh, or esteem that he hath it: and whether he shall oftner stumble at trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not; or judge truly and faithfully of divers weighty things when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compass aforetime, because that they who professed this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diversly, and so could not do it all best; because there is but one best, not only in every thing, but also in the manner of every thing.

As for the diversity of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Highnesses wisdom; who foreseeing the inconvenience, and favourably providing the remedy, caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligently drawn, and so to be set out only: every where to be taught for the use of learners, and for avoiding the hurt in changing of School-masters.

The variety of teaching is divers yet, and always will be, for the every School-master liketh that he knoweth, and seeth not the use of that he knoweth not, and therefore judgeth that the most sufficient way which he seeth to be the readiest means, and perfectest kind, to bring a learner to have a through knowledge therein.

Wherefore it is not unfit, if one seeing by tryal an easier and readier way than the common sort of teachers do, would say what he hath proved, and of the commodity ensued: that others not knowing the same, may by experience prove the like, and then by proof reasonably judge the like: not hereby excluding the better way when it is found, but to the mean season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholler hate too much, but that he in continuance and diligence of teaching, make him to rehearse so, that while he hath perfectly that which is behind, he suffer him not to go forward: for this putting hath

overthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazedness, when they know not how they shall either go forward or backward, but stick fast, as one plunged and cannot tell what to do or which way to turn him: and then the Master thinketh the Scholler to be a dullard: and the Scholler thinketh the thing to be unealie, and too hard for his wit: and the one hath an evil opinion of the other, when oftentimes it is neither, but in the kind of teaching. Wherefore the best and chiefest point throughly to be kept, is, that the Scholler have in mind so perfectly that which he hath learned, and understand it so, that not only it be not a stop for him, but also a light and help unto the residue that followeth. This shall be the Maisters ease, and the childes incouraging: when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching be less tormented, and the other shall think the thing the easier, and so with more gladness be ready to go about the same.

In going forward, let him have of every declension of Nouns and conjugation of Verbs, so many several examples, as they pass them, that it may seem to the School-master, no word in the Latin tongue to be so hard for that part, as the Scholler shall not be able praiseably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first, and so come to the stranger and harder) must needs bring this profit withal, that the Scholler shall best understand, and soonest conceive the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his Noun and his Verb; but every way, forward, backward, by cases, by persons; that neither case of Noun, nor person of Verb can be required, that he cannot without stop or study tell. And untill this time I count not the Scholler perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every part: not by rote, but by reason, and is more cunning in the understanding of the thing, than in rehearsing of the words (which is not past a quarter of a years diligence, or very little more to a painful and diligent man, if the Scholler have a mean wit) then let him pass to the Concords, to know the agreement of parts among themselves, with like way and diligence as is afore-described.

Where in plain and sundry examples, and continual rehearsal of things learned, and especially the daily declining of a Verb, and turning him into all fashions, shall make the great and heavy labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well, than pain in searching of an unused, and unacquainted thing.

When these Concords be well known unto them (an easie and pleasant pain, if the fore-grounds be well and throughly beaten in) let them

them not continue in learning of the rules utterly, as they ly in their Syntax, but rather learn some pretty book, wherein is contained not only the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honesty and godliness, and thereof take some little sentence as it lyeth, and learn to make the same first out of English into Latin, not seeing the book or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be known, then to learn it as the occasion of the sentence giveth cause that day, which sentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and construe it, and so shall he be less troubled with the parsing of it, and sufficiently carry his lesson in mind.

And although it was said before, that the Schollers should learn but a little at once, it is not meant that when the Master hath heard them a while, he should let them alone (for that were more negligence for both parts) but I would all their time they be at School, they should never be idle, but always occupied in a continual rehearsing and looking back again to those things they have learned, and be more bound to keep well their old, than to take forth any new.

Thus if the Master occupy them, he shall see a little lesson take a great deal of time; and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be, within a while, by this use, the Scholler shall be brought to a good kind of readiness of making, to the which if there be adjoyned some use of speaking (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitterness of his learning.

A great help to further this readiness of making and speaking, shall be, if the Master give him an English book, and cause him ordinarily every day to turn some part into Latin. This exercise cannot be done without his rules, and therefore both establish them, and ground them surely in his mind for readiness, and maketh him more able to speak suddenly, whensoever any present occasion is offered for the same. And it doth help his learning more a great deal to turn out of English into Latin, than on the contrary.

Furthermore, we see many can understand Latin, that cannot speak it, and when they read the Latin word in the book, can tell you the English thereof at any time; but when they have laid away their book, they cannot contrariwise tell you for the English the Latin again, whensoever you will ask them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which he understandeth, to be readier by use unto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These precepts well kept, will bring a man clean past the use of this Grammar-book, and make him as ready as his book, and so fit to further things; whereof it were out of season to give precepts here.

and therefore this may be for this purpose, enough, which to your School-masters, min skilful, is not so needful; to other meaner and less practised it may be, not only much the labour of reading, but also of the using.

An Advertisement to the Reader.

IN this Edition, for the greater profit and ease both of Master and Scholar, in the English Rules, and in the Latin Syntax, those words wherein the force of each example lieth, are noted with letters and figures, where need is: the governor, director, or guider, or that which is in place of it, with an a; the governed, or that which is guided by it, with b: or if there be more governors, the first with a, the second with aa: and so if more governeds, the first with b, the second with bb: and sometimes, the order is directed by a, b, c: or by figures, and words of the same, or such like nature, coupled together with little strokes between, so much as may be. That so in saying the ensamples, the children may (where or when the Master pleaseth) render again, only those words which are the ensample: as saying, *Quis nisi* b *mentis* a *inops oblatum respuat aurum?* may repeat again, a *inops* b *mentis*. So throughout all the Latin rules, for better understanding thereof, and for a short repetition, when the master pleaseth, the sums of all the rules are set down, either in the words before the rule, or in the margin, that so they may be chained together briefly, and make perfect sense.

The

The Latin letters are thus written.

The capital letters.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q
R S T V U X Y Z.

A B C D E F G H I J K L M N O P
Q R S T V U X Y Z.

The small letters.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t
v u x y z.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t
u u x y z.

Letters are divided into Vowels and Conſonants.

A Vowel is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number: namely, *a*, *e*, *i*, *o*, *u*; whereunto is added the Greek Vowel *y*.

A Conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a Vowel, as *b* with *e*. And all the letters, except the Vowels are Conſonants.

A Syllable is the pronouncing of one letter or more with one breath: as, *A-ve*.

A Diphthong is the ſound of two Vowels in one ſyllable; and of them there be four in number, namely, *æ*, *œ*, *au*, *eu*; whereunto is added *ei*: as, *Æneas*, *cœna*, *audio*, *augr*, *hei*.

Inſtead of æ and œ we commonly do pronounce *e*.

The Greek letters are thus written.

The capital letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ
Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η ϑ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ ς
τ υ φ χ ψ ω.

PRE-

PRECATIO.

Omine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis ſapientiam omnibus eam cum fiduciâ abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infuditi, lumine divinæ gratiæ tuæ; ut non modo quæ ad cognoſcendum te & Servatorem noſtrum Dominum Jeſum valeant, intelligam, ſed etiam ita mente & voluntate perſequar, & indies benignitate tua, tum doctrina tum pietate proficiam, ut qui efficis omnia in omnibus, in me reſplendeſcere dona tua facias, ad gloriam ſempiternam immortalis Majeſtatis tuæ. AMEN.

A PRAYER.

Almighty Lord and merciful Father, Maker of Heaven and Earth, which of thy free liberality giveſt wiſdom abundantly to all that with faith and full aſſurance aſk it of thee, beautiſy by the light of thy heavenly grace the towardneſs of my wit, the which with all powers of nature thou haſt poured into me; that I may not only underſtand thoſe things which may effectually bring me to the knowledge of thee and the Lord Jeſu our Saviour, but alſo with my whole heart and will, conſtantly follow the ſame, and receive daily increaſe through thy bountiful goodneſs towards me, as well in good life as doctrine: to that thou which worheſt all things in all creatures, mayeſt make thy gracious benefits thine in me, to the endleſs glory and honor of thine immortal Majeſty. So be it.

¶ An Introduction of the Eight parts of Latin ſpeech.

IN ſpeech be theſe eight parts following:

Noun, Pronoun, Verb, Participle,	declined.	Adverb, Conjunction, Preposition, Interjection,	undeclined.

Of a Noun.

A Noun is the name of a thing that may be ſeen, felt, heard or underſtood: as the name of my hand in Latin, is manus: the name of an houſe, is domus: the name of goodneſs, is bonitas. A Noun.

Of Nouns, ſome be Subſtantives, and ſome be Adjectives. Nouns of two ſorts.

A Noun Subſtantive is that ſtandeth by himſelf, and requireth not another word to be joyned with him to ſhew his ſignification: as, Homo a *man*. And it is declined with one article: as, Hic magiſter, a *maſter*: or elſe with two at the moſt, as, Hic & hæc parens, *a father or mother*. A Noun Subſtantive.

A Noun Adjective is that cannot ſtand by it ſelf in reaſon or ſignification, but requireth to be joyned with another word: as, Bonus, *good*. Pulcher, *fair*. And it is declined either with three terminations: as, Bonus, bona, bonum: or elſe with three articles: as, Hic hæc & hoc Felix, *Happy*: Hic & hæc Levis, & hoc Leve, *Light*. A noun Adjective.

A Noun Subſtantive either is Proper to the thing that it betokeneth: as, Edvardus is my proper name: or elſe is common to more: as, Homo is a common name to all men. Two kinds of Nouns Subſtantives.

Numbers

An Introduction of the

Numbers of Nouns.

IN Nouns be two Numbers, the Singular and the Plural. The Singular number speaketh but of one: as, Lapis, *a stone*. The Plural number speaketh of more than one: as, Lapides, *stones*.

Cases of Nouns.

NOuns be declined with six cases, Singularly and Plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the Ablative.

Nominative case. The Nominative case cometh before the Verb, and answereth to this question, Who or What? as, Magister docet, *The Master teacheth*.

Genitive The Genitive case is known by this token *Of*, and answereth to this question, Whose, or Whereof? as, Doctrina Magistri, *The learning of the Master*.

Dative. The Dative case is known by this token *To*: and answereth to this question, To whom, or To what? as, Do librum Magistro, *I give a book to the Master*.

Accusative. The Accusative case followeth the Verb, and answereth to this question, Whom or What? as, Amo Magistrum, *I love the Master*.

Vocative The Vocative case is known by calling or speaking to: as, O Magister, *O Master*.

Ablative The Ablative case is commonly joyned with Prepositions serving to the Ablative case: as, De Magistro, *Of the Master*. Coram Magistro, *Before the Master*.

Also In, With, Through, For, From, By, and Than, after the Comparative degree, be signs of the Ablative case.

Articles.

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoun, and be thus declined.

Singulariter		Pluraliter	
Nominat.	hic, hæc, hoc.	Nominat.	hi, hæ, hæc.
Genitivo	hujus.	G.	horum, harum, horum.
Dativo	huic.	Dativo	his.
Accuſ.	hunc, hanc, hoc.	Accuſ.	hos, has, hæc.
Vocativo	caret.	Vocativo	carent.
Ablativo	hoc, hac, hoc.	Ablativo	his.

Genders of Nouns.

Genders of Nouns be ſeven: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtful, and the Epicene.

The Maſculine Gender is declined with this article Hic: as, Hic vir, *a Man.*

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as, Hæc mulier, *a Woman.*

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as, Hoc ſaxum, *a Stone.*

The Commune of two is declined with Hic and Hæc: as, Hic & hæc parens, *a Father or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc and hoc: as, Hic, hæc & hoc foelix, *Happy.*

The Doubtful Gender is declined with Hic as hæc: as, Hic vel hæc dies, *a Day.*

The Epicene Gender is declined with one article, and under that one article both kinds are ſignified: as, Hic paſſer, *a Sparrow.* Hæc aquila, *an Eagle,* both he and ſhe.

The

The declenſions of Nouns.

There be five declenſions of Nouns.

I. The firſt is when the Genitive and Dative caſe ſingular end in æ. The Accuſative in am. The Vocative like the Nominative. The Ablative in a. The Nominative plural in æ. The Genitive in arum. The Dative in is. The Accuſative in as. The Vocative like the Nominative. The Ablative in is.

As in example.

Singulariter	*Nominat. hæc muſa.*	Pluraliter	*Nominativo hæ muſæ.*
	Gen. hujus muſæ.		*Gen. harum muſarum.*
	Dativo huic muſæ.		*Dativo his muſis.*
	Accuſ. hanc muſam.		*Accuſat. has muſas.*
	Vocativo ô muſa.		*Vocativo ô muſæ.*
	Abla. ab hac muſâ.		*Ablat. ab his muſis.*

Hæc menſa. Hic Poeta. Hic & hæc vates. Note.

Note that Filia and Nata, do make the Dative and the Ablative plural in is or in abus. Alſo Dea, Mula, Equa, Liberta, make the Dative and the Ablative caſe plural in abus only.

II. The ſecond is when the Genitive ſingular ends in i. The Dative in o. The Accuſative in um. The Vocative for the moſt part like the Nominative. The Ablative in o. The Nominative plural in i. The Genitive in orum. The Dative in is. The Accuſative in os. The Vocative like the Nominative. The Ablative in is.

As in example.

Singulariter	*Nom. hic magiſter.*	Pluraliter	*Nominat. hi magiſtri.*
	Gen. hujus magiſtri.		*G. horum magiſtrorum.*
	Dat. huic magiſtro.		*Dativo his magiſtris.*
	Ac. hunc magiſtrum.		*Accuſ. hos magiſtros.*
	Vocat. ô magiſter.		*Vocativo ô magiſtri.*
	Ab. ab hoc magiſtro.		*Abl. ab his magiſtris.*

Hic vir. Hic liber. Hæc coluis. Hic logos. Note.

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative ſhall end in e: as, Nomi[na]tiv

nativo hic Dominus, Vocativo ô Domine. Except Deus, that maketh ô Deus, and Filius that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in i: as, Nominativo Hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Also these Nouns following, make their Vocative in e or in us; as, Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nouns of the Neuter Gender of what declension soever they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plural number they end all in a, as in example. Note.

Singulariter	*Nom. hoc regnum.*	Pluraliter	*Nominat. hæc regna.*	Hoc damnum.
	Gen. hujus regni.		*Gen. horum regnorum.*	Hoc malum.
	Dat. huic regno.		*Dativo his regnis,*	Hoc verbum.
	Accus. hoc regnum.		*Accusat. hæc regna.*	
	Voc. ô regnum.		*Vocativo ô regna.*	
	Abl. ab hoc regno.		*Ablat. ab his regnis.*	

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined.

Pluraliter	*Nominativo Ambo, amba, ambo.*
	Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
	Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
	Accusativo Ambos, ambas, ambo.
	Vocativo Ambo, amba, ambo.
	Ab Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

The third is when the Genitive singular endeth in is: The Dative in i: The Accusative in em, and sometime in im, and sometime in both: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e or i, and sometime in both: The Nominative plural in es: The Genitive in um, and sometime in ium: The Dative in bus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in bus. 115

As

As in Example.

hic pater. hic panis Hoc opus. Hoc caput. Hæc nubes. Hic vel hæc bubo. Hæc virtus. Hoc animal. Hoc exile. Hoc calcar.

Singulariter: Nom. hic lapis. Gen. hujus lapidis. Dativo huic lapidi. Accuſ. hunc lapidem. Vocativo ô lapis. Ablat. ab hoc lapide.

Pluraliter: Nom. hi lapides. Gen. horum lapidum. Dat. his lapidibus. Accuſ. hos lapides. Vocativo ô lapides. Ab. ab his lapidibus.

Singulariter: Mo. hic & hæc parens. Gen. hujus parentis. Dativo huic parenti. Acc. hunc & hanc parentem. Voc. ô parens. Abl. ab hoc & hac parente.

Pluraliter: Mo. hi & hæ parentes. Gen. horum & harum (parentum. Dat. his parentibus. Ac. hos & has parentes. Voc. ô parentes. Ab. ab his parentibus.

IV. The fourth is when the Genitive caſe ſingular endeth in us. The Dative in ui. The Accuſative in um. The Vocative like the Nominative. The Ablative in u. The Nominative plural in ua. The Genitive in uum. The Dative in ibus. The Accuſative in ua. The Vocative like the Nominative. The Ablative in ibus.

As in Example.

hic gradus. Hæc porticus. Hoc cornu.

Singulariter: Nom. hæc manus. Gen. hujus manûs. Dat. huic manui. Accuſ. hanc manum. Voca. ô manus. Ab. ab hac manu.

Pluraliter: Nominat. hæ manus. Genitivus manuum. Dat. his manibus. Accuſ. has manus. Voca. ô manus. Ab. ab his manibus.

V. The fifth is when the Genitive and Dative caſe ſingular do end in ei. The Accuſative in em. The Vocative like the Nominative. The Ablative in e. The Nominative plural in es. The Genitive in erum. The Dative in ebus. The Accuſative in es. The Vocative like the Nominative. The Ablative in ebus.

As

As in Example.

Singulariter		Pluraliter	
Nom. hic meridies.		Nom. hi meridies.	Hæc fa.
Gen. hujus meridiei.		G. horum meridierum.	Hæc fa-
Dat. huic meridiei.		Dat. his meridiebus.	cies.
Ac. hunc meridiem.		Accuſ. hos meridies.	Hæc ac
Voc. ô meridies.		Voca. ô meridies.	es.
Ab. ab hoc meridie.		Ab. ab his meridiebus.	

Note that all Nouns of the fifth declenſion be of the feminine gender, except meridies and dies.

The declining of Adjectives.

A Noun adjective of three terminations, is thus declined, after the firſt and ſecond declenſion.

Singulariter		Pluraliter	
N. bonus, bona, bonũ.		Nom. boni, bonæ, bona.	Niger, a,
Ge. boni, bonæ, boni.		G. bonorum, bonarum,	um.
D. bono, bonæ, bono.		Dat. bonis. (bonorum.	Tardus,
A. bonũ, bonã, bonũ.		Ac. bonos, bonas, bona.	a, um.
V. bone, bona, bonum		Voc. boni, bonæ, bona.	Satur, a,
A. bono, bonâ, bono.		Ablativo bonis.	um.

There are beſides theſe, certain Nouns adjectives of another manner of declining, which make the Genitive caſe ſingular in us, and the Dative in i: which be theſe that follow, with their compounds. An exception.

Singulariter		Pluraliter	
N. unus, una, unum.		Nom. uni, unæ, una.	
Genitivo unius.		Ge. unorum, unarum,	
Dativo uni.		Dat. unis. (unorum.	
A. unum, unam, unũ.		Ac. unos, unas, una.	
Voc. une, una, unum.		Voc. uni, unæ, una.	
Ab. uno, una, uno.		Ablativo unis.	

Note that unus, a, um. hath not the plural number, but when it is ſoyned with a word that lacketh the ſingular number: as, Unæ literæ, Una monita. Note.

In like manner be declined totus, ſolus, and alſo ullus, alius, alter, uter, and neuter: ſaving that theſe five laſt rehearſed lack the Vocative caſe. Alius hath alii uel neutri.

A Noun Adjective of three Articles is thus declined after the third declension.

Ingens. Solers. Capax. Vetus.

Singulariter	*Nomin. hic, hæc & hoc felix.*	Plurales
	Gen. hujus felicis.	
	Dat. huic felici.	
	Ac. hunc & hanc felicem & hoc felix.	
	Voca. ô felix.	
	Ab. ab hoc, hac & hoc felice, vel felici.	
Plurales	*Nom. hi & hæ felices, & hæc felicia.*	
	Gen. horum, harum & horum felicium.	
	Dat. his felicibus.	
	Ac. hos & has felices, & hæc felicia.	
	Vo. ô felices, & ô felicia.	
	Ablat. ab his felicibus.	

Levis & leve. Celer, celeris & celere. Melior & melius.

Singulariter	*No. hic & hæc tristis & hoc triste.*	Plurales
	Gen. hujus tristis.	
	Dat. huic tristi.	
	Ac. hunc & hanc tristem, & hoc triste.	
	V. ô tristis, & ô triste.	
	Ablat. ab hoc, hac & hoc tristi.	
Plurales	*Nom. hi & hæ tristes, & hæc tristia.*	
	Gen. horum, harum & horum tristium.	
	Dat. his tristibus.	
	Acc. hos & has tristes, & hæc tristia.	
	V. ô tristes, & ô tristia.	
	Ab. ab his tristibus.	

Comparison of Nouns.

Adjectives whose signification may increase or be diminished, may form comparison.

There be three degrees of Comparison: The Positive, the Comparative and the Superlative.

Three degrees of comparison.

The Positive betokeneth the thing absolutely without excess: as, Durus, *Hard.*

The Positive.

The Comparative somewhat exceedeth his Positive in signification: as, Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The Comparative.

The Superlative.

The Superlative exceedeth his positive in the high-

&

highest degree: as, Durissimus, *Hardest*. And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto ssimus: as, of Duri, durissimus, of Tristi tristissimus, of Dulci dulcissimus.

From these general rules are excepted these that follow: Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus, plurimum. Exception.

And if the positive end in er, the Superlative is formed of the Nominative case by putting to rimus: as, Pulcher, pulcherrimus. Ater. Teter. Acer.

Also these nouns ending in lis, make the Superlative by changing is into limus: as, Humilis, humillimus: Similis, similimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other nouns ending in lis do follow the general rule aforegoing: as, Utilis, utilissimus.

Also if a numeral come before us, it is compared by Magis and Maxime: as, Pius, magis pius, maxime pius. Assiduus, magis assiduus, maxime assiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

OF THE PRONOUN.

A Pronoun is a part of speech much like to a Noun: which is used in shewing or rehearsing.

There be fifteen Pronouns, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, whereof four have the Vocative case: as, Tu, meus, noster, and nostras: and all others lack the Vocative case. There be fifteen pronouns.

To these may be added their compounds, Egomet, tumet, idem, and also Qui, quæ, quod.

These eight Pronouns: Ego, tu, sui, ille, ipse, iste,

Primitives. ille, hic, and is, be Primitives: so called, for because they be not derived of others. And they be also called Demonstratives, because they shew a Demonstratives thing not spoken of before.

Relatives. And these six, Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be Relatives, because they rehearse a thing that was spoken of before.

Derivatives. These seven, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be derivatives: for they be derived of their Primitives, mei, tui, sui, nostri, and vestri.

Five things belonging to a Pronoun. There belong to a Pronoun these five things. Number, Case, and Gender, as are in a Noun. Declension and Person, as here followeth.

The Declension of Pronouns.

There be four Declensions of Pronouns.

The first declension. These three, Ego, tu, sui, be of the first declension, and be thus declined.

Singulariter	*Nominativo Ego.*	Pluraliter	*Nominativo Nos.*
	Genitivo mei.		*Gen. nostrûm vel nostri.*
	Dativo mihi.		*Dativo nobis.*
	Accusativo me.		*Accusativo nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo à me.		*Ablativo à nobis.*
Singulariter	*Nominativo Tu.*	Pluraliter	*Nominativo Vos.*
	Genitivo tui.		*Gen. vestrûm vel vestri.*
	Dativo tibi.		*Dativo vobis.*
	Accusativo te.		*Accusativo vos.*
	Vocativo ô tu.		*Vocativo ô vos.*
	Ablativo à te.		*Ablativo à vobis.*

Singu. and Plural.	*Nominativo caret*		*Accusativo se.*
	Genitivo sui.		*Vocativo caret.*
	Dativo sibi.		*Ablativo à se.*

The second declension. These six, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the second declension, and be thus declined.

Sing-

Singulariter		Pluraliter	
Nom. iſte, iſta, iſtud.		Nom. iſti, iſtæ, iſta.	
Gen. iſtius.		G. iſtorũ, iſtarũ, iſtorũ.	
Dat. iſti.		Dativo iſtis.	
Ac. iſtum, iſtam, iſtud.		Accuſ. iſtos, iſtas, iſta.	
Vocativo caret.		Vocativo caret.	
Abl. iſto, iſtâ, iſto.		Ablativo iſtis.	

Ille is declined like Iſte, and alſo Ipſe, ſaving that the Neuter gender in the Nominative caſe and in the accuſative caſe ſingular maketh illud.

Nominativo hic, hæc, hoc. Genitivo hujus. Dative huic: as afore in the Noun.

Singulariter		Pluraliter	
Nomin. is, ea, id.		Nomin. ii, ei, ea.	
Genitivo ejus.		G. eorum, earum, eorũ.	
Dativo ei.		Dativo iis, veleis.	
Ac. eum, eam, id.		Accuſ. eos, eas, ea.	
Vocativo caret.		Vocativo caret.	
Ablat. eo, eâ, eo.		Ablat. iis, vel eis.	
Singulariter		Pluraliter	
Nom. qui, quæ, quod.		N. qui, quæ, quæ, (rum	
Genitivo cujus.		G. quorũ, quarũ, quo-	
Dativo cui.		Dat. quibus vel quis.	
Ac. quem, quam, quod.		Ac. quos, quas, qua.	
Vocat. caret. (qui.		Vocativo caret.	
Ab. quo, quâ, quo vel		Ab. quibus vel quis.	

Likewiſe Quis and Quid is declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Alſo Quiſquis is thus declined.

Nom.	Quiſquis. Quicquid.	Ac.	Quicquid.	Ab.	Quoquo. Quaquâ. Quoquo.

The Compound of Quis.

Where note that Quid is always a Subſtantive of the Neuter gender.

These five, Meus, tuus, ſuus, noſter and veſter, are of the third declenſion, and be declined like unums Adjectives of three terminations, in this wiſe.

The third declenſion.

Singularitæ		Pluraliter	
	M. meus, mea, meum.		*Mom. mei, meæ, mea.*
	Gen. mei, meæ, mei.		*Gen. meorum, mearum,*
	Dat. meo, meæ, meo.		*Dat. meis.* (*meorum.*
	A. meum, meā, meum.		*Accus. meos, meas, mea.*
	Voc. mi, meā, meum.		*Voc. mei, meæ, mea.*
	Ab. meo, meā, meo.		*Ablativo meis.*

The fourth declension.

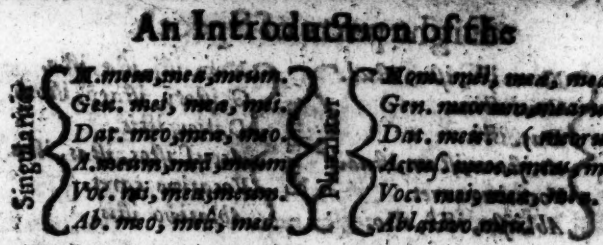

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester; saving that these three last do lack the Vocative case.

Nostras, Vestras, and this Noun Cujas, be of the fourth declension, and be thus declined.

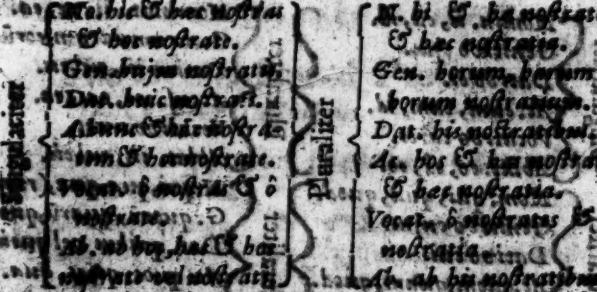

Singulariter		Pluraliter	
	Mo. hic & hæc nostras & hoc nostrate.		*M. hi & hæ nostrates, & hæc nostratia.*
	Gen. hujus nostratis.		*Gen. horum, harum & horum nostratium.*
	Dat. huic nostrati.		*Dat. his nostratibus.*
	A. hunc & hæc nostratem & hoc nostrate.		*Ac. hos & has nostrates & hæc nostratia.*
	Vocat. ô nostras & ô nostrate.		*Vocat. ô nostrates & ô nostratia.*
	Ab. ab hoc, hac & hoc nostrate vel nostrati.		*Ab. ab his nostratibus.*

Here is to be noted, that Nostras, Vestras, and this Noun Cujas be called Gentiles, because they properly betoken pertaining to Countries by Nations, to Sects or Fations.

A Pronoun hath three Persons.

The first person speaketh of himself: as, Ego I. Nos We.

The second person is spoken to: as, Tu Thou: Vos, Ye. And of this person is also every Vocative case.

The third person is spoken of: as, Ille, He: Illi, They. And therefore all Nouns, Pronouns and Participles be of the third person.

OF A VERB.

A Verb is a part of ſpeech, declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as, Amo, *I love*: or ſuffering, as, Amor, *I am loved*: or being, as, Sum, *I am*. A verb.

Of Verbs ſuch as have perſons, be called Perſonals: as, Ego amo, Tu amas. And ſuch as have no perſons, be called Impersonals: as, Taedet, *it irketh*. Oportet, *it behoaveth*.

Of Verbs Perſonals there be five kinds, Active, Paſſive, Neuter, Deponent and Commune. Verbs perſonals.

A Verb Active endeth in o, and betokeneth to do: as, Amo, *I love*, and by putting in r, it may be a Paſſive: as, Amor. Active.

A Verb Paſſive endeth in or, and betokeneth to ſuffer: as, Amor, *I am loved*, and by putting away r, it may be an Active: as, Amo. Paſſive.

A Verb Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Paſſive: as, Curro, *I run*. Sum, *I am*. And it is Engliſhed ſometime Actively: as, Curro, *I run*, and ſometime Paſſively: as, Aegroto, *I am ſick*. Neuter.

A Verb Deponent endeth in r, like a Paſſive, and yet in ſignification is but either Active: as, Loquor verbum, *I ſpeak a Word*, or Neuter: as, Glorior, *I boaſt*. Deponent.

A Verb Commune endeth in r, and yet in ſignification is both Active and Paſſive: as, Osculor te, *I kiſs thee*. Osculor a te, *I am kiſſed of thee*. Commune.

MOODS.

Moods ſix.

THere be ſix Moods: the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potential, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative.

The Indicative mood ſheweth a reaſon true or falſe: as, Ego amo, *I love.* Or elſe asketh a queſtion; as, Amas tu? *Doſt thou love?*

Imperative.

The Imperative biddeth or commandeth: as, Ama, *Love thou.*

Optative

The Optative wiſheth or deſireth, with theſe ſignes, *Would God, I pray God,* or *God grant*: as Utinam amem, *I pray God I love*: and hath commonly an adverb of wiſhing joyned with him.

Potential.

The Potential mood is known by theſe ſignes, *May, can, might, would, ſhould, could* or *ought*: as, Amem, *I may* or *can love*: without an Adverb joyned with him.

Subjunctive.

The Subjunctive mood hath evermore ſome Conjunction joyned with him: as, Cùm amarem, *when I loved.* And it is called the Subjunctive mood, becauſe it dependeth upon another Verbin the ſame ſentence, either going before or coming after: as, Cùm amarem, eram miſer, *when I loved, I was a wretch.*

Infinitive.

The Infinitive mood ſignifieth to do, to ſuffer, or to be: and hath neither number, nor perſon, nor Nominative caſe before him: and is known commonly by this ſign *To*, as, Amare, *To love.* Alſo when two Verbs come together without any Nominative caſe betwixt them, then the latter ſhall be the Infinitive mood: as, Cupio diſcere, *I deſire to learn.*

GERUNDS.

GERUNDS.

THere be moreover belonging to the Infinitive mood of verbs, certain voices called Gerunds, ending in di, do, and dum: which have both the active and passive signification: as, Amandi, *of loving, or of being loved.* Amando, *in loving, or in being loved.* Amandum, *to love, or to be loved.* Gerunds three: di, do, dum.

SUPINES.

THere be also pertaining unto Verbs, two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verb active: as, Eo amatum, *I go to love.* And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification passive: as, Difficilis amatu, *Hard to be loved.* Supines two, in um & u.

TENSES.

THere be five tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense. Tenses five.

The Present tense speaketh of the time that now is: as, Amo, *I love.* Present tense.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, Amabam, *I loved or did love.* Preter-imperfect.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this sign *Have*: as, Amavi, *I have loved.* Preter-perfect.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this sign *Had*: as, Amaveram, *I had loved.* Preter-pluperfect.

The Future tense speaketh of the time to come, with this sign *shall or will*: as, Amabo, *I shall or will love.* Future.

PER-

PERSONS.

Persons three.

There be also in verbs three persons in both numbers: as, Singulariter. Ego amo, *I love.* Tu amas, *Thou lovest.* Ille amat, *He loveth.* Pluraliter. Nos amamus, *We love.* Vos amatis, *Ye love.* Illi amant, *They love.*

CONJUGATIONS.

Conjugations four.

Verbs have four Conjugations, which be known after this manner.

The first Conjugation hath a long, before re and ris: as, Amare, amaris.

The second Conjugation hath e long, before re and ris: as, Docere, doceris.

The third Conjugation hath e short, before re and ris: as, Legere, legeris.

The fourth Conjugation hath i long, before re and ris: as, Audire, audiris.

Verbs in O, of the four Conjugations, be declined after these examples.

Amo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum: amatum, amatu: amans, amaturus. } To love.

Doceo, doces, docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum, doctu: docens, doctuturus. } To teach.

Lego, legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus. } To read.

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu: audiens, auditurus. } To hear.

Indica-

Indicative Mood, Present tense singular.

I love, or, *do love.*	*Thou lovest,* or, *dost love.*	*He loveth,* or, *doth love.*	*We love,* or, *do love.*	*Ye love,* or, *do love,*	*They love,* or, *do love.*

Amo, amas, amat.
Doceo, doces, docet.
Lego, legis, legit.
Audio, audis, audit.

Pluraliter,

Amamus, amatis, amant.
Docemus, docetis, docent.
Legimus, legitis, legunt.
Audimus, auditis, audiunt.

Preterimperfect tense singular.

Amabam,
Docebam,
Legebam,
Audiebam,

I loved or did love.

bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

Preterperfect tense singular.

Amavi,
Docui,
Legi,
Audivi,

I have loved.

isti, it. *Plur.* imus, istis, êrunt vel êre.

Preterpluperfect tense singular.

Amaveram,
Docueram,
Legeram,
Audiveram,

I had loved.

ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Future tense singular.

Amabo,
Docebo,
Legam,
Audiam,

I shall or will love.

bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt.

es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impera-

Imperative Mood.

	Love thou, or let him love.	*Love we, or let us love.*	*Love ye, or let them love.*
Present tense singular.	Ama, amet, amato: amato.	*Pl.* amemus.	amate, ament, amatote: amanto.
	Doce, doceat, doceto: doceto.	*Pl.* doceamus.	docete, doceant, docetote: docento.
	Lege, legat, legito: legito.	*Pl.* legamus.	legite, legant, legitote: legunto.
	Audi, audiat, audito: audito.	*Pl.* audiamus.	audite, audiant, auditote: audiunto.

Optative Mood.

God grant I love.

Present tense sing. utinam — Amem, ames, amet. *Plur.* utin. amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* utin. amus, atis, ant.

Would God I loved, or did love.

Preterimperfect tense sing. utinam — Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, res, ret. *Plur.* utin. remus, retis, rent.

I pray God I have loved.

Preterperfect tense singular, utinam — Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, ris, rit. *Pl.* utin. rimus, ritis, rint.

Would God I had loved.

Preterpluperfect tense sing. utinam — Amavissem, Docuissem, Legissem, Audivissem; ses, set. *Pl.* utin. semus, setis, sent.

God grant I shall or will love hereafter.

Future tense singular. utinam — Amavero, Docuero, Legero, Audivero, ris, rit. *Pl.* utin. rimus, ritis, rint.

Pote

Potential Mood.

I may or can love.

Præsent tense sing.
Amem, ames, amet. *Plur.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, } as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, } *I might, would, should, ought or could (love.*
res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular.
Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim, } *I might, would, should or ought to (have loved.*
ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing.
Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem, } *I might, would, should or ought to (had loved.*
ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tense sing.
Amavero, Docuero, Legero, Audivero, } *I may or can love hereafter.*
ris, rit. *Plur* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood.

When I love.

Præsent tense sing.
Cum Amem, ames, amet. *Plur.* cum amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, } as, at. *Plur.* cum amus, atis, ant.

Preter-

Preterimperfect tense singular.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem, — *When I loved or did love.*
Cùm res, ret. *Plu. Cùm* remus, retis, rent.

Preterperfect tense singul.
Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverint, — *When I have loved.*
Cùm ris, rit. *Pl. cùm* rimus, ritis, rint.

Preterpluper. tense singul.
Amavissem, Docuissem, Legissem, Audivissem, — *When I had loved.*
Cùm ses, set. *P. cùm* semus, seus, sent.

Future tense singular.
Amavero, Docuero, Legero, Audivero, — *When I shall or will love.*
Cùm ris, rit. *Pl. cùm* rimus, ritis, rint.

Infinitive Mood.

Present and Preterimperfect tense.
Amare, Docere, Legere, Audire, — To — Love. Teach. Read. Hear.

Preterperfect & Preterpluperfect tense.
Amavisse, Docuisse, Legisse, Audivisse, — To have or had — Loved. Taught. Read. Heard.

Future tense.
Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum, — esse, To — love, teach, read, hear, — hereafter.

Gerunds.
Amandi, of loving, do, in loving, dum, to love.
Docendi, of teaching, do, in teaching, dum, to teach.
Legendi, of reading, do, in reading, dum, to read.
Audiendi, of hearing, do, in hearing, dum, to hear.

Supines.

Eight parts of Speech.

Supinus.

Amatum,	To	love.	Amatu,	To	loved.
Doctum,		teach.	Doctu,		taught.
Lectum,		read.	Lectu,	be	read.
Auditum,		hear.	Auditu,		heard.

A Participle of the present tense.
- Amans, loving.
- Docens, teaching.
- Legens, reading.
- Audiens, hearing.

The Participle of the first future tense.
- Amaturus, to love or about to love.
- Docturus, to teach or about to teach.
- Lecturus, to read or about to read.
- Auditurus, to hear or about to hear.

Before we decline any Verbs in or, for supplying of many tenses lacking in all such Verbs, we must learn to decline this Verb Sum, in this wise following.

Sum, es, fui, esse, futurus. To be.

Indicative Mood.

Present tense singular. SUm I am: es, est. *Plural.* Sumus, estis, sunt.

Preter imperfect tense sin. Eram, I was: eras, erat. *Plural.* eramus, eratis, erant.

Preter perfect tense singul. Fui, I have been: fuisti, fuit. *Plural.* fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.

Preter pluperfect tense sin. Fueram, I had been: fueras, fuerat. *Pluraliter,* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular. Ero, I shall or will be: eris, erit. *Pluraliter,* erimus, eritis, erunt.

Imperative

Imperative Mood.

Preſ.	Sis,	*Fut.*	Sit,	*Plu.* Simus.	Sitis,	Sint,
tenſe	Es,				Eſte,	
ſingu.	Eſto.		Eſto.		Eſtote.	Sunto.

Optative Mood.

Preſens tenſe ſing. utinam — Sim, **A pray God** I be: ſis, ſit. *Plur.* utinam ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperf. tenſe ſing. uti. — Eſſem, **Would God** I was: eſſes, eſſet. *Plur.* utinam eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect. tenſe ſing. uti. — Fuerim, **A pray God** I have been: fueris, fuerit. *Plur.* utin. fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluper. tenſe ſing. uti. — Fuiſſem, **Would God** I had been: fuiſſes, fuiſſet. *Plur.* utin. fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingul. utin. — Fuero, **God grant** I be hereafter: fueris, fuerit. *Plur.* utin. fuerimus, fueritis, fuerint.

Potential Mood.

Preſens tenſe ſingular. — Sim, **I may or can be**: ſis, ſit. *Plur.* ſimus ſitis, ſint.

Preterimperf. tenſe ſingul. — Eſſem, **I might or could be**: eſſes, eſſet. *Plur.* eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſingular. — Fuerim, **I might, could, ſhould, or ought to have been**: fueris, fuerit. *Plur.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſingular. — Fuiſſem, **I might, could, ſhould, or ought to had been**: fuiſſes, fuiſſet. *Plur.* fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingular. — Fuero, **I may or can be hereafter**: fueris, fuerit. *Plur.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Subjun-

Subjunctive Mood.

Preſens tenſe ſingul. Cùm { Sim, When I am: ſis, ſit. *Plural.* Cùm ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſingul. cùm { Eſſem, When I was: eſſes, eſſet. *Plur.* cùm eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſingul. cùm { Fuerim, When I have been: fueris, fuerit. *Plur.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe ſin. cùm { Fuiſſem, When I had been: fuiſſes, fuiſſet. *Plur.* cùm fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingul. cùm { Fuero, When I ſhall or will be: fueris, fuerit. *Plur.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood.

Preſens and preterimperfect tenſe. { Eſſe, To be } *Preterperfect and preterpluperfect tenſe.* { Fuiſſe, { to have or had been.

Future tenſe. [Fore vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbs in *or* of the four Conjugations be declined after theſe examples.

AMor, amâris vel amâre, amatus ſum vel fui, amâri, amatus, amandus. To be loved.

Doceor, docêris vel docêre, doctus ſum vel fui, docêri, doctus, docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere, lectus ſum vel fui, legi, lectus, legendus. To be read.

Audior, audîris vel audîre, auditus ſum vel fui, audîri, auditus, audiendus. To be heard.

Indicative Mood.

I am loved.

Present tense sing.	Amor, amâris vel amâre, amatur.	*Pluraliter*	mur,
	Doceor, docêris vel docêre, docetur.		mini,
	Legor, legĕris vel legĕre, legitur.		ntur.
	Audior, audîris vel audîre, auditur.		

I was loved.

Preterimperfect tense singular.	Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar,	baris vel bare, batur. *Plur.* bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.	Amatus, Doctus, Lectus, Auditus,	*I have been loved* sum vel fui,	tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Plu.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuêrunt vel fuêre.
Preterpluperf. tense singular.	Amatus, Doctus, Lectus, Auditus,	*I had been loved* eram vel fueram	tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plu.* ti eramus vel fueramus, tieratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

I shall or will be loved.

Future tense sing.	Amabor, Docebor, Legar, Audiar,	beris vel bere, itur. *Pl.* bimur, imini, (untur. êris vel êre, etur. *Plu.* êmur, êmini, entur.

Imperative Mood.

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be ye loved.*	*Let them be loved.*
Present tense singular.	Amare, amator :	ametur, amator.	*Plu.* amemur.	Amamini, amaminor :	amentur, amantor.
	Docere, docetor :	doceatur, docetor.	*Pl.* doceamur.	Docemini, doceminor :	doceantur, docentor.
	Legere, legitor :	legatur, legitor.	*Plu.* legamur.	Legimini, legiminor :	legantur, leguntor.
	Audire, auditor :	audiatur, auditor.	*Pl.* audiamur.	Audimini, audiminor :	audiantur, audiuntor.

Optative

Optative Mood.

God grant I be loved.

Preſens	Amer,	eris vel ere, etur. *Plu.* emur, emini, entur.
tenſe ſin-	Docear,	
gular,	Legar,	aris vel are, atur. *Plu.* amur, amini, antur.
Utinam	Audiar,	

Would God I were loved.

Preterimp-	Amarer,	
perfect tenſe	Docerer,	
ſingular,	Legerer,	reris vel rere, retur. *Plur.* remur, remini, rentur.
utinam	Audirer,	

I pray God I have been loved.

Preterper-	Amatus,	
fect tenſe	Doctus,	
ſingular,	Lectus,	fim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plur. utinam* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.
utinam	Auditus,	

Would God I had been loved.

Preterplu-	Amatus,	
perfect tenſe	Doctus,	
ſingular,	Lectus,	eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur. utinam* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.
utinam	Auditus,	

God grant I be loved hereafter.

Future	Amatus,	
tenſe ſin-	Doctus,	
gular,	Lectus,	ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur. utinam* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.
utinam	Auditus,	

Potential Mood.

I may or can be loved.

Preſens	Amer,	
tenſe ſin-	Docear,	
gular,	Legar,	eris vel ere, etur. *Plur.* emur, emini, entur.
	Audiar,	aris vel are, atur. *Plur.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tense singular.

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, *I would, should, or ought to be loved.*

reris vel rere, rétur. *Plu.* remur, remini, rentur.

I would, should, or ought to have been loved.

Preterperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, fim vel fuerim, tus fis vel fueris, tus fit vel fuerit. *Plu.* ti fimus vel fuerimus, ti fitis vel fueritis, ti fint vel fuerint.

I would, should, or ought to had been loved.

Preterpluperfect tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

I may or can be loved hereafter.

Futuro tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plu.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Preſente tense singular.

Cùm Amer, éris vel ére, étur. *Plu.* cùm émur, émini, entur. Docear, Legar, Audiar, aris vel are, atur. *Plu.* cùm amur, amini, antur.

When I was loved.

Preterimperfect ten. singular.

Cùm Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, rêris vel rére, rêtur. *Plu.* cùm rémur, rémini, rentur

When I have been loved.

Preterperfect tense singular.

Cùm Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, fim vel fuerim, tus fis vel fueris, tus fit vel fuerit. *Plu.* cùm ti fimus vel fuerimus, ti fitis vel fueritis, ti fint vel fuerint.

When I had been loved.

Preterplu-perfect ten. singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plur.* mus ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

When I shall or will be loved.

Future tense singular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit, *Plur.* mus ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Infinitive Mood.

Present and Preterimperfect tense.
Amari, Doceri, Legi, Audiri, } To be { Loved. Taught. Read. Heard.

Preterperf. tense and preterpluperf. tense.
Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, } esse vel fuisse. To have or had been loved.

Future tense.
Amatum iri, vel amandum esse, Doctum iri, vel docendum esse, Lectum iri, vel legendum esse, Auditum iri, vel audiendum esse, } To be { loved taught read heard hereafter.

A participle of the preterperfect tense.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } Loved. Taught. Read. Heard.

A participle of the future in Dus.
Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, } To be { Loved. Taught. Read. Heard.

Of certain Verbs going out of Rule, *which are declined and formed, in manner following.*

POssum, potes, potui, posse, potens: To may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret: volens: To will, or to be willing.

Nolo, nonvis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret: nolens: To nill or to be unwilling.

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret: malens: To have rather or to be more willing.

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum esu, vel estum estu: edens, esurus vel esturus: To eat.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: To be made or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: To bear or suffer.

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: To be born or suffered.

Indicative Mood.

Present tense singular.

Possum, potes, potest.
Volo, vis, vult.
Nolo, nonvis, nonvult.
Malo, mavis, mavult. (est.
Edo, edis vel es, edit vel
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris vel ferre, fertur.

Pluralitas.

Possumus, potestis, possunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolumus, nonvultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt.
Edimus, editis vel estis, edunt
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterim-

Preterimperfect tense singular.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
Ferebar, baris vel bare, batur. *Plu.* bamur, bamini, bantur.

} as, at. *Plural.* amus, atis, ant.

Preterperfect tense singular.

Potui,
Volui,
Nolui,
Malui,
Edi,
Tuli,
} isti, it. *Plur.* imus, istis, erunt vel ere.

Factus
Latus
} sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Plur.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuerunt vel fuere.

Preterpluperfect tense singular.

Potueram,
Volueram,
Nolueram,
Malueram,
Ederam,
Tuleram,
} ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Factus,
Latus,
} eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular.

Potero, eris, erit. *Plur.* poterimus, eritis, erunt.
Volam,
Nolam,
Malam,
Edam,
Fiam,
Feram,
} es, et. *Plur.* emus, etis, ent.
Ferar, ferêris vel ferêre, feretur. *Plural.* feremur, feremini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, have no Imperative Mood.

An Introduction of the Imperative Mood

Present tense singular.	Noli, nolito. *Pluraliter* Nolite, nolitote.				
	Es, esto, ede, edito:	edat, esto, edito:	*P.* Edamus,	edite, este, estote, editote:	Edant, edunto.
	Fito tu:	Fiat, Fito:	*Pl.* Fiamus,	Fite, fitote:	Fiant, fiunto.
	Fer, ferto:	Ferat, ferto:	*Pl.* Feramus,	Ferte, fertote:	Ferant, ferunto.
	Ferre, fertor:	Feratur, fertor:	*Pl.* Feramur,	Ferimini, feriminor:	Ferantur, feruntor.

Optative Mood.

Present tense singular. Utinam	Possim, Velim	Nolim, Malim,	is, it. *Plur. utinam* imus, itis, int.
	Edam, Fiam, Feram,		as, at. *Plur. utinam* amus, atis, ant.
	Ferar, raris vel rare, ratur. *P. ut.* amur, amini, antur.		
Preterimperfect ten. singular. Utinam	Possem, Vellem, Nollem, Mallem,	Ederem vel essem Fierem, Ferrem,	es, et. *Plur. utinam* emus, etis, ent.
	Ferrer, reris vel rere, retur. *Pl. ut.* remur, remini, rentur.		
Preterperfect tense singular. Utinam	Potuerim, Voluerim, Noluerim,	Maluerim, Ederim, Tulerim,	ris, rit. *Pluraliter utinam* rimus, ritis, rint.
	Factus, Latus,	sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *P. ut.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.	
Preterpluperfect tense sing. Utinam	Potuissem, Voluissem, Noluissem,	Maluissem, Edissem, Tulissem,	ses, set. *Plur. utinam* semus, setis, sent.
	Factus, Latus,	essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plur. uti.* essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.	

Future

Future tense singuler.

Potuero, Voluero, Noluero, } Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Vtinam Factus, Lapis, } ero vel fuero, ris eris vel fueris, ris erit vel fuerit, *Plur.* ri erimus vel fuerimus, ri eritis vel fueritis, ri erint vel fuerint.

The Potential and the Subiunctive Mood be formed like the Optative in voice, and do differ only in signification and sign of the Mood.

Infinitive Mood.

Present tense and Preterimperfect tense.

Posse,
Velle,
Nolle,
Malle,
Edere vel esse,
Ferre,
Fieri,
Ferri,

Preterperfect & Preterpluperfect tense.

Potuisse,
Voluisse,
Noluisse,
Maluisse,
Edisse,
Tulisse,
Factum esse vel fuisse,
Latum esse vel fuisse.

Future tense.

Esurum esse. Laturum esse. } Factum iri, vel faciendum esse. Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and queo make ibam and quibam in the Preterimperfect tense of the Indicative Mood, and ibo and quibo in the future tense: and in all other moods and tenses are varied like perdo in o of the fourth Conjugation, saving that they make their Gerundes, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood, be formed the Preterpluperfect tense of the same mood; the Preterperfect tense the Preterpluperfect tense, and the future tense of the Optative mood, the Potential mood, and the Subiunctive mood, the Preterperfect tense, and the Preterpluperf. tense of the Infinitive mood. As of

Tenses formed of the Preterperfect tense.

Amavi,

Amavi, are formed, Amaveram, amaverim, amavero, by changing i into e short: and Amavissem, amavisse, keeping i still.

Impersonals. IMpersonals be declined throughout all Moods and tenses in the voice of the third person singular only: as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English, this sign to: as, It delighteth, Delectat. It becometh not, Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A Participle is a part of speech, derived of a Verb, and taketh part of a Noun, as Gender, case and declension: and part of a Verb, as tense and signification: and part of both, as number and figure.

Four kinds of participles. There be four kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense; one of the Future in rus, and another of the Future in dus.

Present tense. A Participle of the Present tense, hath his English ending in ing: as, *Loving*, and his Latin in ans, or ens: as, Amans, docens. And it is formed of the Preter imperfect tense of the Indicative Mood, by changing the last syllable into ns: as, Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

The first Future in rus. A participle of the Future in rus betokneth to do, like the Infinitive mood of the Active voice: as, Amaturus, *To love* or *about to love*. And it is formed of the latter Supine by putting to rus: as, Doctu, docturus.

Preter tense. A Participle of the Preter tense hath his Eng-

lish

lish ending in *d*, *t*, or *n*: as, *Loved*, *taught*, *slain*; and his Latin in tus, sus, xus; as, Amatus, visus, nexus: and one in uus, as, Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as, Lectu, lectus, except Mortuus.

A Participle of the Future in dus betokneth to suffer like the infinitive Mood of the Passive voice: as, Amandus, *to be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the Present tense by changing tis into dus: as, Amantis, amandus; Legentis, legendus. And it is also found to have the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *in reading old Authors thou dost profit*. The second Future tense in dus.

Of a verb Active, and of a verb Neuter which hath the Supines come two Participles, one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of Amo cometh Amans, amaturus; of Curro, currens, cursurus. Of an active come two participles.

Of a verb Passive whose Active hath the Supines come two Participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor cometh Amatus, amandus. Of a passive come two.

Of a verb Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verb Deponent do govern an Accusative case after him, it may form also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a verb Commune come four Participles: as of largior cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a commune four.

Participles of the present tense be declined like Nouns Adjectives of three Articles: as, Nominativo hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Parti=

Participles of other tenses be declined like Nouns Adjectives of three divers endings: as, Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

OF AN ADVERB.

An Adverb is a part of speech joyned to the Verbs, to declare their signification.

Adverbs some be of time: as, Hodie, cras, heri, perendie, olim, aliquando, nuper, quando.

Adverbs

- Place: as, Ubi, ibi, hic, illic, illic, intùs, foris.
- Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as, Indè, deinde, denique, postremò.
- Asking, or doubting: as, Cur, quare, undè, quorsum, num, nunquid.
- Calling: as, Heus, ô, chodum.
- Affirming: as, Certè, nè, profectò, sanè, scilicet, licet, estò.
- Denying: as, Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as, Pol, ædepol, hercle, medius fidius.
- Exhorting: as, Eia, age, agne, agedum.
- Flattering: as, Sodes, amabo.
- Forbidding: as, Nè.
- Wishing: as, Utinam, si, ô si, ô.
- Gathering together: as, Simul, una, pariter, non modò, non solùm.
- Parting: as, Seorsim, singillatim, vicatim.

Some

Some be
- Choſing: as, Potiùs, Imò.
- A thing not finiſhed: as, Penè, ferè, propè, vix, modò, non.
- Shewing: as, En, ecce.
- Doubting: as, Forſan, forſitan, fortaſſis, fortaſſe.
- Chance: as, Fortè, fortunò.
- Likeneſs: as, Sic, ſicut, quaſi, ceu, tanquam, velut.
- Quality: as, Benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantity: as, Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Compariſon: as, Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certain Adverbs be compared: as, Doctè, doctiùs, doctiſſimè. Fortiter, fortiùs, fortiſſimè. Propè, propiùs, proximè.

Alſo the voices of Prepoſitions, if they be ſet alone, not having any caſual word to ſerve unto ſomed with them, be not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as, Qui ante non cavet poſt dolebit, He that beware not afore ſhall be ſorry afterward. Coram laudare, & clam vituperare, inhoneſtum eſt, In preſence to commend one, and behind the back to diſpraiſe, is an unhoneſt point.

OF A CONJUNCTION.

A Conjunction is a part of ſpeech, that ſoyneth words and ſentences together.

Of Conjunctions ſome be Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be
- Disjunctives: as, Aut, ve, vel, ſeu, ſive.
- Diſcretives: as, Sed, quidem, autem, verò, at, aſt.
- Cauſals: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quod, quum, quoniam, and quando ſet for quoniam.

Some

Some be
- Conditionals: as, Si, &c. modò, dum, dummodò.
- Exceptives: as, Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatives: as, Nè, an, utrum, necne, anne, nonne.
- Illatives: as, Ergò, ideò, igitur, quare, itaque, proin.
- Adversatives: as, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, estò.
- Redditives to the same: as, Tamen, attamen.
- Electives: as, Quam, ac, atque.
- Diminutives: as, Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Preposition is a part of Speech most commonly set before other parts, either in Apposition: as, Ad patrem: or else in Composition: as, Indoctus.

These Prepositions following serve to

the Accusative case.

Ad, To.		Adversus,	Against.
Apud, At.			
Ante, Before.		Adversùm.	
Cis,	On this side.	Extra, Without.	
Citra,		Intra, Within.	
Circum,	About.	Inter, Between.	
Circa,		Infra, Beneath.	
Contra, Against.		Juxta, Beside, or nigh to.	
Erga, Towards.		Ob, For.	

Pone

Ponè, Behind.		Ultra, Beyond.	
Per, By or through.		Præter, Beside.	
Propè, Nigh.		Supra, Above.	
Propter, For.		Circiter, About.	
Secundùm,	After.	Usque, Until.	
Post,		Secus, By.	
Trans, On the further		Versùs, Towards.	
ther side.		Penès, In the power.	

Where note, that Versùs is set after his casual word: as, Londinum versùs, towards London.

And likewise may Penès be set also.

These Prepositions following serve to the Ablative case.

A, ab, abs, From or fro.		Pro, For.	
Cum, With.		Præ, Before, or in com-	
Coram, Before, or in		parison.	
presence.		Palam, Openly.	
Clam, Privily.		Sine,	Without.
De,	Of or fro.	Absque,	
E,		Tenus, Until, or up to.	
Ex,			

Where note that if the casual word joyned with Tenus, be the plural number, it shall be put in the Genitive case, and be set before Tenus: as, Aurium tenus, Up to the Ears. Genuum tenus, Up to the Knees.

Note also that the voices of Prepositions being set alone without their casual words, be not Prepositions, but are changed into Adverbs: as is aforesaid in the Adverb.

These

These Prepositions following serue

to both cases.

In with this sign *To*, to the Accusative case: as, In urbem, Into the City. In without this sign *To*, to the Ablative case: as, In te spes est, My hope is in thee. Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Iudge.
Super lapidem, Vpon a stone.
Super viridi fronde, Vpon a green leaf.
Subter terram, Vnder the earth.
Subter aquis, Vnder the water.

OF AN INTERJECTION.

AN Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the mind vnder an vnperfect voice.

Some are of Wirth: as, Euax, vah.

Some are of sorrow: as, Heu, hei.

Some are of
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Passing: as, Euge.
- Scorning: as, Hui.
- Detestation: as, Proh Deum atque hominum fidem.
- Cursing: as, Væ, malum.
- Laughing: as, Ha, hã, he.
- Calling: as, Eho, ho, io.
- Silence: as, Au. And such other.

THE

THE CONCORDS of Latin Speech.

Of the due forming of words in construction, it is to be understood, that in Latin speech there be three Concords. The first between the Nominative case and the Verb: The second, between the Substantive and the Adjective. The third between the Antecedent and the Relative.

The first Concord.

When an English is given to be made in Latin, look out the Principal Verb. If there be more verbs than one in a sentence, the first is the principal verb; except it be the infinitive mood, or have before it a Relative: as, that, whom, which, or a Conjunction: as, Ut, *that*; cum, *when*; si, *if*; and such others.

When ye have found the verb, ask this question, *who*? or *what*? and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the verb: except it be a verb Impersonal, which will have no Nominative case. And the Nominative shall, in making and construing Latin, be set before the verb, except a question be asked, and then the Nominative is set after the verb, or after the sign of the verb: as, ' Amas ' tu? Lovest thou? ' Venitne ' Rex? Doth the King come?

Likewise if the verb be of the imperative mood: as, ' Ama ' tu, Love thou. ' Amato ' ille, Let him love.

And sometime when this sign it or there cometh before the English of the verb: as, ' Est ' liber meus,

meus, It is my book. [b] Venit ad me [a] quidam, There came one to me. And that casual word which commeth next after the verb, and answereth to this question *whom*? or *what*? made by the verb shall commonly be the Accusative case; except the verb do properly govern another case after him to be construed withal: Si cupis [a] placere [b] magistro, [a] opere [b] diligentiâ, nec [a] sis tantus [b] cessator, ut [b] calcaribus [a] indigeas, If thou covet to please thy master, use diligence, and be not so slack, that thou shalt need spurs.

A Verb personal agreeth with his Nominative case in number and person: as, [a] Præceptor [b] legit, [a] vos verò [b] negligitis, The master readeth and ye regard not. Where note, that the first person is more worthy than the second, and the second more worthy than the third.

Many nominative cases singular, with a conjunction copulative coming between them, will have a verb plural, which verb plural shall agree with the nominative case of the most worthy person: as, [a] Ego & tu [b] sumus in uno, I and thou be in safeguard. [a] Tu & Pater [b] periclitamini, Thou and thy Father are in jeopardy. [a] Pater & Præceptor [b] accersunt te, Thy Father and thy Master have sent for thee.

When a Verb cometh between two nominative cases of divers numbers, the verb may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium [a] iræ amoris [a] redintegratio [b] est, The falling out of lovers is the renewing of love. [a] Quid enim nisi [a] vota [b] supersunt? For what remaineth save only prayers? Pectora percussit [a] pectus quoque [a] robora [b] sunt, She struke her breast, and her breast turned into oak also.

Here note also, that sometime the Infinitive mood of a Verb, or else a whole clause afore-going, or else some member of a sentence may be the nomi-

native

native case to the verb: as, [a] Diluculo surgere, saluberrimum [b] est, To rise betime in the morning, is the most wholsome thing in the world. [a] Multum scire vita [b] est jucundissima, To know much, is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

WHen ye have an adjective, ask this question *who*? or *what*? and the word that answereth to the question, shall be the substantive to it.

The adjective, whether it be a noun, pronoun, or participle, agreeth with his Substantive in case, gender and number: as, [a] Amicus [b] certus in [a] re [b] incerâ cernitur, A sure friend is tryed in a doubtful matter. [a] Homo [b] armatus, a man armed. [a] Ager [b] colendus, A field to be tilled. [b] Hic [a] vir, This man. [b] Meus [a] herus est, It is my master.

Where note, that the Masculine gender is more worthy than the Feminine, and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many Substantives singular having a conjunction copulative coming between them, will have an adjective plural, which adjective shall agree with the Substantive of the most worthy gender: as, [a] Rex & Regina [b] beati, The King and Queen are blessed.

The third Concord.

WHen ye have a Relative, ask this question *who*? or *what*? and the word that answereth to the question shall be the antecedent to it.

The antecedent most commonly is a word that goeth before the relative, and is rehearsed again of the relative.

The relative agreeth with his antecedent in gender, number, and person: as, [a] Vir sapit [b] qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh few things or words.

Sometime the Relative hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter gender, and singular number: as, ' In tempore veni, ' quod omnium rerum est primum, I came in season which is the chiefest thing of all. But if the Relative be referred to two clauses or more, then the relative shall be put in the plural number: as, ' Tu multùm dormis, & '' sæpe potas, ' quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much and drinkest often, both which things are naught for the body.

When this English *that* may be turned into this English *which*, it is a relative; otherwise it is a conjunction, which in Latin is called quod, or ut; and in making Latin it may elegantly be put away by turning the Nominative case into the Accusative, and the Verb into the Infinitive mood: as, Gaudeo ' quod tu bene ' vales: Gaudeo ' te bene ' valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo ' ut tu ' abeas: Jubeo ' te ' abire, I bid that thou go hence.

Many antecedents singular, having a Conjunction copulative between them, will have a relative plural, which relative shall agree with the antecedent of the most worthy gender: as, ' Imperium & '' dignitas ' quæ petisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life, the neuter gender is most worthy: yea, and in such a case, though the Substantives or Antecedents be of the masculine, or of the feminine gender, and none of them of the neuter, yet may the Adjective or Relative be put in the neuter gender: as, ' Arcus & '' calami sunt ' bona, The bow and arrows be good. ' Arcus & '' calami ' quæ fregisti, The bow and arrows which thou hast broke.

The Caſe of the Relative.

WHen there cometh no Nominative caſe between the Relative and the Verb, the Relative ſhall be the Nominative Caſe to the Verb: as, Miſer eſt ' qui nummos ' admiratur, Wretched is that perſon which is in love with money.

But when there cometh a Nominative caſe between the Relative and the Verb, the Relative ſhall be ſuch caſe as the Verb will have after him: as, Felix ' quem '' faciunt aliena ' pericula cautum, Happy is he whom other mens harms do make to beware.

As the Relative may be the Nominative caſe to the Verb, ſo it may be the ſubſtantive to the adjective that is joyned with, or that cometh after him: as, Divitias amare noli, ' quod omnium eſt ' ſordidiſſimum, Love not thou riches, which to do is the moſt beggarly thing in the world.

Nouns Interrogatives and Indefinites follow the rule of the Relative: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which evermore come before the Verb like as the Relative doth: as, Hei mihi, qualis erat! Talis erat, ' qualem nunquam ' vidi.

Yet here is to be underſtood and noted, that the Relative is not always governed of the Verb that he cometh before, but ſometimes of the Infinitive mood that cometh after the Verb: as, ' Quibus voluiſti mé gratias ' agere, egi, What perſons thou willedſt me to thank, I have thanked.

Sometime of a participle: as, ' Quibus rebus ' adductus feciſti? With what things moved didſt thou it?

Sometime of the Gerund: as, ' Quæ nunc non eſt ' narrandi locus, Which things at this preſent is no time to tell.

Sometime of the Preposition ſet before him: as, ' Quem ' in locum deducta res ſit, vides, Unto what ſtate the matter is now brought thou ſeeſt.

Sometime of the ſubſtantive that it doth accord with: as, Senties [b] qui [a] vir ſiem, Thou ſhalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of ſpeaking, qui is an indefinite, and not a relative.

Sometime of a noun Partitive or Diſtributive: as, [b] Quarum rerum [a] utram minùs velim, non facilè poſſum exiſtimare, Of the which two things whether I would with leſs will have, I cannot eaſily eſteem.

Sometime it is put in the Genitive caſe, by reaſon of a Subſtantive coming next after him: as, Ego illum non novi, [b] cujus [a] causâ hoc incipis, I know him not for whoſe cauſe thou begineſt this matter.

Sometime it is otherwiſe governed of a noun Subſtantive: as, Omnia tibi dabuntur, [b] quibus [a] opus habes, All things ſhall be given thee which thou haſt need of.

Sometime of an Adverb: as, [b] Cui verùm [a] obviam procedam, nondum ſtatui, Whom whether I will go to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the ablative caſe with this ſign *than*, and is governed of the comparative degree coming after him: as, Utere virtute, [b] quâ nihil eſt [a] melius, Uſe vertue, than the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the ablative caſe abſolute, as, Quantus erat Julius Cæſar, [ab] quo Imperatore, Romani primùm Britanniam ingreſſi ſunt? How worthy a man was Julius Ceſar, under whoſe conduct the Romans firſt entred into Britain?

Alſo when it ſignifieth an inſtrument wherewith a thing is to be done, it is put in the ablative caſe: as, Ferrum habuit [b] quo ſe [a] occideret, He had a knife wherewith he would have ſlain himſelf.

When a Relative cometh between two Subſtantives of divers genders, it may indifferently accord

accord with either of them: as, [a] Avis, [b] quæ passer appellatur; or Avis, [b] qui [a] passer appellatur, The bird which is called a Sparrow. Yea, though the Substantives be of divers numbers also: as, Estne ea [a] Lutetia, [b] quam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or else, Estne ea Lutetia, [b] quos nos [a] Parisios dicimus?

Constructions of nouns Substantives.

When two Substantives come together betokening divers things, the latter shall be the genitive case: as, [a] Facundia [b] Ciceronis, The eloquence of Cicero. [a] Opus [b] Virgilii, The work of Virgil. [a] Amator [b] studiorum, A lover of studies. [a] Dogma [b] Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, [a] Pater meus [a] vir amat me [b] puerum, My Father being a man, loveth me a child.

When the English of this word res is put with an adjective, we may put away res, and put the adjective in the neuter gender, like a Substantive: as, [a] Multa me impedierunt, many things have letted me. And being so put it may be the Substantive to an Adjective: as, [a] Pauca his [b] similia, A few things like unto these. [a] Nonnulla [b] hujusmodi, Many things of like sort.

An Adjective in the neuter gender put alone without a substantive, standeth for a substantive, and may have a genitive case after him, as if it were a substantive: as, [a] Multum [b] lucri, Much gain. [a] Quantum [b] negotii? How much business? [a] Id [b] operis, That work.

Words importing indument of any quality or property, to the praise or dispraise of a thing, coming after a noun Substantive, or a verb Substantive, may be put in the Ablative case, or in the

genitive: as, ' Puer ' bonâ indole, or ' Puer ' bonæ indolis, A child of a good towardnesse. ' Puer ' boni ingenii, or ' Puer ' bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and usus, when they be Latin for need, require an Ablative case: as, ' Opus est mihi tuo ' judicio, I have need of thy judgment. Viginti ' minis ' usus est filio, My son hath need of twenty pounds.

Constructions of Adjectives.

The Genitive case.

Adjectives that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance or forgetting, and such other like, require a genitive case: as, ' Cupidus ' auri, Covetous of money. ' Peritus ' belli, Expert of warfare. ' Ignarus ' omnium, Ignorant of all things. ' Fidens ' animi, Bold of heart. ' Dubius ' mentis, Doubtful of mind. ' Memor ' præteriti, Mindful of that is past. ' Reus ' furti, Accused of theft.

Nouns Partitives and certain Interrogatives, with certain nouns of number, require a genitive case: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, solus, unus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis, for aliquis, or qui an Interrogative: as, Unus, duo, tres: primus, secundus, tertius, &c. as, ' Aliquis ' nostrum, ' Primus ' omnium.

When a question is asked, the answer in Latin must be made by the same case of a noun, pronoun or participle, and the same tense of a Verb, that the question is asked by: as, ' Cujus est fundus? ' Vicini. Quid ' agitur in ludo literario? ' Studetur. Except a question be asked by Cujus, ja, jum: as, ' Cuja est sententia? ' Ciceronis. Or by a word that may govern diuers cases: as, ' Quanti ' emisti librum? ' Parvo. Or except I must answer by one of these possessives, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, ' Cujus est domus? ' non vestra, sed ' nostra.

Nouns

Nouns of the comparative and the ſuperlative degree, being put partitively, that is to ſay, having after them this engliſh *of*, or *among*, require a genitive caſe: as, Aurum mollior eſt ferro. Of the two, the laſt is the ſofter. Cicero Oratorum eloquentiſſimus, Cicero the moſt eloquent of Orators.

Nouns of the comparative degree, having *than* or *by* after them, do cauſe the word following to be the ablative caſe: as, Frigidior glacie, More cold than ice. Doctior multo, Better learned by a great deal. Uno pede altior, Higher by a foot.

The Dative caſe.

Adjectives that betoken profit or diſprofit, likeneſs or unlikeneſs, pleaſure, ſubmitting, or belonging to any thing, require a dative caſe: as, Labor eſt utilis corpori, Labor is profitable to the body. Æqualis Hectori, Equal to Hector. Ideneus bello, Fit for war. Jucundus omnibus, Pleaſant to all perſons. Parenti ſupplex, Suppliant to his Father. Mihi proprium, Proper to me.

Likewiſe nouns adjectives of the paſſive ſignification in bilis, and participials in dus: as, Flebilis fletus omnibus, To be lamented of all men. Formidabilis formidandus hoſti, To be feared of his enemy.

The Accuſative caſe.

The meaſure of length, breadth, or thickneſs of any thing, is put after adjectives in the Accuſative caſe, and ſometime in the Ablative caſe: as, Turris alta centum pedes, A tower an hundred foot high. Arbor lata tres digitos, A tree three fingers broad. Liber craſſus tres pollices, *vel* tribus pollicibus, A book three inches thick.

The

The Ablative case.

Adjectives signifying fulness, emptiness, plenty or wanting, require an ablative case, and sometimes a genitive: as, [b] Copiis [a] abundans. Cura [b] thymo [a] plena. [a] Vacuus [b] irâ, [b] iræ, ab irâ. Nulla epistola [a] inanis [b] re aliquâ. [a] Dissimus [b] agri. [b] Scultorum [a] plena sunt omnia. Quis nisi [b] mentis [a] inops, oblatum respuat aurum? [a] Integer [b] vitæ, [b] scelerisque [a] purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. [a] Expers [b] omnium. Corpus [a] inane [b] animæ.

These adjectives, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, [a] Dignus [b] honore. [a] Captus [b] oculis. [b] Virtute [a] præditus. [b] Paucis [a] contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may instead of an ablative case have an infinitive mood of a verb: as, [a] Dignus [b] laudari, Worthy to be praised. [a] Contentus in pace [b] vivere, Content to live in peace.

Construction of the Pronoun.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, [a] Pars [b] tui. [a] Amor [b] mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as, [a] Ars [b] tua. [a] Imago [b] tua.

These genitive cases, Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, [a] Nemo [b] vestrûm. [a] Aliquis [b] nostrûm. [a] Major [b] vestrûm. [a] Maximus natu [b] nostrûm.

Construction of the Verb: and

first with the Nominative case.

Sum, forem, fio, existo, and certain verbs passives: as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, putamor, videor, with other like, will have such case after

after them, as they have before them: as, [a] Famã [a] est [b] malum, Fame is an evil thing. [a] Malus Culcurã [a] sit [b] bonus, an evil person by due ordering of governance is made good. [a] Croesus [a] vocatur [b] dives, Cresus is called rich. [a] Horatius [a] salutatur [b] Poeta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo [a] te [b] divitem [a] esse quam haberi, I had rather thou wert rich indeed than so accounted.

Also verbs that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which be properly called verbs of gesture: as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they have before them a nominative case of the doer or sufferer, so may they have after them a nominative case of a noun or participle, declaring the manner or circumstance of the doing or suffering: as, [a] Incedo [a] claudus, I go lame. [a] Petrus [a] dormit [b] securus, Peter sleepeth void of care. [a] Tu [a] cubas [b] supinus, Thou liest in bed with thy face upward. [a] Somnias [b] vigilans, Thou dreamest waking. [a] Studeto [b] stans, Study thou standing. And likewise in the accusative case: as, Non decet [a] quenquam [a] meire [b] currentem, aut mandentem, It doth not become any man to piss running or eating.

And generally, when the word that goeth before the verb, and the word that cometh after the verb belong both to one thing, that is to say, have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the verb be transitive or intransitive, of what kind soever the verb be: as, [a] Loquor [b] frequens, I speak often. [a] Taceo [b] multum, I hold my peace much. [a] Scribo epistolas [b] rarissimus, I write letters very seldom. Ne [a] assuescas [a] bibere vinum [b] jejunus, Accustom not thy self to drink wine next thy heart, or not having eaten somewhat before.

The

The Genitive case.

THis verb Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing or otherwise pertaining to a thing, as a token, property, duty or guise, it causeth the noun, pronoun or participle following to be put in the Genitive case: as, Hæc vestis ' est ' patris, This garment is my Fathers. ' Insipientis ' est dicere, non putâram, It is the property of a fool to say I had not thought. Extremæ ' est ' dementiæ discere dediscenda, It is a point of the greatest folly in the world, to learn things that must afterward be learned otherwise. ' Orantis ' est nihil nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man that is saying his prayers, to have mind on nothing but heavenly things. Except that these Pronouns, Meus, tuus, suus, noster, and vester, shall in such manner of speaking be used in the Nominative case: as, Hic codex ' est ' meus, This book is mine. Hæc domus ' est ' vestra, This house is yours. Non ' est mentiri ' meum, It is not my guise (or property) to lye. ' Nostrum ' est injuriam non inferre, It is our parts not to do wrong. ' Tuum ' est omnia juxta pati, It is thy part (or duty) to suffer all things alike.

Verbs that betoken to esteem or regard, require a Genitive case, betokening the value: as, ' Parvi ' ducitur probitas, Honesty is reckoned little worth. ' Maximi ' penditur nobilitas, Nobleness of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purging, quitting or assoyling, will have a Genitive case, of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or else an Ablative case most commonly without a preposition: as, Hic ' furtis ' alligat. *vel* ' furto. ' Admonuit

monuit me [b] errati, vel [bb] errato. [b] De Pecuniis repetundis [a] damnatus est.

Satago, misereor, miseresco, require a Genitive case: as, [b] Rerum suarum [a] satagit. [a] Miserere [b] mei Deus.

Reminiscor, obliviscor, recordor, and memini, will have a Genitive, or an Accusative case: as, [a] Reminiscor [b] historiæ. [a] Obliviscor [b] carminis. [a] Recordor [b] pueritiam. [a] Obliviscor [b] lectionem. [a] Memini [b] tui, vel [bb] te, I remember thee. [a] Memini [b] de te, I speak of thee. [a] Egeo, or [a] indigeo [b] tui, vel [bb] te, I have need of thee. [a] Potior [b] urbis, I conquer the City. [a] Potior [b] voto, I obtain my desire.

The Dative case.

All manner of verbs put acquisitively, that is to say, with these tokens to or *for* after them, will have a dative case: as, Non [b] omnibus [a] dormio, I sleep not to all men. [b] Huic [a] habeo, non [b] tibi, I have it for this man, and not for thee.

To this rule do also belong Verbs betokening to profit, or disprofit: as, Commodo, incommodo, noceo.

To
- Compare: as, Comparo, compono, confero,
- Give or restore: as, Dono, reddo, refero.
- Promise or to pay: as, Promitto, polliceor, solvo.
- Command or shew: as, Impero, indico, monstro.
- Trust: as, Fido, confido, fidem habeo.
- Obey or to be against: as, Obedio, adulor, repugno.
- Threaten or to be angry with: as, Minor, indignor, irascor.

Also Sum with his compounds, except Possum. Also Verbs compounded with Satis, bonè, and malè, as, Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally certain Verbs compound with these Prepositions, Præ, ad, con, sub, ante, post, ob, in, and inter, will have a Dative case: as, Præluceo, adjaceo, condono, subolco,

oleo, antesto, posthabeo, obijcio, insuleo, interfero.

This verb Sum, es, fui, may oftentimes be set for habeo, and then the word that standeth in the English to be the nominative case, shall be put in the dative, and the word that standeth to be the accusative case, shall be the nominative: as, a Est b mihi a mater, I have a Mother, Non a est b mihi a argentum, I have no money. But if Sum be the Infinitive mood, this nominative shall be turned into the accusative: as, Scio b tibi non a esse a argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a Nominative case, and a Dative, the word that is the Nominative case may be also the Dative: So that Sum may in such manner of speaking be construed with a double Dative case: as, a Sum b tibi bb præsidio, I am to thee a safeguard. Hoc mea a est b mihi bb voluptati, This thing is to me a pleasure.

And not only Sum, but also many other verbs may in such manner of speaking have a double Dative case, one of the person, and another of the thing: as, a Do b tibi vestem bb pignori. a Verto hoc b tibi bb vitio. Hoc tu b tibi bb laudi a ducis.

The Accusative case.

VErbs transitives are all such as have after them an Accusative case of the doer or sufferer, whether they be active, commune, or deponent: as, Ulixes b promptos a facit. Fœminæ a ludificantur b viros. a Largitur b pecuniam.

Also verbs neuters may have an Accusative case of their own signification: as, Endymionis b somnum a dormis. a Gaudeo b gaudium. a Vivo b vitam.

Verbs of asking, teaching and arraying, will have two Accusative cases, one of the sufferer, and another of the thing: as, a Rogo b te bb pecuniam. a Doceo b te bb literas. b Quod bb te jamdudum a hortor. a Exuo b me bb gladium.

The

The Ablative case.

All verbs require an Ablative case of the instrument, put with this sign *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, [a] Ferit eum [b] gladio. [a] Taceo [b] metu. Summâ [b] eloquentiâ causam [a] egit.

The word of price is put after verbs in the Ablative case: as, [a] Vendidi [b] auro. [a] Emptus sum [b] argento. Except these genitives when they be put alone without Substantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quantiunque: as, [b] Quanti [a] mercatus es hunc equum? Certè [b] pluris quàm [a] vellem. Saving that after verbs of price we shall always use these adverbs, Cariùs, viliùs, meliùs, and pejùs instead of their casuals.

Verbs of plenty or scarceness, filling, emptying, loading or unloading, will have an ablative case: as, [a] Affluis [b] opibus. [a] Cares [b] virtute. [a] Expleo te [b] fabulis. [a] Spoliavit me [b] bonis omnibus. [a] Oneras stomachum [b] cibo. [a] Levabo te hoc [b] onere. Likewise Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving or distance, or taking away, will have an Ablative case, with a, ab, è, ex, or de: as, [a] Accepit literas [b] à Petro. [a] Audivi [b] ex nuncio. Longè [a] distat [b] à nobis. [a] Eripui te [b] è malis. And this ablative after verbs of taking away may be turned into a dative: as, [a] Subtraxit [b] mihi cingulum. [a] Eripuit [b] illi vitam.

Verbs of comparing or excéding, may have an Ablative case of the word that signifieth the measure of excéding: as, [a] Præfero hunc multis [b] gradibus, I prefer this man by many degrées. [b] Paulo intervallo illum [a] superat. He is beyond the other but a little space.

A Noun, or a Pronoun Substantive, joyned with a Participle, expressed or understood, and having none other word whereof it may be governed, it shall be put in the Ablative case absolute: as. a Rege b veniente, hostes fugerunt, The King coming, the enemies fled. a Me b duce vinces, I being Captain, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, dum, quùm, quando, si, quanquam, postquam: as. a Rege b veniente, *id est*, Dum veniret Rex. a Me b duce; *id est*, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verb Passive will have after him an Ablative case with a preposition, or sometime a Dative of the doer: as. Virgilius a legitur b à me. b Tibi fama a petatur. And the same Ablative or Dative, shall be the Nominative case to the Verb, if it be made by the active: as. a Ego b lego Virgilium. b Petas a tu famam.

Gerunds.

Gerunds and Supines will have such cases as the Verbs that they come of: as. Otium a scribendi b literas. Ad a consulendum b tibi. a Auditum b poëtas.

When the English of the Infinitive Mood cometh after any of these Nouns Substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verb should be of the active voice, it shall be made by the Gerund in di. And the same Gerund in di, is used also after certain adjectives: as. a Cupidus b videndi. a Certus b eundi. a Peritus b jaculandi. a Gnarus b bellandi.

When

When ye have an englith of the participle of the preſent tenſe, with this ſign *of* or *with* coming after a noun adjective, it ſhall in Latin making be put in the gerund in do: as, I am weary of walking. Defeſſus ſum ambulando, I am weary of walking.

Alſo the englith of the participle of the preſent tenſe coming without a ſubſtantive, with this ſign *in* or *by*, before him, ſhall in Latin making be put in the gerund in do: as, Cæſar, dando, ſublevando, agnoſcendo, gloriam adeptus eſt. In apparando totum hunc conſumunt diem. And the ſame gerund in do is uſed either without a preposition, or with one of theſe prepoſitions, A, ab, de, e, ex, cum, in, pro: as, Deterrent a bibendo, Ab amando, Cogitat de edendo. Ratio bene ſcribendi cum loquendo conjuncta eſt.

The englith of the infinitive mood, coming after a reaſon, and ſhewing the cauſe of a reaſon, may be put in the gerund in dum: as, Dicam mihi ut ſatis ſit ad agendum, vereor: I fear that a whole day will not be enough for me to do my buſineſs.

The gerund in dum is uſed after one of theſe prepoſitions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, Ad capiendum hoſtes. Ob (vel propter) redimendum captivos. Inter cœnandum, Ante damnandum.

And when ye have this englith *muſt* or *ought* in a reaſon, where it ſeemeth to be made by this verb *oportet*, it may be put in the gerund in dum, with this verb *eſt* ſet impersonally: and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the nominative caſe, ſhall be put in the dative: as, Abeundum eſt mihi, I muſt go hence.

Supines.

The first Supine hath his active signification, and is put after Verbs and Participles that betoken moving to a place: as, Eo [a] rutum. Spectatum [a] admissi, risum teneatis amici?

The latter Supine hath his passive signification, and is put after Nouns Adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, foedus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitive mood Passive: as it may be indifferently said in Latin, [a] Facile [b] factu, or [a] Facile [b] fieri. Easie to be done. [a] Turpe [b] dictu, or Turpe [b] dici. Shameful to be spoken.

The Time.

Nouns that betoken part of Time, be commonly put in the Ablative case: as, [a] Nocte [a] vigilas. [a] Luce [a] domus. But Nouns that betoken continual term of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the Accusative case: as, [a] Sexaginta annos [a] natus. [a] Hyemem totam [a] iacuit.

Space of Place.

Nouns that betoken space between place and place be commonly put in the accusative case: as, [a] Pedem hinc ne [a] discesseris. Go not three a foot from this place.

A Place.

Nouns Appellatives, or names of great places, be put with a preposition, if they follow a Verb that signifieth in a place, to a place, from a place, or by a place: as, [a] Vivo [a] in Anglia. [a] Veni [b] per Galliam [bb] in Italiam. [a] Proficiscor [b] ex urbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper

name

name of the firſt or ſecond declenſion, and the ſingular number, it ſhall be put in the Genitive caſe: as, [a] Vixit [b] Londini. [a] Studuit [b] Oxoniæ.

And theſe nouns, Humi, domi, militiæ, belli, be likewiſe uſed: as, [a] Procumbit [b] humi bos. [b] Militiæ enutritus eſt. [b] Domi [bb] bellique otioſi [a] vivitis.

But if the place be of the third declenſion, or the plural number, it ſhall be put in the Dative, or in the Ablative caſe: as, [a] Militavit [b] Carthagini, or [bb] Carthagine. [b] Athenis [a] natus eſt. Likewiſe we ſay, [b] Ruri, or [bb] Rure [a] educatus eſt.

To a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the Accuſative caſe without a Prepoſition: as, [a] Eo [b] Romam. Likewiſe, [a] Confero me [b] domum. [a] Recipio me [b] rus.

From a place, or by a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the Ablative caſe without a Prepoſition: as, [a] Diceſſit [b] Londino. [a] Profectus eſt [b] Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewiſe uſed: as, [a] Abiit [b] domo. [b] Rure [a] reverſus eſt.

Impersonals.

A Verb Impersonal hath no Nominative caſe before him, and this word *it* or *there* is commonly his ſign: as, Decet, It becometh. [a] Oportet [b] aliquem eſſe, There muſt be ſome body. But if he hath neither of theſe words before him, then the word that ſeemeth to be the Nominative caſe, ſhall be ſuch caſe as the verb Impersonal will have after him: as, [b] Me [a] oportet, I muſt. [b] Tibi [a] licet, Thou mayeſt.

Interest, refert, and eſt for interest, require a genitive caſe of all caſual words, except mea, tua, noſtra, veſtra, and cujâ, the Ablative caſes of the

pronoums possessives: as, a Interest b omnium recte agere. b Tuâ a refert teipsum nosse.

Certain Impersonals require a dative case: as, Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and other like. Some will have an accusative case only: as, delectat, decet, juvat, oportet. Some beside the accusative case will have also a genitive: as, bb Nostri b nosmet a pœnitet. b Me bb civitatis a tædet. a Pudet b me bb negligentiæ. a Miseret b me bb tui. b Me bb illorum a misereſcit.

Verbs Impersonals of the passive voice, being formed of neuters, do govern such cases as the verbs neuters whith they come of: as, a Parcatur b sumptui, Let cost be spared. Because we say, a Parcimus b pecuniæ, We let us spare cost.

A verb Impersonal of the passive voice, hath like case as other verbs passives have: as, a Beneficio multis b a principe. Yet many times the case is not expressed, but understood: as, Maximâ vi a certatur, *subaudi*, b ab illis.

When a deed is signified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonal in tur: as, b In ignem posita est, a fletur.

A Participle.

Participles govern such cases as the verbs that they come of: as, a Fruiturus b amicis. a Consulens b tibi. a Diligendus b ab omnibus.

Here note, that participles may four manner of ways be changed into nouns. The first is, when the voice of a participle is construed with another case than the verb that it cometh of: as, a Appetens b vini, Greedy of wine.

The

The ſecond when it is compounded with a præpoſition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withal: as, Indoctus, Innocens.

The third, when it formeth all the degrees of compariſon: as, Amans, amantior, amantiſſimus. Doctus, doctior, doctiſſimus.

The fourth when it hath no reſpect, nor expreſs difference of time: as, Homo laudatus, A man laudable. Puer amandus, *id eſt*, amari dignus, A child worthy to be loved. And all theſe are properly called nouns participials.

Participles when they be changed into nouns require a Genitive caſe: as, [a] Fugitans [b] litium. [a] Indoctus [b] pilæ. [a] Cupientiſſimus [b] tui. [a] Lactis [a] abundans.

Theſe participial voices, peroſus, exoſus, pertæſus, have always the active ſignification, when they govern an accuſative caſe: as, [a] Exoſus [b] ſævitiam, Hating cruelty. [b] Vitam [a] pertæſus, weary of life.

The Adverb.

Adverbs of quantity, time and place, do require a Genitive caſe: as, [a] Multum [b] lucri. [a] Tunc [b] temporis. [a] Ubique [b] gentium.

Certain adverbs will have a Dative caſe, like as the nouns that they come of: as, Venit [a] obviam [b] illi. Canit [a] ſimiliter [b] huic.

Theſe datives be uſed adverbially, Tempori, uci, veſperi: as, Tempori ſurgendum. Veſperi cubandum. Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accuſative caſe of the præpoſition that they come of: as, [a] Propius [a] urbem. [a] Proxime [a] caſtra.

Where note that Præpoſitions, when they be ſet without a caſe, or elſe do form the degrees of compariſon, be changed into Adverbs.

The Conjunction.

Conjunctions Copulatives and Diſjunctives, and theſe four, Quam, niſi, præterquam, an, couple like caſes: as, a Xenophon & b Plato fuere æquales. And ſometimes they be put betwixt divers caſes: as, a Studui b Romæ & bb Athenis. Eſt a liber b meus & bb fratris. a Emi fundum centum b nummis & bb pluris.

Conjunctions Copulatives and Diſjunctives moſt commonly ſuper like moods and tenſes together: as, a Petrus & Johannes b precabantur & bb docebant. And ſometimes divers tenſes: as, Et a baptetur & bb referetur tibi à me a gratia.

The Prepoſition.

Sometime this præpoſition In is not expreſſed, but underſtood, and the caſual word nevertheleſs put in the Ablative caſe: as, Habeo te b loco parentis: *id eſt*, a in b loco.

A verb compound, ſometime requireth the caſe of the præpoſition that he is compounded withal: as, a Exeo b domo. a Prætereo b te inſalutatum. a Adeo b templum.

The Interjection.

Certain Interjections require a nominative caſe: as, a O feſtus b dies hominis. Certain a Dative: as, a Hei b mihi. Certain an Accuſative: as, a Heu b ſtirpem inviſam. Certain a vocative: as, a Proh ſancte b Jupiter. And the ſame Proh will have an Accuſative caſe: as, a Proh Deûm atque hominum b fidem.

FINIS.

GUILELMI LILII

ad suos Discipulos monita Pædagogica,

sèu *Carmen de Moribus.*

QUi mihi discipulus Puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè cibis lectum fuge, mollem discute somnum,
Templa pera supplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies sit lota manúsque;
Sint nitidæ vestes, comptaque cæsaries.
Delidiam fugiens, cùm te schola nostra vocarit,
Adsis; nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me Præceptorem cùm videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque sac sedeas, ubi te sedisse jubemus;
Inque loco, nisi tis jussus abire, mane.
Ac magis ut quisque est doctrinæ munere clarus,
Sic magis is claræ sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes; at singula rectè;
Nec macula, aut scriptis menda sit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpe recognoscas tibi lecta, animóque revolvas:
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpe rogat, mea dicta tenebit:
Is, qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, noli dedisce quicquam,
Nè mens te infimulet consciа delidiæ.
Sísque animo attentus: quid enim docuisse juvabit,
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat;
Invigila, & parva est gloria malitiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manus;
Sic puer, ingenium si non exercitet, ipsum
Tempus & amittit, spem simul ingenii.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Nè nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio, submissi voce loqueris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad unguem,
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat ullum;
Quod puero exitium nòn mediocre parit.

Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Ut laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ;
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè;
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licèt indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui;
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos autores turba Latina docet;
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (Studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactet,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum;
Nè tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emésve,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis; puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum;
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isque redisque feres.
Effuge vel causas, faciunt quæcunque nocentem:
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITUTIO, Seu, Ratio Grammatices cognoscendæ, ad omnium puerorum utilitatem præscripta.

Quam solam Regia Majestas in omnibus Scholis docendam præcipit.

LONDINI,

Excudit *Rogerus Nortonus* Regius in *Latinis, Græcis & Hebraicis* Typographus.

1681.

BRITISH MUSEUM

Studium Grammatices omnibus eſſe neceſſarium.

GRammatices labor eſt parvus, ſed fructus in illa eſt
Non parvus: Parva hæc diſcitu, parvus puer.
Nemo eſt tam doctus, qui non cognoverit iſta.
Cur pudeat pueros iſta labore ſequi?

D E

DE GRAMMATICA

& ejus partibus.

GRAMMATICA est rectè scribendi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ quatuor sunt partes.

Orthographia, Etymologia, Syntaxis, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est rectè scribendi ratio; quâ docemur, quibus quæque dictio sit formanda literis: ut, Lectio, non Lexio; ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

De Literis.

EX viginti duabus literis quinque sunt vocales: *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca est. Ex quibus variè dispositis coalescunt diphthongi quinque.

a	ut	*Musa*
au		*Audio*
æ		*Cœlum*
ei		*Hei*
eu		*Euge.*

Reliquæ literæ consonantes appellantur; quarum novem sunt mutæ; *b, c, d, f, g, k, p, q, t.*

Septem autem semivocales: *l, m, n, r, s, x, z.*

Vocales. Diphthongi. Consonantes. Mutæ. Semivocales.

Ex

Liquidæ. Ex quibus quatuor vocantur etiam liquidæ, *l, m, n, r.*

S. *S*, verò fuæ cujusdam potestatis litera est: quæ interdum etiam liquescit.

X & Z. *X & Z* duplices sunt consonantes, atque etiam *Z* inter duas vocales.

J & V consonantes aliquando K. Y. & Z. Adduntur etiam consonantibus *J* & *V*, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur; ut, Juno, Jovis; Voluntas, Vultus.

K, y, & z, latinis dictionibus nunquam admiscentur.

H aspiratio. *H*, proprie quidem litera non est, sed aspirationis nota. Apud Poetas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus, ut, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus; consonantibus verò nullis; rectè itaque enunciamus

Hiulcus, } trissyl- } { Hieronymus, } pentasyl-
Hiacchus, } laba. } { Hieremias, } laba.

At in latinis dictionibus interdum *H* postponitur C in, Charus, charitas; Pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ; majusculis scilicet characteribus, & minusculis. Majusculis inchoantur sententiæ: ut, *Deum time, Regem honora*; & propria nomina: ut, *Henricus, Anglia.*

Diligenter observari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omnino vel signari debent: ut, *Musæ præsunt*, vel *Musæ præsunt.*

Literæ majusculæ. Literæ majusculæ, cum solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant prænomen, aliquando numerum.

A. Aulus	P. C. Patres conscripti.
C. Caius.	Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
D. Decius.	R. P. Respublica.
G. Gaius.	Sp. Spurius.
L. Lucius.	Sex. Sextus. (Romanus.
M. Marcus	S. P. Q. R. Senat. populúsque
P. Publius.	T. Titus.
P.R. Populus Romanus.	T. C. Tua clementia. Et ejus generis infinita.

In

In numeris verò significant.

I	1	Unum.
V	5	Quinque.
IX	9	Novem.
X	10	Decem.
XL	40	Quadraginta.
L	50	Quinquaginta.
XC	90	Nonaginta.
C	100	Centum.
D	500	Quingenta.
M	1000	Mille.

De syllabarum distinctionibus.

RECTè scripturo discendum est imprimis, syllabas inter scribendum aptè distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus, *bd*, vocali sequenti adhærent: ut, A—bdomen, A—bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista;

ct	ut	Do-ctus;	gm	ut	A-gmen.
		San-ctus;	gn		I-gnis.
pf	ut	Scri-psi;	st	ut	Ve-ster.
		Sum-psi;			Magi-ster.
sc	ut	Di-scis;	xi	ut	An-xius.
		Di-sco;			Di-xi. &
tn	ut	Æ-tna;			similia.

Inter *m* & *n* non interseritur *p*: Malè igitur pingeretur Sompnus, pro somnus: Columpna, pro columna.

Post *x* non scribitur *s*: ut, Excribo, exolvo; non exscribo, exsolvo. In compositis cum præpositione auribus Euphonia serviendum est:

ut	Occurro	potiùs, quàm	Obcurro.
	Officio		Obficio.
	Aufero		Abfero.
ut contra	Abstineo	non autem	Austineo.
	Obtineo		Ottineo.
	Obrepo		Orrepo.

Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoepia.

Rthographiæ affinis est Orthoepia, hoc est emendatè rectèque loquendi ratio, ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum.

Hîc imprimis curandum est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, nè vel continuâ linguæ volubilitate ita sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad singulas quasque voces longâ interspiratione, confilescant, ructu, rasu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem inepte dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Trauliſmus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus.

Iotacismus dicitur, quando (*I*) litera pleniore sono & supra justum decorum extenditur; quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Lambdacismus.

Lambdacismus est, ubi quis (*l*) nimis operosè sonat: ut Ellucet, pro elucet; Sallvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur, nempe quòd hanc literam pinguius justo pronunciant, dum

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus. Moolis. Faulsus. }

Ischnotes.

Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enunciamus quam par est: ut cùm

pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Elius. }

Trau-

Traulismus est hæsitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem syllaba sæpius repetitur: ut, Cacacanit, pro canit: Tututullius, pro Tullius. Traulismus.

Huic vitio ut fœdissimo, ita & periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius: si exigatur à pueris ut nomina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperrimis inter se coeuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quàm citissimè volvant: ut,

Arx, trideus, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix,
postquam discordia tetra
Belli ferratos postes portásque refregit.

Plateasmus est quando crassiùs & voce plusquam virili loqui nitimur: ut cùm Plateasmus.

pro	Montes, Fontes, Pontes,	efferimus	Mountes. Fountes. Pountes.
Ut etiam pro	Ergo, Sperma, Perago,	efferimus	Argo. Sparma. Parago.

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante sonant F, & è contra V, pro F. F pro V.

ut	Folo, Fis, Folui, Felle,	pro	Volo. Vis. Volui. Velle.
Et rursum	Vero, Vers, Verre,	pro	Fero, Fers, Ferre.

V pro F.

S Verò mediam inter duas vocales corruptè sonant nonnulli, S.

pro	Læsus, Visus, Risus,	pronunciantes	Læzus. Vizus. Rizus.

H, in initio dictionis lenius, in medio asperiùs, enunciari volunt: Malè ergò, H.

pro

Homo,	Efferimus	Omo.
Hamus,		Amus.
Humus,		Umus.
Chriſtus,		Criſtus.
Chriſma,		Criſma.
Chremes,		Cremes.
Thus,		Tus.
Diphthongus,		Diptongus.
Sphæra,		Spæra.

Fœdè quoque erratur à noſtris, ubi h & d tanquam aſpiratas pronunciant.

Amath,	pro	Amat.
Caputh,		Caput.
Aputh,		Apud.

At innumera penè ſunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De ſententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotaſſe non fuerit ſupervacaneum.

Puncta quæ. Puncta ergò ſive notæ, quibus in ſcribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma. Subdiſtinctio ſeu Comma, eſt ſententiæ nota, ſeu potiùs reſpirandi locus: utpote quâ pronuntiationis terminus, ſenſu manente, ità ſuſpenditur, ut quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Utendum eſt ætate; cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Hâc item notâ diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: ut,

Juvenj

Juven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Augur, schoenobates, medicus, magus, omnia novit
Graeculus esuriens in caelum, jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum fere de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notatúrque duobus punctis, sic (:) ut, *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & frutices aut herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.* Colon.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) ut, Periodus.

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum, multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa; quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut, Parenthesis.

——Princeps (quia bella minantur
Hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato, sic (?) ut, Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur imprimis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cœlebs* dicatur, quasi *cœlestem vitam agens*, num *Lepus*, *quasi levipes*.

Cæterùm Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *fortis fortiter; lego legit:* omnésque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Verrloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo. { *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium* } declinabile. { *Adverbium*, *Conjunctio*, *Præpositio*, *Interjectio* } indeclinabile.

NOMEN.

Nomen.

Omen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum & Adjectivum.

Substantivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex { Appellativum, & Proprium.

Appellativum.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo, lapis, justitia, bonitas.*

Proprium.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprii nomnis tria sunt genera.

Prænomen.

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen.

Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: ut, *Graechus, Fabius, Scipio, Cicero:* vel ab eventu aliquo: ut, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adjectivum.

Adjectivum est quod Substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut, *Piger, alacris, candidus, clemens.*

Adjectivum est duplex: commune & proprium.

Commune.

Commune est quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus, malus, solers, sutor.*

Proprium.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat: ut, *Gradivus Marti: Quirinus Romulo.*

DE

DE ACCIDENTIBUS NOMINI.

Nomini accidunt septem: Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio. Nom. accid. 7.

DE SPECIE.

Species nominum est duplex: { Primitiva, & Derivativa. Species.

Primitiva est, quæ aliunde non trahitur. Primitiva.

Derivativa est, quæ aliunde formatur. Derivativa.

Primitivæ subjiciuntur hæc quæ sequuntur, & hujusmodi.

Collectivum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: ut, *Concio, cætus, plebs, turba, pecus, grex.* Collectivum.

Fictitium, quod à sono fingitur: ut, *Sibilus, tintinnabulum, stridor, clangor.* Fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis:* Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in relativa. Interrogativum.

Redditivum, quod interrogativo respondet: ut, *Talis, tantus, tot.* Redditivum.

Numerale, cujus species hæ numerantur. Numerale.

Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus, duo, tres, quatuor.* Cardinale.

Ordinale: ut, *Primus, secundus, tertius, quartus.* Ordinale.

Distributivum: ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.* Distributivum.

Partitivum, quod significat vel multa singulatim; ut, *Quisque, unusquisque, uterque, neuter:* vel unum è multis: ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.* Partitivum.

Universale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* Universale.

Particulare: ut, *Aliquis, quisquam, ullus, quidam.* Particulare.

Derivativa. Derivativa autem has ſpecies ſubjectas habet; nimirum

Verbale. Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, arator.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Etonenſis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quâpiam ſuæ familiæ perſona derivatur.

ut
- *Æacides*, filius vel nepos *Æaci.*
- *Nerine*, filia vel neptis *Nerei.*
- *Latoïdes*, filius *Latonæ.*
- *Menelais*, uxor *Menelai.*

Diminutivum. Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majuſculus, minuſculus.*

Poſſeſſivum. Poſſeſſivum: ut, *Herilis, ſervilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale: ut, *Hortenſis, agreſtis, marinus, montanus.*

Adverbiale. Adverbiale: ut, *Hodiernus, heſternus, craſtinus, clandeſtinus.*

Participiale. Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, ſcribendus.*

Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta: ut, *Fictilis, coctilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum. Figura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus*: aut compoſita, ut *Injuſtus.* Sunt qui huc addunt & decompoſitum; ut, *Irreparabilis.*

DE NUMERO.

Numerus. Numeri ſunt duo: Singularis de uno; ut, *Pater* Pluralis de pluribus; ut, *Patres.*

DE CASU.

Caſus nominum ſunt ſex.

Nominativus. Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus. Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam atque hic patrius, gignendi, aut interrogandi caſus dici ſolet.

Dativus. Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce ablativum etiam caſum comprehen-

avus
ius.

prehenderunt: ut, *In clamor cælo*, id est, *in cælum.*

Accusativus, qui & incusativus, vel causativus dici potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio verbi immediate transit: ut, *Amo patrem.* Accusativus.

Vocativus, quem & salutatorium vocant, vocandis compellandisve personis accommodatur. Vocativus.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quod Latinorum sit proprius. Ablativus. Latinus casus.

DE GENERE.

Genus est sexûs discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cujus nota est *Hic*: fœmininum, *Hæc*: neutrum, *Hoc*: commune, *Hic & hæc*: commune trium, *Hic, hæc & hoc*: dubium, *Hic* vel *hæc*: epicœnum seu promiscuum, quum sub una generis nota utrumque sexum complectimur: ut, *Hic anser, hæc aquila.* Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ità propriè spectare videtur; cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum. Genera septem.

Porrò, inter commune genus & dubium hæc est differentia: quòd ubi semel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus: adjectivi: ut, si dixeris *Durus parens*, aut *Canis fœtus*; quamdiu de eisdem ipsis individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *parentem iniquam*, aut *Canem fœtum.* At verò, dubii generis substantivo posito, etiamsi adjectivum masculinum addideris, nihilo tamen seciùs de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram.* Communis & dubii differentia.

Ut autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summâ diligentiâ imbibendi sunt, quos & *Guillel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

Masculæ sunt nomina Divorum, virorum Fluviorum, Mensium, Ventorum. Fœminina Dearum, Mulierum, Urbium, Regionum. Insularum. Exceptio. Etiam * Hippo. Etiam * Reate, Cære. Appel. Arborum, fœmin. Rectius qui legunt mas pinus, viz. Pinaster Nomina Volucrum, Ferarum Piscium. Exceptio Generalis. viz. de appellativis.

GUILIELMI LILII

Regulæ generales propriorum.

Propria quæ maribus tribuuntur, masculina dicas: Ut sunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum; Ut Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, Orontes: Mensium; ut, October: ventorum; ut, Libs, Notus, Auster.

De Fœmininis.

Propria fœmineum referentia nomina sexum, Fœmineo generi tribuuntur: sive deorum Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; seu, Anna, Philænis: Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Persis: Insula item nomen; seu, Creta, Britannia, Cyprus.

*Excipienda tamen quædam sunt urbium; ut ista Masculæ, * Sulmo, Agragas: quædam neutralia, ut * Argos, Tibur, Præneste: & genus Anxur quod dat utrumque.*

Regulæ generales Appellativorum.

*Appellativa arborum erunt muliebria; ut, almus, Cupressus, cedrus. Mas * spinus, mas oleaster. Et sunt neutra, ilex, suber, thus, robur, acerque.*

Epicœna.

*Sunt etiam Volucrum; seu, passer, hirundo: ferarum; Ut, Tigris, Vulpes: & piscium; ut, ostrea, cetus, Dicta epicœna: quibus vox ipsa genus feret aptum. Attamen ex * exceptis quæ diximus antè, notandum Omne quod exit in um, seu Græcum sive Latinum, Esse genus neutrum; sic invariabile nomen.*

Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur, Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam:

Nam

Nam genus hic semper dignoscitur ex genitivo,
Infrà ut monstrabit specialis regula triplex.

Tres regulæ speciales.

Prima regula specialis.

Nomen non crescens genitivo, ceu, caro carnis,
Capra tapra, nubes nubis, genus est muliebre.

Regula specialis prima.

Quoniam Lilius noster genus nominum appellativorum ex genitivo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum appellativorum non crescentium in genitivo; cujus generis sunt omnia primæ & quartæ inflexionis; & secundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc classem pleraque tertiæ declinationis: cujusmodi sunt, Labes, labis; pestis pestis; vis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

Masculina excepta ex non crescentibus.

Masculo nomina in a dicuntur multa virorum:
Ut scriba, assecla, scurra, & rabula, hira, lanista.
Masculo, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as & in es; & ab illis quot per a fiunt:
*Ut, satrapas, satrapa: * athletes, athleta. Leguntur*
Masculo item, verres, natalis, aequalis: ab asso
Nata, ut Centussis: conjunge lienis, & orbis;
Callis, canalis, follis, collis, mensis, & ensis,
Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Cassis, fascis, torris, sentis, piscis, & unguis,
Et vermis, vectis, pestis, fascinus & axis.
Masculo in er, ceu venter: in os vel us, ut logos, annus.

1. Nomina virorum in a
2. In as, es, & is, primæ declinat. Græcorum.
* Sic Poeta. Cometa. Bibliopola
3. Verres &c.
In er, os, & us.

Fœminina non crescentia.

Fœminini generis sunt mater, humus, domus, alvus,
Et vulva, & quarta profluvia ficus, acusque,
Porticus,

Fœmin. excepta in er, os & us.

Borticus, atque tribus, socrus, nurus & manus, idus;
Huc anus addenda est, huc mystica vannus Iacchi:
His jungas os in us *vertentia Græca; papyrus,*
Antidotus, costus, diphthongus, byssus, abyssus,
Crystallus, synodus, sapphirus, eremus & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perscribere longum est.

Viz. nardus, Methodus, Dialectus, &c.

Neutra non crescentia.

NEutrum nomen in e, *si gignit* is, *ut mare, rete:*
Et quot in on *vel in* um *fiunt; ut barbiton, ovum.*
Est neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non crescentia.

INcerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, restis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis,
Pro morbo ficus fici dans, atque phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia non crescentia.

COmpositum à verbo dans a *commune duorum est:*
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena mon-
Avenio: adde senex, auriga, & verna, sodalis, (strat
Vates, extorris, patruelis, pérque duellis,
Affinis, juvenis, testis, civis, canis, hostis.

Excipe Puerpera.

Secunda regula specialis.

NOmen crescentis penultima si genitivi
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monstrant, genus est muliebre.

Regula specialis secunda.

Huc spectant quæ acuunt penultimam genitivi crescentis; qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides*.

Omnia item monosyllaba, præter *Vis*. Reliqua omnia sunt tertiæ declinationis; ut sunt omnia desinentia,

In

In { C, In, An } ut { Halec, halécis. / Delphin, inis. / Titan. anis. }

In { Ans ut { Infans, Quadrans. } antis. }

In { Ens ut { Continens, Triens. } entis. }

In { Uns ut { Decuns, decuncis. }

In *er* longum, quæ Græcis per *ηρ* ſcribuntur: ût, Character, crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud rectè in hac claſſe collocatur.

In { Inx, Anx ut { Syrinx, ingis. / Phalanx, angis. }

In { Unx ut { Deunx, Septunx, } uncis. }

In { Ons ut { Effrons, Bifrons, } ontis. }

In { Ors ut { Cohors, Conſors, } ortis. }

Præterea in *o* Latina, quæ *ônis* & *ônis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ônis; Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ŏnis.

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, âlis. Cætera in *al* ſunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *ênis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ων* Græca, quæ retinent *ω* in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Egeon, ônis & ŏnis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, ăris: præter Jubar, nectar, ăris; hepar, hepătis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præterſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant: ut,

ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Nestor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. atis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam ut, Lampas, monas, trias, docas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres, cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes, tapes, Dares, Chremes, ētis.

In *is*, quæ faciunt ītis, īnis, & īdis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, īnis: Psophis, Crenis, īdis: Cætera sunt tertiæ regulæ.

* Pyrois, ītis.

In *os* Latina: ut, Custos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ŏtis.

Et Græca quæ retinent *o* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis. Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum singularem in ūtis, ūdis, ūris, ūntis: ut, Salus, palus, tellus, * Opus. Præter unam vocem, Pecus pecūdis.

* Pro civitate Lotr.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, formax, thorax, Phœax, audax, bibax, ācis.

Excipe Græca quædam appellativa & gentilia: ut, Abax, storax, styrax, smilax, colax, corax, dropax, Pharmax, Candax, ācis: Syphax, tamen variat ācis, & ăcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ēcis; Vibex, īcis; Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda sunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, spadix; fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* substantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ōcis. Præter Cappadox, ōcis; Allobrox, ōgis; & quædam alia.

In

In *ux*; ut, Pollux, Pollûcis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *yx*: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

In *s* Græca, præcedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, conops, Cecrops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſculina excepta ex acutè creſcentibus.

Monoſyllaba quædam.

Maſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam, Sal, ſol, ren, & ſplen, Cor, Ser, vir, vas vadis, as, mas, Bes, Cres, pras, & pes, glis, glirs habens genitivo: Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, ſimul & fons, Seps pro ſerpente, gryps, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx.

Polyſyllaba in n & o.

Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in n: *ut, Acarnan, Lichen & delphin: & in* o *ſignantia corpus; Ut leo, curculio: ſic ſenio, ternio, ſermo.*

In er, or, & os.

Maſcula in er, or, & os; *cen, crater, conditor, heros: Sic torrens, nefrens, orions, cum pluribus in* dens: *Bugle hidens, quando pro inſtrumento reperitur: Adde gigas, elephas, adamas, Garamâſque, tapêſque. Atque lebes, Cures, magnes, unimque, meridies, nomen quintæ: & quæ componuntur ab aſſe: Ut dodrans, ſemis: jungantur maſcula Samnis, Hydrops, myricoras, thorax, & maſcula vervex, Phœnix & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his Sunt muliebre genus, Syren, mulier, ſoror, uxor.*

Neutra excepta ex acutè creſcentibus

Neut. mel, fel, lac, &c. & in al, ar, polyſyllaba.

Sunt neutralia & hæc monoſyllaba nomina, mel, fel, Lac, far, ver, cor, as, vas vaſis, os oſſis, & os, Ros, thus, jus, crus, pus. Et in al *polyſyllaba, in* ar *que Ut, Capital, laquear. Neutrum hales & muliebre.*

Dubia acutè creſcentia.

Hales.

Sunt dubia hæc Python, ſcrobs, ſerpens, bubo, rudens, grus Perdix, lynx, limax, ſtirps pro trunco, pedis & calx: Adde dies numero tantùm mas eſto ſecundo.

Com-

Communia acutè crescentia.

Sunt communes, Parens, autórque, infans, adolescens;
Dux, illex, hæres, exlex; à fronte creata,
*Ut bifrons: cuspos, bos, *fur, sus, atque sacerdos.*

*Sic Latro.

Tertia & ultima regula specialis.

Tertia regula specialis.

Nomen crescentis penultima si genitivi
Sit gravis, ut sanguis genitivo sanguinis, os mas.

Huc spectant penultimam genitivi crescentis gravantia, cujus generis sunt paucula illa secundæ declinationis de quibus suprà meminimus; videlicet, Socer, gener, puer, ĕri; adulter, ĕri; Presbyter, ĕri.

Composita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri.

Composita item à gero & fero: ut, Armiger, claviger, caducifer, lucifer, ĕri: & adjectiva quædam: ut, Tener, dexter, prosper, ĕri; Satur, ŭri. Spectant huc & Græca omnia neutrius generis in *a*: ut, Poëma, dogma, sophisma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græca: ut, Martyr, Martyris; Psithyr, psithyris.

Omnia item in *ur* Latina: ut, Augur, murmur, furfur, cicur, ŭris.

In *ut* etiam omnia: ut, Caput, capitis; Occiput, occipitis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ superius excipiuntur: ut, Imago, sartago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l*: ut, Annibal, ălis; mugil, ĭlis: Consul, Præsul, ŭlis.

In *en*: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca, quæ sumunt *o* parvum in penultima genitivi singularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

In *or* Latina & Græca: ut, Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, ŏris.

In *as*: ut, Anas, anătis.

Et

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.

In *es* Latina: ut, Fomes, limes, ĭtis; præſes, deſes, ĭdis.

In *is* Latina & Græca: ut, Sanguis, pollis, ĭnis; Tyrannis, paropſis, ĭdis.

In *ar* Latina & Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris.

In *er* Græca: ut, Aër, æther, ĕris.

In *s* præcedente conſonante, tam Latina, quam Græca: ut,

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis;
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis;
Inops,	ŏpis;	Chalybs,	ybis.

* Excipe quædam in ps.

In *os* Latina: ut, Compos, ŏtis.

In *us* Latina & Græca: ut, Pecus, decus, ŏris; vellus, vulnus, ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, thorax, colax, climax, ăcis.

In *ex* Græca: ut, Index, vindex, carnifex, aruſpex, ĭcis.

In *ix* Latina & Græca: ut, Varix, fornix, calix, ĭcis; Maſtix, ĭgis.

In *ox* Latina & Græca: ut; Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox, Polyphlox, ŏgis.

In *ux* Latina: ut, Conjux, conjŭgis; Redux, redŭcis.

Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx; Ceryx, Eryx, ychis.

Femin. excepta ex graviter creſcentibus.

Fœminei generis ſit hyperdiſſyllabon in do, *quod* dinis; *atque in* go, *quod dat* ginis *in genitivo.* Hyperdiſſyllabon in do & go

Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monſtrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, & ſeges, arbor, hyemſque:
Sic Bacchar, ſindon, Gorgon, icon & Amazon.

Græcula in as *vel in* is *finita: ut, Lampas, Iaſpis,* Græcula in as & is.
Caſſis, cuſpis; in us *vox una pecus pecudis dans,*
His forfex, pellex, carex, ſimul atque ſupellex,
Appendix, biſtrix, coxendix, adde filixque.

Neutra

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Inanimat. in a, en, ar, ur us, put, excipe.

Est neutrale genus signans rem non animatam,
Nomen in a ; *ut problema* : en ; *ut omen* : ar ; *ut jubar* : ur *dans* ;
Ut jecur : us ; *ut onus* : put ; *ut occiput. Attamen ex his*
Mascula sunt, pecten, furfur : sunt neutra, cadaver,
Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & uber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atque papaver,
Et siser, atque siler. Neutra æquor, marmor, adorque,
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex :
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, siléxque :
Quamvis hæc meliùs vult mascula dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Lygur, augur, & Arcas,
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes :
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses :
*Atque * alia à verbis quæ nomina multa creantur ;*
Ut Conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

*Sic Artifex, municeps, particeps.

Regula Adjectivorum generalis.

Adjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Ut fœlix, audax, retinent genus omne sub una :
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum :
At si tres variant voces, sacer ut sacra sacrum :
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ usûque reperta :
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes atque superstes ;
Cum paucis aliis, quæ lectio justa docebit.

Hæc

Hæc proprium quendam sibi flexum adsciscere gaudent,
Campester, volucer, celeber, celer, atque saluber:
Junge pedester, equester, & acer: junge palustrer,
Ac alacer, sylvester. At hæc tu sic variabis;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter sic;
Hic atque hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atque aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominum.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, } ut { Mensa; } { *Es*, } ut { Anchises;
As, } { Æneas; } { *E*, } { Penelope.

Porrò Græca sunt omnia quæ in { *As*, *Es*, *E*, } finiuntur: ut, { Thomas. Anchises. Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*: ut, Adam, Adæ. Abraham, Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accusativum in *am* & in *an* facit, ut, Æneas, Æneam, vel Ænean; vocativum in *a*; ut, Æneas, Ænea. As.

Es, in accusativo *en* sumit; ut, Anchises, Anchisen: in vocativo & ablativo *e* vel *a*; ut, Anchise, vel Anchisa. Es.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accusativum in *en*, vocativum & ablativum in *e*; ut, E.

Nom. { Penelope, } Acc. { Penelopen,
Gen. { Penelopes } Voc. { Penelope,
Dat. { Penelope, } Abl. { Penelope.

As, in genitivo nominum Latinorum interdum reperitur ad Græcorum imitationem: ut, Pater-familiâs, Filius-familiâs. Id quod veteres observabant in multis aliis. Ennius; *Dux ipse viâs.* As in Genit.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurium, cumque eo, filium Latonâs*, pro *Latona*. Sic. Nævius; *Filii terrâs*, pro *terræ*. Virgilius; *Hos aurâs, nos fontibus memor*.

Aulai, & Pictai, atque id genus alia, priscis relinquito.

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: ut, Æneadûm, Grajugenûm; pro Æneadarum, Grajugenarum.

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in *ôbus*; Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbus.

Hæc vero tam in *is*, quam in *âbus*; Filia, filiis vel filiabus; Nata, natis vel natabus.

SECUNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque; Er, Ir, Ur, Us, Um, ut Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum, Os, On, Eus, ut Délos. Ilion. Orpheus.

Attica in *os* genitivum in *ô* mittunt, accusativum in *on*: ut, Androgeôs, Androgeô. Accus. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *ω*, vocativum formant in *û*: ut, Panthus, ô Panthu: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis & Latina quædam, tam in *us* quàm *e* mittere vocativum singularem: ut, Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus, genitivum formant in *ei* vel *eos*, dativum in *ei*, accusativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut,

Nom. Orpheus. (pheos. Acc. Orphea. *Ovid.* Orpheon.
Gen. Orphei vel Orpheu. Voc. Orpheu.
Dat. Orphei Abl. Orpheo.

Notanda sunt deniq; syncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum. Virorum.

Item

Item anomala illa ambo & Duo; quæ duas voces Poëtæ etiam in accusativo Masculinas usurpant: ut,

Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra viros.*
Hor. *Me vos titillas gloria, juro jurando obstringam ambo.*
Cic. in Phi. secund. *Præter duo vos, nemo se loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia est: cujus difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusativi flectuntur tantum in *im*; ut, Vim, ravim, tussim, sitim, magudarim, amussim, Charybdim. Accusativi singulares.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, Tybrim, Araxim.

Quædam accusativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aqualis, *im* vel *em*.

Ablativus regulariter in *e* definit: ut Pectus, salus; Ablativo Pectore, salute. Ablativi.

Propria nomina adjectivis similia, ablativos in *e* mittunt: ut Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutro definentia in *al*, *ar*, & *e*, ablativum magna ex parte mittunt in *i*:

ut, { Vectigal, Calcar, Mare. } Ablat. { Vectigali, Calcari, Mari. }

Ablativus rete à nominativo retis est: non à nominativo rete. Par, cum compositis, tam *e* quàm *i* habet: ut, Par, compar: ablativo pare, Compare, vel ri. Retes.

Hæc tamen *e* retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe.

Et hæc propria { Soracte, Præneste, Reate. } Ablat. { Soracte. Præneste. Reate. }

Festorum nomina, quæ tantum pluralia sunt, genitivum interdum in *orum* mittunt, ut Agonalia, Vinalia; Genitivo Agonaliorum, Vinaliorum. Festorum nomina.

Interdum autem in *ium*: ut, Floralia, Feralia; genitivo, Floralium, Feralium.

Aliquando verò tam in *orum* quàm in *ium*: ut, Parentalia, Saturnalia: genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum, vel *ium*.

Dativus verò & ablativus in *bus*: ut, Saturnalibus, Bacchanalibus; præter Quinquatriis, quod juxta ſecundam declinationem formant prædictos caſus.

Menſium nomina in *er* vel *is* ablativum in *i* ſolum mittunt: ut, September, Aprilis: ablativo Septembri, Aprili.

Menſium nomina.

Quorum accuſativus in *im* tantùm definit, iis ablativus exit in *i*, ut, Sitim, tuſſim: ablativo Siti, tuſſi.

Adjectiva, quæ nominativum in *is* vel *er* & *e* neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* ſolum: ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci.

Sic Acer, acris, acre; ablativo acri.

Licèt Poetæ, interdum metri cauſâ, *e* pro *i* uſurpent.

Cætera adjectiva tàm in *e* quàm in *i* mittunt: ut, Capax, duplex; ablativo capace, duplice, vel ci.

Nota.

Præter pauper, degener, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e* tantùm faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariam faciunt ablativum: ut, Melior, doctior; ablativo Meliore, doctiore, vel ri. Similiter & ſubſtantiva quædam: ut, Ignis, amnis, anguis, ſupellex, unguis, vectis; ablativo *e* vel *i*.

Rarius autem Civis, } Ablativo } Cive, vel civi.
Rarius etiam Arpinas, } Arpinate, vel ti.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em* & *im* finiunt: ut, puppis, navis; ablativo puppe, nave, vel i. Et Verbalia item in *trix*: ut, Victrix, altrix, ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantum, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*: ut, Molli, duplice, vel ci; nominativo plurali, Mollia,

*M*ollia, duplicia. Præter Ubera, plura, vel pluria, aplustra vel aplusteria: sic comparativa; ut, Meliora, fortiora, dociliora, priora.

Ex ablativis in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, utili, utilium, puppe, *vel pi*, puppium, præter { Majorum, / comparativa: ut { Meliorum, } Item præter ista, Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum; at plus plurium format. Genitivus pluralis.

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt Sapientum pro ſapientium, ſerpentum pro ſerpentium.

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali, Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*.

ut, { Collis, / Menſis, / Auris, } in genitivo { Collium, / Menſium, / Aurium. } Adde iſtis,

Litium, ditium, virium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As format aſſium: Mas Marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os oſſium: Faux fauctium: Mus murium: Caro carnium: Cor cordium: Alituum abales, aſſumit *u*.

Boum anomalum eſt, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales definunt in *ium*, accuſativum formant per *es* & *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium; Partes, omnes vel eis. Accuſativus pluralis Græcorum declinatio.

Græca ante derivata pleraque, quando juxta linguæ ſuæ

ſuæ morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: dativum verò in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: accuſativum in *a*, (niſi ſint neutrius generis in *a* non terminata;) ut Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accuſativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*: ut,

Tethys, Tethyos,	Accuſat.	Tethyn.
Decapolis, lios,		Decapolin.
Geneſis, ſios.		Geneſin.
Metamorphôſis, ſios.		Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accuſativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut Paris, genitivo Paridos & Parios, accuſativo Parida & Parin: Themis, genitivo Themidos & Themios, accuſativo Themida & Themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accuſativum in *ô* mittunt:

ut,	Sapphô, Sapphûs,	hanc	Sapphô.
	Mantô, Mantûs,		Mantô.
	Cliô, Cliûs,		Cliô.

Vocativus. Vocativus nominativo magna ex parte ſimilis eſt; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s*: ut, Palla, Pallantis; Theſeus, Theſeos; Tethys, Tethyos; vocativo ô Palla, Theſeu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos,	Vocativo ô	Phylli.
Alexis, Alexios,		Alexi.
Achilles, Achilleos,		Achille.

Græca neutra in *a*. Neutra ſingularia in *a* Græca ſunt: ut, Problema, poëma: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ ſyllabâ *tum*: ut, Hoc problematum, hoc poëmatum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore uſu ſunt: ut, Problematis, poëmatis.

QUAR-

QUARTA DECLINATIO.

QUartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest, nam duas tantùm fortitur terminationes in recto, singulari; nempe *us* & *u*: ut Manus, genu. Quarta declinatio nominum.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut,

Ter. *Ejus anuis causâ.* Idem. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *ū*: ut, fructui, concubitui: rariùs, Fructû, concubitû. Dativus singularis.

Virgilius. *Quòd neque concubitû indulgent.*

Terent. *Vestitû nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum Synæresis est; ut & in aliis declinationibus fieri solet.

Iësus, in accusativo Iesum habet; in reliquis verò casibus ubique Iesu. Jesus.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, specus, quercus, partus, portus, veru, *ubus*. Dativus & ablativus pluralis.

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

QUinta declinatio genitivum, dativum & ablativum pluralem in paucioribus fortita est, quemadmodum infrà in Heteroclitis fusiùs tradetur. Quinta declinatio nominum.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es*, *ii*, & *e*, exibat. Genitivus pluralis.

Cicero. *Equites verò dativos illius dies pœnas.*

Virgilius. *Munera lætitiamque dii.*

Salustius. *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterùm, præter ista quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum authorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinson.

Hetero-clita quæ sunt.

Quæ genus aut flexum variant, quæcunque novato
Ritu deficiunt, superántve, Heteroclita sunto.

Variantia genus.

1. Fœm. sing. Neut. pl.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus infœlix urbs Troum, Pergama gignit:
Quod, nisi plurali careat, facit ipsa supellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

2 Neut. fin. mas. & neut. plur.
3 Neut. fin. mas. tantùm plural.
4 Neut. sing. fœm. pl. Exceptio
5 Mas. fin. neut. plural.
6 Mas. fin. mas. & neut. plural.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque,
Rastrum cum fræno, filum, simul atque capistrum:
Argos item & cœlum sunt singula neutra; Sed audi,
Mascula duntaxat cœlos vocitabis & Argos;
Fræna sed & frænos, quo pacto & cætera formant.
Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum, & hæc
Neutra quidem primò, muliebria ritè secundò; (sunt
Balnea plurali Juvenalem constat habere.

Hæc maribus dantur singularia, plurima neutris,
Mænalus, atque sacer mons Dindymus, Ismarus, atque
Tartara, Taygetus, sic Tænera, Massica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque jocus, locus, & Campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ sequitur manca est numero, casúve, propago.

Aptôta.

1 Aptôta sunt quæ a recto non variant casum.

Quæ nullum variant casum; ut fas, nil, nihil, instar:
Multa & in u simuli; ut sunt hæc, cornúque, genúque:
Sic gummi, frugi; sic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Mono-

Monoptôta.

Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit una;
Ceu noctu, natu, jussu, injussu, simul astu.
Promptu, permissu: plurali legimus astus;
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.

2 Monoptôta sunt quæ unico in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit:
Ut fors forte dabit sexto, spontis quoque sponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Jugeris & sexto dat jugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant:
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete: junge vicem sexto vice; nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuêre secundo.

3 Diptôta, quæ duobus casibus.

Triptôta.

Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
Ut precis atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus;
At tantum recto frugis caret, & ditionis:
Integra vox vis est, nisi desit fortè dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quæ distribuunt; ut nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi; ut quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu; & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noster, nostras, meus, & tu.

4 Triptôta quæ tribus casibus.

5 Defect. Vocativo.

Propria cuncta notes, quibus est natura coërcens,
Plurima nè fuerint: ut Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassus, Bucephalúsque.
His frumenta dabis, pensa, herbas, uda, metalla;
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras:
Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt.

6 Propria defect. plu. Frumenta, &c. nomina alia gaudent, alia carent plural.

Neutra singulari carentia quibusq; casibus plural.

Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thúsque,
Tres tantùm similes voces pluralia servant.

1 Masc. defect. plural.

Hesperus & vesper, pontus, limúsque, fimúsque,
Sic penus & sanguis, sic æther, nemo; sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.

2 Fœmi. carent. plural.

Singula fœminei generis, pluralia rarè
Pubes atque salus, sic talio cum indole, tussis,
Pix, humus, atque lues: sitis & fuga; junge quietem,
Sic cholera atque fames, bilísque, senecta, juventus;
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quinta,
Tres similes casus plurali sæpe tenebunt:

Nota.

Excipe res, species, facies, aciésque, diésque;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere; ut hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rariùs his numerum, quandoque sed adde secundum.

3 Neutra carentia plurali.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum,
Delicium, senium, lethum, cœnúmque, salúmque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscúmque, penúmque,
Justitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul hales:
Adde gelu, solium, jubar. Hic quoque talia ponas,
Quæ tibi si observes, occurrent multa legenti.

1 Masc. carentia singulari.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minores;
Cùm genus assignant natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locríque,
Et quæcunque legas passim similis rationis.

2 Fœm. carentia singulari.

Hæc sunt fœminei generis, numeríque secundi,
Exuviæ, phaleræ, gratésque, manubiæ, & idus,
Antiæ, & induciæ, simul insidiæque, minæque,
Excubiæ, nonæ, ungæ, tricæque, calendæ.

Quisquiliæ

Quisquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæque
Feriæ, & inferiæ, sic primitiæque, plagæque
Retia signantes, & valvæ, divitiæque;
Nuptiæ item & lactes: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus invenias & nomina plura locorum.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur, 3 Neutra carentia singulari
Mœnia, cum tesquis, præcordia, lustra ferarum,
Arma, mapalia; sic bellaria, munia, castra;
Funus justa petit, petit & sponsalia virgo,
Rostra disertus amat; puerique crepundia gestant;
Infantésque colunt cunabula; consulit exta
Augur, & absolvens superis effata recantat.
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia jungi.
Quod si plura leges, licet hâc quoque classe reponas.

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas: 1 Redundantia.
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitrúque.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tignus tignúmque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctúmque; sinapi,
Quod genus immutans fertur scelerata sinapis.
Sinus & hoc sinum vas lactis, mendáque mendum,
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum.
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri:
Eventus simul eventum. Sed quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

Sed tibi præterea quædam sunt Græca notanda, 2 Nominativi vel accusativis Græcis in a.
Quæ quarto casu fœtum peperêre Latinum:
Nam panther panthera creat, crateráque crater;
Cassida cassis habet, sed & æther æthera fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; sic caput ipsum
Cassida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vertitur his rectus, sensus manet, & genus unum: 3 Rectum variantia.
Gibbus & his gibber, cucumis cucumer, stipis & stips:

Sic

Sic cinis atque ciner, vomis vomer, scobis & scobs,
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
Quæ pariunt or *&* os, *honor, & labor, arbor,* * *adórque:*
His & apes & apis, plebs plebis: sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam:
Ut delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus sic meleager,
Teucrus item Teucer: Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint, & lectio casta.

* Potius Odor.

Hæc simul & quarti flexûs sunt atque secundi:
Laurus enim lauri facit & laurûs genitivo:
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus:
Sic colus, atque penus, cornus quando arbor habetur:
Sic lacus atque domus; licèt hæc nec ubique recurrant:
His quoque plura leges, quæ priscis jure relinquas.

4 Declinationem variantia.

Et quæ luxuriant sunt adjectiva notanda
Multa, sed imprimis quot & hæc tibi nomina fundunt:
Arma, jugum, nervus, somnus, clivúsque, animúsque,
Et quot limus habet, quot frænum, & cera, bacillum:
A quibus us *simul* is *formes; ut inermus inermis:*
Rarior est hilarus, vox est hilaris bene nota.

5 Adjectiva luxuriantia.

COMPARATIO NOMINUM.

Nominum comparatio.

COmparantur nomina, quorum significatio augeri minuíve potest.

Gradus comparationis sunt tres.

Positivus gradus, Comparativus.

Positivus, qui rem sine excessu significat: ut, Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus, qui significationem sui positivi per adverbium magis auget: ut Albior, probior, id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à secundo positivi casu in *i*, additâ syllabâ *or*: ut, ab Amici, pudici, fit amicior, pudicior.

Superlativus.

Superlativus, qui supra positivum cum adverbio valdè vel maximè significat; ut,

Docti-

Doctissimus, } id est, valdè { Doctus.
Justissimus, } vel maximè { Justus.

Fit autem regulariter à primo positivi casu in *i* adjectis *s* & *simus*: ut, à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

Quæ verò positiva in *r* desinunt, adjecto *rimus* superlativum formant: ut Pulcher, pulcherrimus: Niger, nigerrimus. In rimus

Excipiuntur, Dextimus à Dexter, Maturimus, sive Maturissimus, ab antiquo Matur.

Sex ista in *lis*, superlativum formant mutando *is* in *limus*: nempe, Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, simillimus. In lis.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur: Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à Dico: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor. Derivat. à dico, loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, usurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, } à volo. { Magnificus, } à facio.
Benevolentior, } { Magnificentior, }
Benevolentissimus, } { Magnificentissimus, }

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maxime: ut, Idoneus, magis Idoneus, maximè Idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus. Comparatio nominum in us purum.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum est, ut quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem usurpentur.

Cujusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, strenuior, egregiissimus, mirificissimus, pientissimus vel piissimus, ipsissimus.

Perpetuissimus, } { Exiguissimus, apud *Ovidium*.
Tuissimus. } { Multissimus, apud *Ciceronem*.

COMPA-

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus; ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus. Citra, citerior, citimus. Intra, interior, intimus. Infra, inferior, infimus. Extra, exterior, extimus vel extremus. Supra, superior, supremus vel summus. Post, posterior, postremus. Ultra, ulterior, ultimus. Prope, propior, proximus; a quo proximior, apud *Goldium*. Pridem, prior, primus. Din, diutior, diutissimus. Sæpe, sæpius, sæpissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio manca.

Inclytus,			Meritus,
Inclytissimus.			Meritissimus.
Optimus,			
Opimior.			Sinister,
Ocyor,	} ab ὠκύς.		Sinisterior.
Ocyssimus,			
Novus,			Juvenis,
Novissimus.			Junior.
Adolescens,			
Adolescentior.			Senex,
Potior,			Senior,
Potissimus.			Maximus natu.
Longinquus,			Antè,
Longinquior,			Anterior.
Pene,			Nuper,
Penissimus.			Nuperrimus.

Comparatio abusiva.

Interdum autem à substantivis fit comparatio, sed abusivè:

	Neronior,		Nerone.
ut,	Cinædior;	à	Cinæde.
	Posnior;		Pœne.

Com-

Comparationum Typus.

SINGULARITER.

	Positivus.	*Compar.*	*Super.*
	Dictus, Tener, Dulcis, Felix, Prudens.		
Nom.	us er ir a is x ns um e	ior ior ius	mus ma mum
Gen.	i æ is i	ioris	mi mæ mi
Dat.	o æ is o	iori	mo mæ mo
Accus.	um em im em um em um em um e ix ns	iorem iorem ius	mum mam mum
Voc.	e er ir a is x ns um e	ior ior ius	me ma mum
Ablat.	o a i e o i	ioro iori	mo ma mo

Com-

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	Positivus.	Compar.	Super.
	Docti. Teneri. Dulces. Fœlices. Prudentes		
Nom.	i es a es a ia	iores iores iora	mi ma ma
Gen.	orum arum orum ium	iorum	morum marum morum
Dat.	is ibus	ioribus	mis
Accus.	os es as es a ia	iores iores iora	mos mas ma
Voc.	i es a es a ia	iores iores iora	mi ma ma
Ablat.	is ibus	ioribus	mis.

Pro-

PRonomen eſt pars orationis, quâ in demonſtranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina ſunt quindecim; Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Quibus addi poſſunt & ſua compoſita: ut, Egomet, tute, idem, & ſimilia: ut etiam, qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini Species, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Perſona, Figura. Accidentia pronomini.

Species pronominum eſt duplex; Primitiva & Derivativa. Pronominum ſpecies.

Ad Primitiva ſpectant iſta; Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is. Primitiva.

Ex Primitivis alia ſunt Demonſtrativa, alia Relativa.

Demonſtrativa, dicuntur eadem, quæ & Primitiva, nimirùm, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is. Demonſtrativa.

Relativa autem ſunt, Ille, ipſe, iſte, hic, is, idem, qui. Relativa

Derivativa ſunt Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras. Derivativa.

Derivativorum alia ſunt Poſſeſſiva, alia Gentilia.

Poſſeſſiva ſunt Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter. Poſſeſſiva.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & ſectas ſignificent: ut, noſtras, veſtras, & Cujas nomen. Gentilia.

DE NUMERO.

Numerus pronominum duplex eſt; Singularis, ut, Ego; Pluralis, ut, Nos. Numerus in pronomin.

DE CASU.

Caſus autem ſunt ſex, quemadmodum in nomine; vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor; Tu, meus, noſter, noſtras. *Martialis* tamen pronomini *ipſe* vocativum tribuere videtur, quum ait, Caſus in pronom.

Ut Martis vivoritur amor, ſummique Tonantis,
Ac Juno petat teſtem, & ipſa Venus.

DE

DE GENERE.

Genera pronominum.

Genera ſunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur: ut, Ego, tu, ſui: alia per tria genera variantur; ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronominum declinatio prima.

Declinationes pronominum ſunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*: ut, Ego, tu: genitivo Mei, tui, & ſui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda.

Genitivus ſecundæ definit in *ius* vel *jus*: cujus formæ ſunt ille, ipſe, iſte: genitivo Illius, ipſius, iſtius: Hic, is, qui: genitivo Hujus, ejus, cujus:

Tertia.

Genitivus tertiæ Declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur: cujus ſortis ſunt,

Nominativo	Genitivo
Meus, mea, meum,	Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum,	Tui, tuæ, tui.
Suus, ſua, ſuum,	Sui, ſuæ, ſui.
Noſter, noſtra, noſtrum	Noſtri, noſtræ, noſtri.
Veſter, veſtra, veſtrum,	Veſtri, veſtræ, veſtri.

Quarta.

Genitivus quartæ habet *ātis*: ex quo ordine, ſunt,

Noſtras,	Genitivo	Noſtrātis.
Veſtras,		Veſtrātis.
Cujas,		Cujātis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Perſonæ pronominum.

Perſonæ pronom. ſunt tres, { Prima, Secunda, Tertia. } ut, { Ego, Tu, Ille. }

DE FIGURA.

Figura.

Figura eſt duplex: Simplex, ut Ego; Compoſita, ut Egomet.

Pronom. compoſitio.

Pronomina inter ſe componuntur: ut, Egoipſe, tuipſe, ſuiipſius, meiipſius.

Nom-

Nom.	Istic, istæc, istoc, *vel* istuc.	Accus.	istunc, istanc, istoc, *vel* istuc.	Ablat.	istoc, istac, istoc.

1. Inter se.

Pluraliter Nominativo & Accusativo Istæc. Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, cujusmodi, hujusmodi, illiusmodi, istiusmodi. 2. Cum nominibus.

Componuntur & cum præpositionibus: ut, Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum. 3. Cum præpositionibus.

Componuntur etiam & cum adverbiis: 4. Cum adverbiis.

ut,	Eccum, Eccam, Eccos, Eccas,	ab *Ecce* & *is*	Ellum, Ellam, Ellos, Ellas,	ab *Ecce* & *ille*. Ut & Idem quoque, ab *is* & *demum*.

Cum conjunctione quoque componuntur: ut, Sing. Nominativo Hiccine, hæccine, hoccine. Accusativo, hunccine, hanccine, hoccine. Ablativo hoccine, haccine, hoccine. Pluraliter, Hæccine, neutrum. 5. Cum conjunctione.

Componuntur denique cum syllabicis adjectionibus: ut, *Met*, *te*, *ce*, *pte*. Cum Syllabis adjectis.

Met adjicitur primæ & secundæ personæ: ut, Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic Sibimet quoque, ac semet dicimus. Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum a tumeo, sed tuimet, tibimet, temet, nosmet, &c.

Te adjicitur istis, Tu, ut, tute; te, ut, tete. Te.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iste, quoties in *s* desinunt; ut, Hujusce, hisce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce. Ce.

Pte apponitur istis ablativis.	Meâ, Tuâ, Suâ, Nostrâ, Vestrâ,	ut,	Meapte. Tuapte. Suapte. Nostrapte. Vestrapte.

Pte.

Interdum etiam masculinis & neutris adjici solet: ut Meopte Marte, tuopte labore, suopte jumento, nostropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis in compositione hisce particulis postponitur.

Quis.

En, Ne, Alius, Num, Si,	ut,	Ecquis, Nequis, Aliquis, Nunquis, Siquis.	Et hæc tam in fœminino singulari, quàm in neutro plurali, quæ habent, non quæ: ut, Siqua mulier, Nequa flagitia, &c.

Præter Ecquis, quod utrumque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

Nequis.

His autem particulis præponitur Quis in compositione,

Nam, Piam, Putas, Quam, Que,	ut,	Quisnam, Quispiam, Quisputas, Quisquam, Quisque.	Et hæc ubique (præterquam in ablativo singulari) quæ habent, non quæ: ut, Quænam doctrina? Negotia quæpiam, Optima quæque.

Quis etiam cum seipso componitur; ut, Quisquis, quod & in hunc modum variatur:

Quis.

Nominativo Quisquis, quicquid; Accusativo Quicquid; Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui in compositione præponitur his particulis.

Qui.

Dam, Vis, Libet, Cunq;	ut,	Quidam, Quivis, Quilibet, Quicunq;	Et hæc ubique (præterquam in ablativo singulari) quæ retinent, non quæ: ut, Quædam puella, Quædam facinora.

¶ DE VERBO.

VErbum est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agere ve, aut pati significat: ut, Sum, existo: moveo, moveor: tango, tangor.

Verbum

Verbum dividitur imprimis in personale, ut Doceo, & impersonale, ut Oportet.

Personale est, quod certis personis distinguitur: ut, Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Verbum Personale.

Contra, Impersonale dicitur, quod diversarum personarum vocibus non distinguitur nec variatur: ut, Poenitet, taedet, miseret, oportet. Verbum Impersonale.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista; Genus, modus, tempus, figura, species, persona, numerus, conjugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt verborum genera, { Activum, Passivum, Neutrum, } { Deponens, Commune.

ACTIVUM.

Activum est, quod agere significat, & in *o* finitum, passivum in *or* formare potest: ut, Doceo, doceor, Lego, legor. Activum.

PASSIVUM.

Passivum est, quod pati significat, & in *or* finitum, activi formam, *r* dempto, resumere potest: ut, Amor, amo; Afficior, afficio. Passivum.

NEUTRUM.

Neutrum est, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec passivam formam integrè induere potest: ut, Curro, ambulo, jaceo, sum. Neutrum.

Neutrorum tria sunt genera.

Nam aliud Substantivum dicitur; ut, Sum, es, est, sumus, &c. Aliud Absolutum; sic dictum quod ipsum per se sensum absolvat. Neutrum substantivum.

Atque hoc rursum duplex est: Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem; ut, Ambio, dormio, pluit, mingit; alterum verò passionem in ipso completam indicat; ut, palleo, rubeo, albesco, nigresco. Neutrum absolutum.

Tertium genus Neutr. Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut,

Bibo vinum,	Vinum bibitur.
Curro stadium,	Stadium curritur.
Vivo vitam,	Vita vivitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens. Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habet: ut, Loquor verbum: vel neutrius, ut, Philosophor.

COMMUNE.

Commune. Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm passivam significationem obtinet: ut, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, multáque id genus alia quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicativus. Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit: ut, *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem usurpatur: ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: ut, *An in astu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus. Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut apud Propertium; *Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito.*

Virg. *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas;*
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur.

Cic. *Sed amabò te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.*

Martial. *Dis quotus es, quantis upias cœnare? nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin

Quin & illa passiva, Præceptum sit, dictum sit, determinatum sit, præteriti Imperativi esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur quòd interdum per hunc permissio significetur: ut,

Si sine pace tua, atque invito Numine, Troes
Italiam petiêre, luant peccata, nec illos
Juveris auxilio.

Denique aliquando etiam suppositivus, aut hortativus appellatur: ut Virgilius,

— eamus, & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda: ut, *Utinam* Optativus. *bonis literis suum detur honos.*

Modus Optativus, Potentialis, & Subjunctivus, quinque separata eisdem vocibus tempora habere videntur; ut est author Linacrus. Præterea notandum est præsens hujusmodi assumere quandoque significationem futuri: ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: ut, *Expectes eadem à summo, minimóque poeta*; pro *potes expectare. Non expectes, sic* Potentialis. *flatim gratias agat, qui sanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.*

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum & Particulam ἂν exprimunt. Græcorum optandi modus.

Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvit: ut, Subjunctivus.

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conveniunt: discernuntur verò significatu, & signis. Optativus enim semper adhæret adverbio cuipiam optandi: ut, *Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neque ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus autem Nota.

tem semper aliquam conjunctionem annexam habet: ut, *Si venero; Ut taceas; Cùm navavero.*

Infinitivus. Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam: ut, *Malim probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens. Præsens, quo actio nunc geri significatur; ut, *Scribo.*

Imperfectum. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem: ut,

Virgil. *Hîc templum Junoni ingens Sidonia Dido Condebat:* Erat enim adhuc in opere.

Perfect. Perfectum, quo præterita absolutáque significatur actio. Hoc in Passivis, Deponentibus, & Communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum: Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: ut, *Pransus sum:* Alterum, quo ulterius præteritum indicatur: ut, *Pransus fui.* Non enim, si modo *pransus sis, pransus fui* commodè aptéve dixeris.

Plusquam perfect. Plusquam perfectum, quo actio jamdiu præterita significatur.

Futurum. Futurum, quo res in futuro gerenda significatur.

Hic promissivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut,

Ovid. *Ibimus ô Nymphæ monstraisque fata petemus.*

Hujus aliud genus est, quod Exactum vocant: ut, *Videro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accepiet, negligentem fecerim.*

Quod quidem exactum futurum etiam in Subjunctivo modo reperitur: ut,

Plin. *Ero securior dum loquar, statimq; timebo cùm fuero*

DE FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut, Facio; Composita, ut, Calefacio.

Verba

Verba compoſita quorum ſimplicia exoleverunt, ſunt, Defendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πλέω. Percello, à κέλλω.

DE SPECIE.

Species eſt duplex.

Primitiva, quæ eſt prima verbi poſitio: ut, Ferveo. Primitiva.

Derivativa, quæ à Primitiva deducitur: ut, ferveſco. Derivativa.

Derivativorum genera ſunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* meditativa potius, & augmentativa appellat,) in *ſco* deſinunt: ut, Labaſco, caleſco, ingemiſco, edormiſco. Inchoativa.

Hæc autem inchoationem ſignificant, ut, Luceſcit, id eſt, *Incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo*: hoc eſt, *magis magiſque ardet*. Ex his pleraque prothematibus primariis uſurpantur: ut, *Timeſco, biſco, contiteſco*, id eſt, *Timeo, bio, taceo*.

Frequentativa deſinunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*: ut, Viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam, vel conatum: ut, Dictito, id eſt, *frequenter dico*; vilo, id eſt, *eo ad videndum*. Frequentativa.

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, & ſimilia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparativa appellari ſolent. Apparativa.

Deſiderativa finiunt in *urio*: ut, Lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum Primitivorum ſtudium, atque appetentiam quandam adjiciunt: ut, Lecturio, id eſt, *Legere cupio*; Cœnaturio, id eſt, *Cupio cœnare*. Deſiderativa.

Diminutiva. Diminutiva, in *lo*, vel *sso*, exeunt: ut, Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, *parùm ac modicè sorbeo, canto, bibo.*

Imitativa. Imitativa sunt, quæ imitationem significant: ut, Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeò delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt: ut, Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, a Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ: Prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut Legit.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo; Singularis, ut Lego; Pluralis, ut Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ Gulielmi Lilii de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæque, nec sanè minus utiles) pari aviditate imbibantur.

As avi. * Hypermeter versus plus justo una syllaba constat sed collidenda cum prima voce sequentis versûs, id quod omnium commune est.

G. LIL. DE SIMPLICIUM Verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

AS in præsenti perfectum format in avi;
Ut, no nas navi, vocito vocitas vocitavi.
Deme lavo lavi, juvo juvi, nexóq; nexui;
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum dat.
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat,
Atque cubo cubui: raro hæc formantur in avi,
Do das ritè dedi, sto stas formare steti vult.

Secun-

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

ES in præsenti perfectum format ui dans:
Ut nigreo, nigres, nigrui: jubeo excipe jussi, Es ui.
Serbeo sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi;
Lucco vult luxi, sedeo sedi, videóque
Vult vidi; sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor hic infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo nanque pependi, mordeo vultque momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo vultque totondi.
L vel R ante geo si stet, geo vertitur in si; Geo.
Urgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi.
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo flesi flevi, leo les levi, indéque natum
Deleo delevi, pleo plesi plevi, neo nevi:
A maneo mansi formatur: torqueo torsi,
Hæreo vult hæsi. Veo fit vi; ut ferveo fervi, Veo.
Niveo & indè satum poscit conniveo nivi
Et nixi: cieo civi, vieóque vivi.

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum formabit ut hîc manifestum.
Bo fit bi, ut lambo lambi, scribo excipe scripsi, Bo.
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.
Co fit ci, ut vinco vici: vult parco peperci
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi. Co.
Do fit di, ut mando mandi: sed scindo scidi dat,
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique; Do.
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:
Tunge cado cecidi, pro verbero cædo cecidi.
Cedo pro discedere, sive locum dare, cessi: Cedo.
Vado, rado, lado, ludo, divido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper facimus si.

Go

Go. Go *fit* xi, *ut jungo junxi: sed* r *ante* go *vult* ſi;
Ut ſpargo ſparſi: lego legi, & ago facit egi:
Dat tango tetigi, pungo punxi pupugique:
Dat frango fregi, cum ſignat pango paciſci,
Vult pepigi; pro jungo, pegi; pro cano, panxi.

Ho. Ho *fit* xi, *trabo ceu traxi docet, & veho vexi.*

Lo. Lo *fit* ui, *colo ceu colui: pſallo excipe cum* p,
Et ſallo ſine p; *tum ſolli formant utrumque:*
Dat vello velli, vulſi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango, ceculi: pelle pepulique.

Mo. Mo *fit* ui, *vomo ceu vomui: ſed emo facit emi,*
Como petit compſi, promo prompſi: adjice demo
Quod format dempſi, ſumo ſumpſi, premo preſſi.

No. No *fit* vi, *ſino ceu ſivi: temno excipe tempſi;*
Dat ſterno ſtravi, ſperno ſprevi: linio levi,
Interdum lini & livi; cerno quoque crevi:
Cigno, pono, cano, genui, poſui, cecini dant.

Po. Po *fit* pſi, *ut ſcalpo ſcalpſi: rumpo excipe rupi;*
Et ſtrepo quod format ſtrepui, crepo quod crepui dat.

Quo. Quo *fit* qui, *ut linquo liqui: coquo demito coxi.*

Ro. Ro *fit* vi, *ſero ceu pro plantо & ſemino, ſevi,*
Quod ſerui melius dat mutans ſignificatum:
Vult verro verri & verſi, uro uſſi, gero geſſi,
Quæro quæſivi, tero trivi, curro cucurri.

So. So, *velut accerſo, arceſſo, inceſſo, atque lacеſſo,*
Formabit ſivi; Sed tolle capeſſo capeſſi,
Quódque capeſſivi facit, atque faceſſo faceſſi.
Sic viſo viſi: ſed pinſo pinſui habebit.

Sco. Sco *fit* vi, *ut paſco pavi: vult poſco popoſci,*
Vult didici diſco, quexi formare quiniſco.

To. To *fit* ti, *ut verto verti: ſed ſiſto notetur*
Pro facio ſtare activum, nam jure ſtiti dat.
Dat mitto miſi, petii peto ſive petivi.
Sterto ſtertui habet, meto meſſui: ab ecto fit exi,
Ut flecto flexi: pecto dat pexui, habétque
Pexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo. Vo *fit* vi, *ut volvo volvi: vivo excipe vixi.*

Nexo

Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit. Xa.

Fit cio ci: *ut facio feci, jacio quoque jeci;* Cio.
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.

Fit dio di, *ut Fodio fodi.* Gio, *seu fugio* gi. Dio. Gio.

Fit pio pi, *ut capio cepi: cupio excipe pivi,* Pio.
Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi.

Fit rio ri, *ut pario peperi.* Tio sti, *geminans* s. Rio. Tio.
Ut quatio quassi, quod vix reperitur in usu. Ue.

Denique uo *fit* ui, *ut struo struxi: pluo pluvi*
Format, sive plui; struo sed struxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

Quarta dat is ivi, *ut monstrat scio scis tibi scivi:* Is, ivi.
Excipias venio dans veni, cambio campsi, Excipe venio, cambio, &c.
Raucio rausi, fartio farsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, semio sensi, sulcio sulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi,
*Pro salio salio salui, & amicio * amicui dat:*
Partiùs utemur cambivi, haurivi, amsivi, *Pes præceleusmaticus.
Sepivi, sanxivi, sarcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

Præteritum dat idem simplex & compositivum,
Ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quam simplex geminat, composito non geminatur:
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo:
Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis.
A plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi:
Applico, complico, replico & explico, ui vel in avi.
Quamvis vult oleo simplex olui, tamen indè Oleo.
Quodvis compositum melius formabit olevi;
Simplicis at formam redolet sequiturque, subolétque.
Composita à pungo formabunt omnia punxi. Pungo.

Vulg

Vult unum pupugi, interdumque repungo repunxi.

Do. *Natum à do, quando est inflexio tertia ut addo,*
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: *at unum*
Sco. *Abscondo, abscondi. Natum à sto, stas* stiti *habebit.*

Mutantia primam vocalem in *E.*

VErba hæc simplicia præsentis, præteritique,
Si componantur, vocalem primam in e *mutant:*
Damno, lacto, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor,
Pario. *Partio, carpo, patro, scando, spargo: pariòque,*
Cujus nata peri *duo comperit & reperit dant:*
Cætera sed perui; *velut hæc, aperire, operire.*
Pasco. *A pasco pavi: tantùm compôsita notentur*
Hæc duo, compesco, dispesco, pescui *habere:*
Cætera, ut epasco, servabunt simplicis usum.

Mutantia primam vocalem in *I.*

*HÆc, * habeo, lateo, salio, statuo, cado, lædo,*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecîdi.
Tango, egeo, teneo, taceo, sapio, rapióque,
Si componantur, vocalem primam in i *mutant e*
Ut rapio rapui, eripio eripui: à cano natum,
Cano. *Præteritum per* ui, *cen concino concinui dat.*
A placeo sic displiceo; sed simplicis usum
Placeo. *Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene servant.*
Pango. *Composita à pango retinent* a *quatuor ista,*
Depango, oppango, circumpango atque repango.
Maneo. *A maneo mansi,* minui *dant quatuor ista,*
Præmineo, emineo, cum promineo, imminéoque:
Simplicis at verbi servabunt cætera formam.
Scalpo, calco, salto. *Composita à scalpo, calco, salto,* a *per* u *mutant:*
Id tibi demonstrant, exculpo, inculco, resulto.
Claudo, quatio, lavo. *Composita à claudo, quatio, lavo, rejiciunt* a:
Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatióque,
Percutio, excutio: à lavo, proluo, diluo, nata.

* Posthabeo simplicis formam servat.

Mutantia

Mutantia primam vocalem in *I*, præterquam in præterito.

Hæc si componas, Age, emo, sedeo, rego, frango,
Et capio, jacio, lacio, specio, premo, semper
Vocalem primam præsentis in I *sibi mutant,*
Præteriti nunquam, ceu frango refringo refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque suum simplex perago sequitur, satagoque.
Atque ab ago dego dat degi, cogo coegi:
A rego sic pergo perrexi, vult quoque surgo
Surrexi, mediâ præsentis syllabâ ademptâ.
Nil variat facio, nisi præposito præeunte:
Id docet olfacio, cum calfacio, inficioque.
*A lego nata, re, * se, per, præ, sub, trans, præeunte,*
Præsentis servant vocalem, in I *cætera mutant:*
De quibus hæc, intelligo, dilego, negligo, tantùm
Præteritum lexi *faciunt; reliqua omnia* legi.

Excipitur Cesme.

Age.

Rego.

Facio.

Lego.

De simplicium verborum supinis.

Nunc ex præterito discas formare Supinum.
Bi sibi tum format, sic namque bibi bibitum fit.
Ci fit ctum; ut vici victum, testatur & ici
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di fit sum, ut vidi visum: quædam geminant l;
Ut pandi passum, sedi sessum: adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossum.
Hîc etiam adverte, quod syllaba prima supinis
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tensum docet, atque cecidi
Quod cæsum, & cecidi quod dat cæsum, atque tetendi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsum, atque pepedi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datum vult.
Gi fit ctum, ut legi lectum: pegi pepigique
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Bi.

Ci.

Di.

Gi.

Li. Li *fit* sum; *ut salli, stans pro sale condio salsum:*
Dat pepuli pulsum, ceculi culsum, atque fefelli
Falsum; dat velli vulsum, tuli habet quoque latum.

Mi, ni, pi, qui. Mi, ni, pi, qui, tum, *fiunt; velut hîc manifestum,*
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cæpio cæptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum,

Ri. Ri *fit* sum, *ut verri versum: peperi excipe partum.*

Si. Si *fit* sum, *ut visi visum: tamen s geminato*
Misi formabit missum: fulsi excipe fultum,
Hausi haustum, sarsi sartum, farsi quoque fartum,
Ussi ustum, gessi gestum; torsi duo, tortum
Et torsum, indulsi indultum indulsumque requirit.

Psi. Psi *fit* tum, *ut scripsi scriptum: campsi excipe campsum.*

Ti. Ti *fit* tum; *à sto namque steti, à sistóque stiti fit*
Præterito commune statum, verti excipe versum.

Vi. Vi *fit* tum, *ut flavi flatum: pavi excipe pastum;*
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum; à sero sevi
Formes rite satum; livi linique litum dat;
Solvi à solvo solutum, volvi à volvo volutum;
Vult singultivi singultum, veneo venis
Venivi venum, sepelivi ritè sepultum.

Ui. *Quod dat* ui *dat* itum, *ut domui domitum: excipe quod vis*
Verbum in uo, *quia semper* ui *formabit in* utum;
Exui ut exutum: à ruo deme rui, ruitum dans.
Vult secui sectum, necui nectum, fricuique
Frictum, miscui item mistum, * *ac amicui dat amictum:*
Torrui habet tostum, docui doctum, tenuique
Tentum, consului consultum, alui altum alitúmque;
Sic salui saltum, colui occului quoque cultum.
Pinsui habet pistum, rapui raptum; seruique
A sero vult sertum, sic texui habet quoque textum.
Hæc sed ui *mutant in* sum: *nam censeo censum,*
Cellui habet celsum: meto messui habet quoque messum;

* Pes proceleusmaticus.

Quædam mutant ui in sum.

Nexui

Nexui item nexum, sic pexui habet quoque pexum:
Dat patui passum, carui cassum caritúmque.
Xi *fit* tum, *ut vinxi vinctum, quinque abjiciunt* n: Xi.
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque supino
Dat pinxi pictum, strinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, *flexi, plexi, fixi dant; & fluo fluxum.*

De Compositorum verborum Supinis.

Compositum ut simplex formatur quodque supinum, Tundo.
Quamvis non eadem stet semper syllaba utrique.
Composita à tunsum, demptâ n *tusum; à ruitum fit,* Ruo.
I mediâ demptâ, rutum; & à saltum quoque sultum. Salio.
A sero, quando satum format, composita situm dant. Sero.
Hæc captum, factum, jactum, raptum, a *per* e *mutant;*
Et cantum, partum, sparsum, carptum quoque fartum.
Verbum edo compositum, non estum, sed facit esum: Edo.
Unum duntaxat comedo formabit utrumque.
A nosco tantum duo cognitum & agnitum habentur;
ætera dant notum: nullo est jam noscitum in usu.

De Præteritis Verborum in *Or*.

Verba in or *admittunt ex posteriore supino*
Præteritum, verso u *per* us, & sum *consociate*
Vel fui: *ut à lectu, lectus sum vel fui. At horum*
Nunc est deponens, unus est commune notandum:
Nam labor lapsus, patior dat passus & ejus Patior.
Nata: ut compatior compassus, perpetiórque
Formans perpessus, fateor quod fassus, & indè Fateor.
Nata: ut, confiteor confessus, diffiteórque
Formans diffessus: gradior dat gressus, & indè Gradior.
Nata; ut digredior digressus. Junge fatiscor
Fessus sum, mensus sum metior, utor & usus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus,
Nitor nisus vel nixus sum, ulciscor & ultus:
Irascor simul iratus, reor atque ratus sum,
Obliviscor vult oblitus sum: fruor optat

Fructus,

Fructus vel fruitus, misereri junge misertus.

Tuor & Tueor.

Vult tuor & tueor non tutus sed tuitus sum,
Quamvis & tutum & tuitum sit utrique supinum:
A loquor adde locutus, & à sequor adde secutus;
Experior facit expertus: formare paciscor
Gaudet pactus sum, nanciscor nactus: apiscor,

Apiscor.

Quod vetus est verbum, eptus sum: unde adipiscor adeptus.
Junge queror questus, proficiscor junge profectus;
Expergiscor sum experrectus: & hæc quoque, comminiscor commentus, nascor natus, moriórque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De verbis geminum præteritum habentibus, *viz.* Activæ & Passivæ vocis.

Præteritum activæ & passivæ vocis habent hæc;
Cœno cœnavi & cœnatus sum tibi format,
Juro juravi & juratus, potóque potavi *

* Versus hypermeter.

Et potus, titubo titubavi vel titubatus:
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeóque
Dat placui & placitus, suesco suevi atque suetus;
Veneo pro vendor, venivi venditus & sum,
Nubo nupsi nuptáque sum, mereor meritus sum
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæsum: adde pudet faciens puduit puditúmque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitúmque.

De Neutro-passivorum præteritis.

Neutro-passivum sic præteritum tibi format,
Gaudeo gavisus sum, fido fisus, & audeo *

Versus hypermeter.

Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,
Mœreo sum mœstus: sed Phocæ nomen habetur.

De verbis Præteritum mutuantibus.

Flavesco Erubesco Lucesco.

Quædam præteritum verba accipiunt aliundè;
Inceptivum in sco, stans pro primario, adoptat

Præteri-

Præteritum ejusdem verbi: vult ergò tepesco
A tepeo tepui; ferveſco à ferveo fervi;
A video cerno vult vidi; à concutio vult
Præteritum quatio concuſſi; à percutiòque
Percuſſi ferio; à mingo vult meio minxi;
A ſedeo ſido vult ſedi; à ſuffero tollo
Suſtuli; & à fuo ſum fui, & à tulo vitè fero tuli;
A ſto ſiſto ſteti, tantùm præſtare; furóque
Inſanivi, à verbo ejuſdem ſignificati:
Sic poſcunt, veſcor, medeor, liquor, reminiſcor,
Præteritum à paſcor, medicor, liqueſio, recordor.

Varium hyperimeter.

De Verbis Præterito carentibus.

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, glíſco, fatiſco,
Polleo, video: Ad hæc, inceptiva, ut pueraſco:
Et paſſiva, quibus carucre activa ſupinis;
Ut metuor, timor: Meditativa omnia, præter
Parturio, eſurio, quæ præteritum duo ſervant.

Silveſco. Fruticeſco. Sterilaſco. Deſiderativa ut Micturio Scripturio. Iturio. Cæcutio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HÆc rarò aut nunquam retinebunt verba ſupinum,
Lambo, mico micui, rudo, ſcabo, parco peperci,
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quinciſco,
Dego, ango, ſugo, lingo, mingo, ſatagóque,
Pſallo, vola, nolo, malo, tremo, ſtridco, ſtrido,
Flaveo, liveo, aveo, paveo, conniveo, ferveo:
A nuo compoſitum, ut renuo, à cado, ut incido; præter
Occido, quod facit occaſum, recidóque recaſum:
Reſpuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calveo,
Et ſterto, timeo. Sic luceo, & arceo, cujus
Compoſita ercitum habent: Sic à gruo ut ingruo, uerum:
Et quæcunque in ui formantur neutra ſecunda:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóque,
Pareo, item & careo, noceo, paceo, latéque,
Et valeo, caleo: gaudent hæ namque ſupino.

De Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisque incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis, sermo solutus.

Aio. Præsens Indicativi, aio, ais, ait. *Plural.* aiunt.
Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plur.* Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus. Ai.
Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Aias, aiat. *Plural.* Aiamus, aiant. Præsentis particip. Aiens.

Ausim. Præsens Optativi, & Subjunctivi, Ausim, Ausis, ausit. *Plural.* Ausint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, salveto. *Plural.* Salvete, salvetote. Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto. *Plur.* Avete, avetote. Infin. Avere.

Cedo. Imperat. Cedo; *Plural.* Cedite: id est, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite.*

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero. Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem, fores, foret; pro *essem, esses, esset. Plur.* Forent.
Infinitivus, Fore, id est, *Futurum esse.*

Quæso. Præsens Indicat. Quæso. *Plural.* Quæsumus.

Infit. Infit, sola vox est, *Dicit*, seu *dixit* significans. *Plural.* Infiunt, id est, *Dicunt.*

Inquio. Præsens Indicativi, Inquio vel inquam, inquis, inquit. *Plural.* Inquimus, inquiunt.
Præterperfectum, Inquisti, inquit.
Futurum, Inquies, inquiet.
Imperat. Inque apud *Terent.* Inquito apud *Plautum.*
Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Particip. Inquiens.

Vale. Indicat. Valet is. Imper. Vale, valeto. *Plural.* Valete, valetote. Infinit. Valere.

Hæc

Hæc quatuor ſequentia, Odi, cœpi, memini, novi, omnes voces præteriti perfecti & pluſquamperfecti omnium modorum integras habent; ut & futuri quoque, quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, niſi quòd Memini in Imperativo, *Sing.* Memento. *Plur.* Mementote habet. Odi, novi & cœpi carent Imperativo. Odi, cœpi, memini, novi.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer à for, ſimplicia non reperiri:

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } Voces eſſe per Apocopen conciſſas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

¶ De verbis Impersonalibus.

ET de Perſonalibus quidem hactenus dictum eſto; deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominativum certæ perſonæ non recipiunt, ſed mutatur nominativus perſonæ in obliquos: ut quod Anglicè perſonaliter dicimus, *I muſt read Virgil*, Latinè impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium*.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd perſonâ careant (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ perſonæ tam activam quam paſſivam, quamplurima) ſed quia nullius perſonæ aut numeri certam ſignificationem, niſi ex adjuncto nominis vel pronominis caſu obliquo, ſortiantur: Nam *Oportet me*, primæ perſonæ eſſe videtur, numeríque ſingularis: *Oportet nos*, primæ perſonæ pluralis: *Oportet te*, ſecundæ perſonæ ſingularis: *oportet vos*, ſecundæ pluralis: atque itidem de reliquis. Impersonalia ſunt dicta.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: activæ vocis & paſſivæ vocis.

Imperſonalia activæ vocis.

Impersonalia activæ vocis ſunt hæc & his ſimilia:

Eſt,	Accidit,		
Intereſt,	Contingit,	Vacat,	Juvat,
Refert,	Evenit,	Præſtat,	Conſtat,
Placet,	Expedit,	Reſtat,	Conducit
Libet,	Liquet,	Decet,	Miſeret,
Pœnitet,	Licet,	Oportet,	Piget,
Tædet,	Solet,	Poteſt,	Pudet.

Denique nullum ferè verbum eſt tam perſonale, ut non idem impersonalis formam poſſit induere; nec è diverſo. Horum tamen quædam perſonaliter uſurpantur, ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia poteſt. Ars juvat egentes.*

Quædam verò ſemper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametſi legere eſt apud Terentium; *Quæ adſolent, quæque oportent ſigna ad ſalutem eſſe, huic omnia adeſſe video.*

Conjugantur in tertia perſona.

Conjugantur autem in tertia perſona ſingulari per omnes modos. A *Liquet*, non extat præteritum.

Tædet, pertæſum eſt format.

Miſeret & miſereſcit, miſertum eſt.

Inveniuntur etiam in uſu,	Placitum eſt,	Præterit. à	Placet.
	Libitum eſt,		Libet.
	Puditum eſt,		Pudet.
	Licitum eſt,		Licet.
	Pigitum eſt,		Piget.

Impersonalia paſſivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut, Curritur, turbatur.

Impersonalia Supinis, & vocibus Gerundii carent.

DE GERUNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari poſſunt, quòd ſimilia participiis ſunt: ſicut proverbialia diximus, quæ ſunt ſimilia proverbiis.

Proinde quia parùm videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia pro-

pius

pius pertineant, hîc in confinio utriusque partis relinquimus, ut utri velint, sese regno addicant.

Porrò à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi, vel neutrius significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideò nec justa verba esse possunt, nec participia.

Gerundii terminationes sunt tres. { *Di*, Genitivi casûs. *Do*, Dativi & Ablativi. *Dum*, Nominativi & Accusat. } Terminationes Gerundii.

Gerundia autem activè majore ex parte significare, nulli dubium est, licèt interdum etiam passivè significent. Cujus rei exempla erunt ista. *Athenas quoque missus erudiendi causâ*: id est, *ut erudiretur*. *Utrique videndo Femina*: id est, *dum videtur*. *Satis ad cognoscendum illustria*: id est, *ut cognoscantur*. *Ars ad discendum facilis*: id est, *ut discatur*.

DE SUPINIS.

Supina. SUpina quoque meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundii vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in *um*, posterius in *u*: ut, *Visum*, *visu*. Significant autem, prius quidem ferè activè (sicut in rudimentis dictum est) posterius verò passivè.

¶ DE PARTICIPIO.

Partic. pium. PArticipium est pars orationis inflexa casu; quæ à Nomine, genera, casus & declinationem; à Verbo, tempora & significationes; ab utroque numerum & figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem { Casus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura. } Accidentia participio.

De genere autem, & casu, & declinatione, idem hîc statuendum, quod supra in nomine est traditum.

TEMPUS.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Tempora participium.

Præsens in *ans* vel *ens*, ut, Amans, legens.

Præsens.

Cæterùm iens, participium ab Eo, simplex rariùs legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: composita verò nominativum quidem in *ions* finitum habent, genitivum autem in *euntis*, ut, Abiens, abeuntis; Rediens, redeuntis: præter unum, Ambiens, ambientis.

Nota.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } ut { Doctus, Visus. Nexus. }

Futurum.

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus* activæ ac plurimùm significationis, aut neutralis, ut, Lecturus, cursurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper, ut Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio activa.

Activè significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus; Verberans, verberaturus.

Participia in dus.

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Currens, cursurus; Dolens, doliturus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Significatio passiva.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; auditus, audiendus.

Fiunt & participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passivè usurpantur, ut, *Aratur terra*, hinc *arata & aranda terra*.

Participia

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem ſuorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Participia à deponentibus.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, Utendus, Obliviſcendus,
Loquendus, Patiendus, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc paſſivè ſignificant: ut,

Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terent. *Meditata ſunt mihi omnia mea incommoda.*

Virgil. — *mentitáque tela Agnoſcunt.*

Communium denique verborum participia ipſorum ſignificationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter pœnitens, decens, libens, pertæſus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia.

Hæc participia, præter analogiam, à verbis ſuis deducuntur, Pariturus, naſciturus, ſonaturus, argeiturus, luiturus, eruiturus, noſciturus, moriturus, oriturus, oſurus, futurus. Participia anomala deducta à verbis præter analogiam.

Similia participiis ſunt iſta, Tunicatus, togatus, perſonatus, larvatus, & innumera hujus ſortis vocabula quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata à nominibus.

NUMERUS.

Eſt & numerus in participiis, ut in nomine: Singularis, ut legens; Pluralis, ut Legentes. Numerus.

DE FIGURA.

Figura eſt duplex: Simplex, ut Spirans; Compoſita, ut Reſpirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia; vel cùm alium caſum quàm ſuum verbum regunt: ut, Participia fiunt nomina.

Abundans lactis, Patiens inediæ,
Alieni appetens, Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: ut, Amans, Amantior, Amantissimus. Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: ut,

Expectem qui me nunquam visurus abisti? hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *ità affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est, ut debet amari. Vita laudata:* id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis non raro fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere; ut, Oriens, occidens, profluens, confluens: Modò in fœminino: ut, Consonans, continens. Modò in neutro: ut Contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*: ut, Appetens, diligens, litiens, indulgens.

Participia præsentis fiunt nomina.

Animans, modò fœminimum, modò neutrum reperitur.

¶ DE ADVERBIO.

Adverb.

ADverbium est pars orationis non flexa: quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut, *Homo egregiè impudens. Nè parùm sis leno. Nimium philosophus.* Aliquoties & Adverbium: ut, *Parùm honestè se geris.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Adverbio Accidentia.

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

In

In loco significant, Hic, illic, istic, intus, foris, usquam, nusquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi, inibi, ibidem, inferiùs, superiùs. Loci.

Ad locum respiciunt, Huc, illuc, istuc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, siquò, eò, eódem, quólibet, quóvis, quócunque, foras, horsum, aliorsum, dextrorsum, sinistrorsum, surſum, deorsum, utróque, neutrò, quoquoversum. Ad loca significantia.

A loco denotant, Hinc, illinc, istinc, intus, foris, indè, undè, aliunde, alicunde, ſicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, ſuperne, inferne, cœlitus, funditus. A loco significantia.

Denique per locum, innuunt, Hàc, illac, istac, quacunque, eà, eádem, aliâ, aliqua, siquà, nequa, quaqua. Per locum significantia.

Adverbia temporis sunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudum, quampridem, jampridem, usque, quousque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postridie, perendie, manè, vesperi, nudiustertius, nudiusquartus, nudiusquintus, nudiussextus, &c. Diu, noctu, interdiu, nunc, jam, nùper, aliàs, olim, item, pridem, tantisper, paulisper, parumper, sæpe, rarò, subinde, identidem, plerumque, quotidie, quotannis, nunquam, unquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-dies, in-horas, ut primùm, quam-primùm simulac, simulatque. Tempo-ris adverbia.

Usque temporis & loci adverbium est: ut, *Usque sub obscurum noctis.* *Ab Æthiopia est usque hæc.* Est & ubi pro semper, aut continuè ponitur: ut *Usque metu micuêre sinus.* Usque.

Adverbia numeri: ut, Semel, bister, quater, quinquies, sexies, septies, vigesies, vel vicies, trigesies, vel tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies, centies, millies, infinities. Numeri.

Ordinis sunt, Indè, deinde, hinc, dehinc, deinceps, novissimò, imprimis, postremò, primùm, jamprimum, denique, demum, tandem, ad-summum. Ordinis.

Adver-

Interrogandi. Adverbia Interrogandi ſunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, num, quid ita, quò, unde, quantùm?

Vocandi. Vocandi ſunt, Heus, ô, eho, & ſiqua ſunt ſimilia.

Negandi. Negandi: ut, Haud, non, minime, nequaquam, ne *pro* non, & ſimilia.

Affirmandi. Affirmandi: ut, Etiam, ſic, quidni, ſanè, prorſus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, plane, ſcilicet.

Jurandi. Jurandi: ut, Hercle, mehercle, medius-fidius, Dius-fidius. Pol, ædepol, Caſtòr, ecaſtor.

Hortandi. Hortandi: ut, Agè, ſodes, ſultis, amabò, agedum, ehodum, eia, agité.

Prohibendi. Prohibendi: ut, Nè, non.

Optandi. Optandi: ut, Utinam, ſi, ô ſi, ô.

Excludendi. Excludendi: ut, Modò, dummodo, tantummodo, ſolummodo, tantùm, ſolùm, duntaxat, demum.

Congregandi. Congregandi: ut, Simul, unà, pariter, populatim, univerſim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: ut, Seorſim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, ſpeciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, oſtiatim.

Diverſitatis. Diverſitatis: ut, Aliter, ſecus.

Eligendi. Eligendi: ut, Potiùs, potiſſimùm, imò, ſatiùs.

Intendendi. Intendendi: ut, Valde, nimis, nimiùm, immodicè, impendiò, impensè, prorſus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittendi. Remittendi, ut, Vix, ægrè, paulatim, ſenſim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis: ut, Licèt, eſtò, demùs, ſit-ita, ſit-ſanè.

Negatæ ſolitudinis. Negatæ ſolitudinis: ut, Non ſolùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis. Quantitatis: ut, Paruùm, minimè, maximè, ſummùm, ad-ſummùm, & ſimilia.

Comparandi. Comparandi: ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

Rei

Rei non peractæ: ut, Ferme, ferè, propè, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. Rei non peractæ.

Demonstrandi: ut, En, ecce, sic, ut cùm dicimus, *Sic scribito.* Demonstrandi.

Explanandi: ut, Id est, hoc est, quasi dicas, putà, utputa, utpote. Explanandi.

Dubitandi: ut, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse. Dubitandi.

Eventûs: ut, Fortè, casu, forte-fortunâ. Eventûs.

Similitudinis: ut, Sic, sicut, sicuti, ità, item, itidem, tanquam, quasi, ceu, uti, velut, veluti. Similitudinis.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt casus comparativi & superlativi: ut, Doctè, doctiùs illo, doctissimè omnium: similiter Bene, melius, optimè, Malè, pejùs, pessimè: etiam Sæpe, sæpius, sæpissimè: Nuper, nuperrimè, & similia. Comparatio.

SPECIES.

Species est duplex, Principalis, quæ ex se originem habet: ut *Heri, cras.* Species adverbiorum.

Derivativa est eorum, quæ nata sunt aliunde: ut *Furtim, à furor; Strictim, à stringo; Humaniter, ab humanus.*

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut, Recèns, pro recenter: Torvùm, pro torvè. Nomina fiunt adverbia.

FIGURA.

Figura est duplex: simplex, ut Prudenter; Composita, ut Imprudenter.

¶ DE CONJUNCTIONE.

COnjunctio est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo. Accidentia Conjunct.

FIGURA.

FIGURA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, ut nam: Composita, ut namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim è conjunctionibus Copulativæ sunt: ut, Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, & tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, neve.

Suspensivæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disjunct. Aliæ Disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, seu, sive.

At istæ, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dictat.*

Discretivæ. Aliæ Discretivæ: ut, Sed, sed-enim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterùm, verò, enim-verò, quòd si, verùm, porrò, quin.

Rationales seu Illativæ. Aliæ Rationales, seu Illativæ: ut, Ergò, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob-eam-rem, ea-rè: Cicer. *Ea-rè statim ad te Aristocritum misi.*

Causales Aliæ Causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quòd, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, & *pro* quia, ut Virgil. *Audîerat & fama fuit: pro* nam, *vel* quia fuit: quò *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquam defit, sed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quisque manere suam, pro* nam *vel* quia.

Perfectivæ. Aliæ Perfectivæ seu Absolutivæ: ut, Uti, quò *pro* ut.

Nè

Nè & ut, pro *nè non* : Terent. *Sed patris vim ut queas ferre.*

Nè, pro *ut non* : Cicero. *Opera datur, judicia nè fiant.*

Aliæ Continuativæ : ut, Si, ſin, ni, niſi. Continuat.

Aliæ Dubitativæ : ut, Nè, an, anne, num, nunquid, utrùm, necne. Dubitat.

Aliæ Adverſativæ : ut, Etſi, quanquam, quamvis, licèt, tametſi : & aliæ id genus. Adverſat.

Aliæ Redditivæ earundem : ut, Tamen, attamen, ſed tamen, veruntamen. Reddit.

Aliæ Diminutivæ : ut, ſaltem, at, certè, vel : ut Cic. *Nè vel latum digitum diſceſſeris.* Diminut.

Aliæ Electivæ : ut, Quàm, ac, atque, ut, quando pro Quàm accipiuntur. Electiv.

Expletivæ : ut, Quidem, equidem, nimirùm, autem, ſcilicet, quoque, nam, profectò, verò, enim-verò, ſed enim, enim pro *certè.* Expletiv.

Virgil. *Nam quis te, juvenum confidentiſſime, noſtræ*
Fuſſit adire domos ? Ter. *At enim non ſinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpoſitiones eſſe inveniuntur : ut Cum, quoties caſui jungitur, præpoſitio eſt. Cum.

In genere, Conjunctiones adeò tenui diſcrimine ab adverbiis diſcernuntur, ut quàm ſæpiſſimè confundantur : ut, Quando, proinde, & ſimilia.

ORDO.

Ordo conjunctionum eſt triplex, nempe Ordo conjunct.

Præpoſitivus : earum ſcilicet, quæ in ſententiarum exordio ponuntur. Præpoſit.

Subjunctivus ; earum ſcilicet, quæ ſecundum in clauſula, vel tertium, vel ad ſummum quartum locum occupant. Subjunct.

Communis. Communis.

Ex conjunctionibus hæ imprimis præponi ſolent, Nam, quare, at, aſt, atque, &, aut, vel, nec, neque, ſi, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſive, ni, niſi. Præpoſit.

Sub-

Subjunctivæ quæ.

Subjunctivæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Encliticæ.

Et tres Encliticæ: ut, Que, ne, ve: sic dictæ, quòd accentum in præcedentem syllabam inclinent: ut,

Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis;*
Indoctúsque pilæ, discive, trochive quiescit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Encliticæ: ut, Dum, sis, nam, &c.

Communes.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & postponi possunt, quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut, Equidem, ergo, igitur, saltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in Compositione, vel in Appositione præponitur.

Appositione sut, *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Præpositiones postpositæ suis casibus.

Quædam præpositiones postponi suis casibus inveniuntur: ut,

Cum.	ut	Quibuscum.
Tenus.		Pube tenus.
Versus.		Angliam versus.
Usque.		Ad occidentem usque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, sive constructio.

Cæterùm in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi atque scribendi usu discenda est. Exempli causâ.

Secundùm.

Secundùm, aliud significat cum dico, *Secundùm aurem vulnus accepit*, id est, *juxta aurem*. Aliud verò hic, *Secundùm Deum parentes amandi sunt*, id est, *proximè post Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundùm quietem satis mihi felix visus sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietem*.

Præpo-

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusat. casui adjunguntur.

Ad, *Ad Calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti*

Ante. Ovid. ----*dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremaque funera debet.

Adversus. *Ne Hercules quidem adversus duos.*

Cis. *Cis Thamesim sita est Æstonia.*

Citra. } Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Ultra. } *Quos ultra citraque nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intrà*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenii aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: ut *Circum montem.*

Circa. *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, & tempus & numerum significat, ut
Circiter horam decimam.
Cæsar; *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Nè contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Juxta. Ter. *Cum lucubrando juxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos curris mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ita fugias, nè præter casum.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O cives, cives, quærenda pecunia primùm est:*
Virtus post nummos.

Penès. Ovid. *Me penes est usum vasti custodia mundi.*

Trans. Hor. *Cœlum, non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpo-

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus. *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*

Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cum opus est, gaudeas.*

Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè vivitur.*

Cum. Mimus. *Damnum appellandum est, cum mala fama* (*lucrum.*

Clam. *Clam patre.* Et Plautus. *Clam patrem.*

Coram. *Coram Senatu res acta est.*

De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*

E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è saxo Tarpeio dejiciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

Pro. Mimus. *Comes facundus in via pro vehiculo est.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. Idem. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Tenus. Virg. *---capulóque tenus ferrum impulit iræ.*

Præpositiones utriq; casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt sed diversâ ferè significatione.

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum:* sine motu.

Ovidius. *Inq; domos superas scandere cura fuit:* motum quodammodo innuit.

Sub. Vir. *Sub lucem exportant calathis:* i. *paulò ante lucem.*

Idem. *---vasto vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tiberis. Fronde super viridi.*

Subter. *Subter terram.* Virg. *Densa subter testudine casus:*

Præpositiones nunquam extra compositionem reperiuntur.

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inveniuntur: nimirum,

Am,	} ut	{ Ambio:	}	Re,	} ut	{ Recipio:
Di,		{ Diduco:		Se,		{ Sepono:
Dis,		{ Distraho:		Con,		{ Condono.

Con-

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

Interjectio est pars orationis, quæ sub inconditâ voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis, ut, Evax, vah. Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis, ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intro, hoi, hei.* Virg. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis, ut, Hei, atat. Terent. *Hei, vereor ne quid Andriæ appertet mali.*

Admirantis: ut, Papæ. Ter. *Papæ, nova figura oris.*

Vitantis: ut, Apage, Apagésis. Terent. *Apagésis, egon' formidolosus?*

Laudantis: ut Euge. Mar. *Citò, nequiùm, euge beate.*

Vocantis: ut Eho, ho, io, Terent. *Oh, qui vocaris?*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, Atat; Ter. *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Proh nefas.* Seneca. *Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut, Malùm, væ malùm. Ter. *Quid hoc (malùm) infelicitatis est?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Ha, ha, he, defessa jam misera sum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, ne compellandus hic quidem ad illum est.*

Illud hic observandum est, nomina quoque & verba quandoq; interjectionis loco poni: ut apud Virgil. *Manibus (infandùm) amissis.* Cicer. *Sed amabò te cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi inconditum significans, interjectionis vice fungitur. Aliæ partes fiunt interjectiones.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassâ (quod aiunt) Minervâ tradita sunt pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abūdè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen allubescit quicquam his altiùs exactiùsque pervestigare, hunc ad Grammaticorum volvenda perscrutandaq; opera relegandum censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE octo partium orationis.

ATtque de octo quidem orationis partibus earumque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ constructio dicitur, agemus.

Constructio quid sit.

Est igitur Syntaxis debita partium orationis intense compositio connexióque, juxta rectam Grammatices rationem.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Concordantiæ Grammaticæ.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

¶ CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum personale conæret cum nominativo numero & personâ: ut,

Nunquam serà [b] est ad bonos mores [a] via.

[a] Fortuna nunquam perpetuò [b] est bona.

Nomi-

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causâ discretionis; ut, a *Vos b damnâstis;* quasi dicat, *præterea nemo:* aut emphasis gratiâ, ut Ter. a *Tu b es patronus;* a *tu pater, si b deseris a tu, perimus;* quasi dicat, *præsipuè, & præ aliis tu patronus es.* Ovid. a *Tu dominus,* a *Tu vir,* a *tu mihi frater b eris.*

In verbis, quorum significatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subauditur; ut, Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus; ut,

Terentius. b *Fertur atrocia flagitia designasse.*

Ovid. *Teque b ferunt iræ pœnituisse tuæ.*

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitum; ut Plaut. a *Mentiri non b est mium:* Aliquando oratio; ut, Verbum infinitum nominativus regit.

Ovid. *Adde quòd a ingenuas didicisse fideliter artes*
b *Emollit mores, nec sinit esse feros.*

Aliquando adverbium cum genitivo; ut, a *Partim virorum b ceciderunt in bello.* a *Partim signorum b sunt combusta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accusativum ante se statuunt; ut, a *Te b redisse incolumem gaudeo.* a *Te fabulam b agere, volo.* Accusativus ante verbum infinitum.

Resolvi potest hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum; a *Quòd tu b redisti incolumis, gaudeo.* a *Ut tu fabulam b agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest; ut, Terent. *Amantium iræ amoris a redintegratio b est.*

Ovid.—*quid enim nisi a vota b supersumus?*

Idem. *Pectora percussit, pectus quoque a robora b fiunt.*

Virgilius—*nihil hic nisi a carmina b desunt.*

Impersonalia præcedentem nominativum non habent; ut, *Tædet me vitæ. Pertæsum est conjugii;* de quibus suo loco. Regentia.

Nomen multitudinis ſingulare quandoq; verbo plurali jungitur: ut, [a] *Pars* [b] *abiere.* [a] *Uterque* [b] *deluduntur dolis.*

¶ CONCORDANTIA
Subſtantivi & Adjectivi.

Secunda concordantia.

ADjectivum cum ſubſtantivo genere, numero & caſu conſentit: ut, Juven. [b] *Rara* [a] *avis in terris,* [b] *nigróque ſimillima* [a] *cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina ſubſtantivis adnectuntur: ut,

Ovidius. *Donec eris felix multos numerabis amicos;*
Nullus ad [b] *amiſſas ibit amicus* [a] *opes.*

Seneca. *Non* [b] *hoc primum* [a] *pectora* [a] *vulnus* [b] *mea ſenſerunt; graviora tuli.*

Nota. Aliquando oratio ſupplet locum ſubſtantivi: ut, [b] *Audito* [a] *regem Doroberniam proficiſci.*

¶ CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

Tertia concordantia.

RElativum cum antecedente concordat genere, numero, & perſonâ: ut, ——— [a] *vir bonus eſt quis?* [b] *Qui conſulta patrum,* [b] *qui leges jurdque ſervat.*

Nota. Nec unica vox ſolùm, ſed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. [a] *In tempore ad eam rem* [b] *quod omnium rerum eſt primum.*

Relativum inter duo antecedentia diverſorum generum collocatum, nunc cum priore convenit; ut, Valerius Maximus, *Senatus aſſiduam ſtationem eo* [a] *loci peragebat,* [b] *qui hodie Senaculum appellatur*

Non procul ab eo [a] *flumine,* [b] *quod Saliam vocant.*

Cicer. *Propius à terra Jovis* [a] *ſtella fertur* [b] *qua Phaeton dicitur.*

Nunc cum poſteriore: ut, *Homines tuentur illum globum,* [b] *quæ* [a] *terra dicitur.*

Eſt locus in carcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur.*

In cœpit Luna, [b] *quod* [a] *interlunium vocant.*

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum respondet primitivo, quod in possessivo subintelligitur: ut Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas [a] meas, [b] qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid.---- [a] *nostros vidisti* [b] *fletus ocellos.*

Casus relativi.

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus: ut, Boet. *Felix,* [a] *qui* [b] *potuit boni Fontem visere lucidum.*

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur a verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid, *Gratia ab officio,* [b] *quod mora* [a] *tardat, abest.* Virg. [b] *Cujus* [a] *numen adoro.* [b] *Quorum* [a] *optimum ego habeo.* [b] *Cui* [a] *similem non vidi.* [b] *Quo* [a] *dignum te judicavi.* [b] *Quo* [a] *melius nemo scribit.* [b] *Quem* [a] *videndo obstupuit. Lego Virgilium præ* [b] *quo cæteri* [a] *postæ sordent.*

Substantivorum constructio.

Genitivus substantivi.

Quum duo substantiva diversæ significationis sic concurrunt, ut posterius a priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: ut, Juv. *Crescit* [a] *amor* [b] *nummi quantum ipsa pecunia crescit. Rex* [a] *patet* [b] *patriæ.* [a] *Arma* [b] *Achillis.* [a] *Cultor* [b] *agri.*

Variatio substantivi in adjectivum possessivum.

Proinde hic genitivus sæpissimè in adjectivum possessivum mutatur: ut, [b] *Patris* [a] *domus,* [b] *Paterna* [a] *domus.* [b] *Heri* [a] *filius,* [b] *Herilis* [a] *filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur: ut, Luc. de Cat. [b] *Urbi* [a] *pater est,* [b] *urbique* [a] *maritus.* [a] *Horus* [b] *tibi,* [b] *mihi* [a] *pater.*

EXCEPTIO.

Appositio.

Excipiuntur quæ in eodem casu per appositionem connectuntur: ut Ovid. *Effodiuntur* [a] *opes* [b] *irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum* [a] *fucos* [b] *pecus à præsipibus arcent.*

Adjectivum in neutro genere absolutè, hoc est, absque substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut, [a] *Paululum* [b] *pecuniæ.* [a] *Hoc* [b] *noctis.* Catul. *Non videmus* [a] *id* [b] *manticæ, quod in tergo est.*

Juvenal. *Quantum quisque sua nummorum servat in arca, Tantum habet & fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantum, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito; ut in hujusmodi locutionibus;

Terentius. *Ubi ad Dianæ venerit, ito ad dextram. Versum erat ad Vestæ:* Utrobique subauditur *templum.* Virg. *Hectoris Andromache:* subauditur *uxor.* Idem; *Deiphobe Glauci:* subauditur *filia.* Terent. *Hujus video Byrrhiam:* subaudi *servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentius in ablativo, vel genitivo; ut, *Vir nulla fide.* Ovid. *Ingenui vultus puer, ingenua pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt; ut Cicero. *Authoritate tuâ nobis opus est.* Gellius. *Pecuniam quæ sibi nihil esset usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adjectivè. Opus autem adjectivè pro necessarius quandoque poni videtur, variéque construitur; ut,

Cicero. *Dux nobis & auctor opus est.*

Idē; *Dicis nunquam mihi opus esse ad apparatum triumphi*

Terentius. *Alia quæ opus sunt para.*

Cicero. *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis, tibi multum opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Adjectivorum constructio. ADjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt; ut,

Plinius. *Est natura hominum novitatis avida.*

Virg. *Mens futuri præscia.* Idē. *Memor esto brevisævi.*

Ter. *Imperitos rerum, ductos liberè, in fraudem illicio.*

Silius. *Non sum animi dubius, sed devius æqui.*

Cicero. *Græcarum literarum rudis.*

Adjectiva

Adjectivâ verbalia in *ax* etiam in genitivum ferun- Verbalia
tur; ut, [a] *Audax* [b] *ingenii*. Ovid. *Tempus* [a] *edax* [b] *rerum*. in ax.
Sen. *Virtus est* [b] *vitiorum* [a] *fugax*. Hor. [b] *Utilium* [a] *sagax*.
Idem; [b] *Propositi* [a] *tenax*. Virg. *Tam* [b] *fidi pravique* [a] *te-*
nax, quàm nuncia veri. Plaut. [b] *Pecuniarum* [a] *petax*, &c.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regu-
lis obstricta, casum patrium postulat. Quorum far-
raginem satis quidem amplam congesserunt Linacrus &
Despauterius. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes ad-
modum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè posita, interrogativâ
quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus
mutuantur, gaudent; ut Cicero. *Quanquam te, Marce*
fili, annum jam audientem Cratippum, idque Athenis, a-
bundare oportet præceptis institutisque philosophiæ, propter
summam & doctoris authoritatem & urbis; [b] *quorum*
[a] *alter te scientiâ augere potest, altera exemplis*.
[a] *Utrum* [b] *horum mavis accipe*.
Ovid. [a] *Quisquis fuit ille* [b] *Deorum*.
Terent. *An* [a] *quisquam* [b] *hominum est aquè miser, ut ego?*
Virgilius.— [b] *divûm promittere* [a] *nemo Auderet*.
[a] *Tres* [b] *fratrum*. [a] *Quatuor* [b] *judicum*, [b] *Sapientum* [a] *octa-*
vus quis fuerit, nondum constat.
[a] *Primus* [b] *regum Romanorum fuit Romulus*.

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum præpositi-
one; ut, [a] *Primus* [b] *ab Hercule*. [a] *Tertius* [b] *ab Ænea*.

In alio verò sensu dativum; ut Virg.— [b] *Nulli pietas*,
[a] *secundus*.

Usurpantur autem & cum his præpositionibus, E, de,
ex, inter, ante; ut Ovid. *Est deus* [b] *è vobis* [a] *alter*.
Idem. [a] *Solus* [b] *de superis*. Virg. [a] *Primus* [b] *inter omnes*.
Idem. [a] *Primus ibi* [b] *ante omnes, magnâ comitante catervâ*,
Laocoon ardens summa decurrit ab arce.

Interrogativum & ejus redditivum ejusdem casûs & Interro-
temporis erunt; ut [a] *Quarum rerum nulla est satietas?* gat.
[b] *Divitiarum*. *Quid rerum nunc* [a] *geritur in Anglia?*
[b] *Consulitur de relegione*.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, ja, jum: ut [a] *Cujum pecus?* [b] *Laniorum.* Aut per dictionem variæ Syntaxeos: ut, [a] *Furtine accusas, an homicidii?* [b] *Utroque.*

Fallit denique cùm per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, [a] *Cujus est hic codex?* [b] *Meus.*

Comparativa, & superlativa.

Comparativa & superlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: ut, [b] *Manuum* [a] *fortior est dextra.* [b] *Digitorum medius est* [a] *longissimus.* Accipiuntur autem partitivè, cùm per E, ex, aut inter exponuntur: ut, *Virgilius* [b] *Poetarum* [a] *doctissimus:* id est, [b] *ex poetis,* vel [b] *inter poetas.*

Comparativorum Const.

Comparativa cùm exponuntur per *quàm* ablativum adsciscunt: ut, Horat. [a] *Vilius argentum est* [b] *auro,* [b] *virtutibus aurum,* id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessûs significat; ut,

Cicer. [b] *Quanto* [a] *doctior es,* [b] *tanto te geras* [a] *submissiùs.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utrique gradui apponuntur, ut Catul. [b] *Tanto tu* [a] *pessimus omnium poeta,* [b] *Quanto tu* [a] *optimus omnium patronus.*

Eras. *Nocturnæ lucubrationes* [b] *longè* [a] *periculosissimæ habentur.* [b] *Longè cæteris* [a] *peritior es, sed non* [b] *multo* [a] *melior tamen.* Juven. *Omne animi vitium* [b] *tanto* [a] *conspectius in se Crimen habet,* [b] *quanto* [a] *major, qui peccat habetur.* [b] *Major* & [a] *maximus* [b] *ætate.* [a] *Major* & [a] *maximus* [b] *natu.*

DATIVUS.

Commodum, Incommodum, &c.

Adjectiva quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt; ut Virgilius, *Sis* [a] *bonus, O,* [a] *felixque* [b] *tuis.*

Martial. *Turba* [a] *gravis* [b] *paci placidæq;* [a] *inimica* [b] *quieti.* *Est* [a] *finitimus* [b] *oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est* [a] *contrarius* [b] *albo.*

Martial. [a] *Jucundus* [b] *amicis.* [b] *Omnibus* [a] *supplex.*

Horat.

Horat. *Si facis ut* [b] *patria sit* [a] *idoneus,* [a] *utilis* [b] *agro.*

Huc referuntur nomina ex Con præpositione composita: ut Contubernalis, commilito, conservus, cognatus, &c. Composita cum Con.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitivo gaudent: ut, Varia constructio.

Lucanus. *Quem metuis,* [a] *par* [b] *hujus erat.*

Terentius. *Patres æquum esse censent, nos jamjam à pueris illico nasci senes, neque illarum* [a] *affines esse* [b] *rerum quas fert adolescentia.*

Idem. [b] *Domini* [a] *similis es.* Auson. *Mens* [a] *conscia* [b] *recti.*

Virgilius. *Prætereà regina* [b] *tui* [a] *fidissima, dextrâ*
Occidit ipsa suâ.

Communis, alienis, immunis, variis casibus serviunt: ut Cicero. [a] *Commune* [b] *animantium omnium est conjunctionis appetitus, procreandi causâ. Mors* [b] *omnibus* [a] *communis. Hoc* [b] *mihi tecum* [a] *commune est.* Communis, alienus, immunis, variis casibus serv.

Salust. *Monet* [a] *aliena* [b] *consilii.* Sen. [a] *Alienus* [b] *ambitioni.*

Cicero. *Non* [a] *alienus* [b] *à Scævolæ studiis.*

Ovid. *Vobis* [a] *immunibus hujus Esse* [b] *mali dabitur.*

Plinius. *Caprificus* [b] *omnibus* [a] *immunis est.*

[a] *Immunes* [b] *ab illis malis sumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusativo cum præpositione adjunguntur: ut Cic. [a] *Natus* [b] *ad gloriam.*

Verbalia in *bilis* accepta passivè, ut & participia, seu potiùs participialia in *dus*, dativo adjecto gaudent: ut In bilis & dus.

Mar. *O* [b] *mihi post nullos Juli* [a] *memorande sodales.*

Statius.— *nulli* [a] *penetrabilis* [b] *astro Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subjicitur adjectivis in accusativo: ut, *Gnomon septem* [b] *pedes* [a] *longus, umbram non ampliùs quatuor* [b] *pedes* [a] *longam reddit.* Magnit. mensura

Interdum & in Ablativo: ut

Columella. *Fons* [a] *latus* [b] *pedibus tribus,* [a] *altus* [b] *triginta.*

Inter-

Interdum etiam & genitivo; ut Columel. *In morem berti arvus, [a] latas [b] pedum denûm, [c] longas [b] pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVUS.

Copia & inopia. Adjectiva, quæ ad copiam egestatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent; ut, Plaut. *Amor & [b] melle & felle est [a] fœcundissimus.* Horat. *[a] Dives [b] agris, [a] dives positis in fœnore [b] nummis.* Virgilius. *At fessæ multâ referunt se nocte minores, Crura [b] thymo [a] plena.*

Idem. *Quæ regio in terris nostri non [a] plena [b] laboris?*

Idem. *[a] Dives [b] opum, [a] dives pictai [b] vestis, & auri.*

Persius. *O curvæ in terras animæ, & [b] cœlestium [a] inanes!*

[c] *Expers [b] fraudis. [b] Gratiâ [a] beatus.*

Diversitas. Nomina diversitatis ablativum sibi cum præpositione subjiciunt; ut, Virg. [c] *Alter [b] ab illo.* [c] *Aliud [b] ab hoc.* [c] *Diversus [b] ab isto.*

Nonnunquam etiam dativum; ut, [b] *Huic [a] diversum.*

Causa. Adjectiva regunt ablativum significantem causam; ut, [a] *Pallidus [b] irâ.* [a] *Incurvus [b] senectute.* [a] *Lævida [b] arma, brachia.* [a] *Trepidus [b] morte futurâ.*

Modus rei. Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo; ut, *Facies miris [b] modis [a] pallida.* [c] *Homine [a] Grammaticus, [b] re [a] barbarus.*

Cicero. *Sum tibi [b] naturâ [a] parens, [a] præceptor [b] consiliis.*

Virgilius. [a] *Trojanus [b] origine Cæsar.* [c] *Spe [a] dives, [b] re [c] pauper.* [a] *Syrus [b] natione.*

Dignus, indignus, &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adjectum volunt; ut, Terent. [a] *Dignus es [b] odio. Qui filium haberem tali [b] ingenio [a] præditum.* Virg. *Atque [b] oculis [a] capti fodêre cubilia vulpæ.* Idem. [b] *Sorte tuâ [a] contentus abi.*

Horum nonnulla genitivum interdum vendicant: ut, Ovid. *Militia est [b] operis altera [a] digna tui.*

Virgilius. *Descendam magnorum haudquaquam [c] indignus [b] avorum.*

Pro-

¶ Pronominum Conſtructio.

Primitiva. MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, genitivi primitivorum ponuntur cùm paſſio ſignificatur: ut,

Langueo [a] deſiderio [b] tui.

Ovi. *[a] Pars ſq; [b] tui latitat corpore clauſa meo. [a] Imago [b] noſtri*

Deriva. Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cum actio vel poſſeſſio rei denotatur: ut, *Favet [a] deſiderio [b] tuo. [a] Imago [b] noſtra*, id eſt, *quam nos poſſidemus.*

Noſtrûm & veſtrûm genitivi ſequuntur diſtributiva, partitiva, comparativa, & ſuperlativa: ut; *[a] Unuſquiſque [b] veſtrûm. [a] Nemo [b] noſtrûm. Ne [a] cui [b] veſtrûm ſit mirum. [a] Major [b] veſtrûm. [a] Maximus natu [b] noſtrûm.*

Poſſeſſiva. Hæc poſſeſſiva, meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, hos genitivos poſt ſe recipiunt, Ipſius, ſolius, unius, duorum, trium, &c. Omnium, plurium, paucorum, cujuſque; & genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut,

Ex [a] tuo [b] ipſius animo conjecturam feceris.

Cic. *Dico [a] meâ [b] unius operâ Rempublicam eſſe liberatam.*

Idem. *[a] Meum [b] ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſ. *[a] Noſter [b] duorûm eventus oſtendat, utra gens ſit melior.*

In [a] ſua [b] cujuſq; laude præſtantior. [a] Noſtra [b] omnium memoria

Brut. ad Cic. *[a] Veſtris [b] pauſorum reſpondet laudibus.*

Hor.— *ſcripta Cum [a] mea nemo legat, vulgo recitare [b] timentis.*

Sui & Suus reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſſit in eadem oratione; ut, *[a] Petrus omnium admiratur [b] ſe. Partis erroribus [b] ſuis.* Aut annexa per copulam: ut, *Magnopere [a] Petrus rogat, ut [b] ſe deſeras.*

Sui & ſuus reciproca.

Ipſe ex pronominibus ſolùm trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut,

Ipſe.

[a] Ipſe [b] vidi, [a] Ipſe [b] videris, [a] Ipſe [b] dixit.

Et nominibus pariter, ac pronominibus adjungitur; ut,

[a] Ipſe [b] ego, [a] Ipſe [b] ille, [a] Ipſe [b] Hercules.

Idem. Idem, etiam omnibus perſonis jungi poteſt; ut,

Ego [a] idem [b] adſum.

Terent.

Terent. [a] *Idem has nuptias* [b] *perge facere.*
Virgil. [a] *Idem* [b] *jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonstrativa hic, ille, iste.

Hæc demonstrativa, Hic, ille, iste, sic distinguuntur: Hic mihi proximum demonstrat; Iste, eum qui apud te est; Ille, eum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille, & iste.

Ille, tum usurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut Terent. *Istum æmulum quoad poteris abs te pellito.*

Hic & ille.

Hic & ille, cùm ad duo antepositа referuntur, Hic, ad posterius & propius; Ille, ad prius & remotius propriè ac usitatissimè referri debet: ut Col. [a] *Agricolæ contrarium est* [a] [a] *pastoris propositum:* [b] *ille quàm maximè subacto & puro solo gaudet,* [bb] *hic novali graminosoque:* [b] *ille fructum è terra sperat,* [bb] *hic è pecore.*

Est tamen, ubi è diverso pronomen *Hic* ad remotius suppositum referri invenias, & *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post verbum.

Nominat. utrinque.

VErba substantiva, ut Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiva, ut Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor; & iis similia, ut Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestûs, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt; ut, [b] *Deus* [a] *est* [b] *summum bonum.*

[b] *Perpusilli* [a] *vocantur* [b] *nani.* [b] *Fides religionis nostræ* [b] *fundamentum* [a] *habetur. Malus* [b] *pastor* [a] *dormit* [b] *supinus.* Lactantius. [b] *Homo* [a] *incedit* [b] *erectus in cælum.*

Denique omnia fere verba post se nominativum habent adjectivi nominis, quod cum supposito verbi casu, genere, & numero concordat: ut,

Infiniti verbi constructio.

[a] *Rex* [a] *mandavit* [b] *primus extirpari hæresin.*
[b] *Pii* [a] *orant* [b] *taciti.* [b] *Boni* [a] *discunt* [b] *sedulo.*

Infinitum quoque utrinque eodem casus habet, præcipuè

cipuè cùm verba optandi, eíſque ſimilia accedunt: ut b *Hypocrita cupit* a *videri* b *juſtus. Hypocrita cupit* b *ſe* a *videri* b *juſtum. Malo* b *dives* a *eſſe quàm haberi. Malo* b *me* b *divitem* a *eſſe quàm haberi.* Claud. *Vivitur exiguo melius; natura* b *beatis* b *Omnibus* a *eſſe dedit, ſi quis cognoverit uti.*

Martial. b *Nobis non licet* a *eſſe tam* b *diſertis*, vel *diſertos.*

Terentius. *Expedit* b *bonas* a *eſſe* b *vobis.*

Ovidius. *Quo* b *mihi commiſſo non licet* a *eſſe* b *piam.*

Quamvis in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur accuſativi ante verba infinita. b *Nos* a *eſſe* b *diſertos.* b *Vos* a *eſſe* b *bonas.* b *Me* a *eſſe* b *piam.*

Genitivus poſt verbum.

SUm genitivum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: ut — Sum ſignif. poſſ. gen.

Virgilius——*pecus* a *eſt* b *Melibœi.*

Cicero. b *Adoleſcentis* a *eſt majores natu revereri.*

Virg. b *Regum* a *eſt Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos:*

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, ſuum, noſtrum, veſtrum, humanum, belluinum, & ſimilia: ut *Mos* a *eſt* b *meum contra auctoritatem Senatûs dicere.*

Terent. *Eia haud* b *veſtrum* a *eſt iracundos eſſe.*

b *Humanum* a *eſt iraſci.*

At hic ſubintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut Terent. *Tuum* a *eſt* b *officium hæc bene ut adſimiles nuptias.*

Verba æſtimandi genitivo gaudent: ut, b *Plurimi paſſim* a *fit pecunia. Pudor* b *parvi* a *penditur.* b *Nihili*, vel b *pro nihilo* a *habentur literæ.* — Æſtimandi verba gen.

Hor. b *Pluris apes nunc* a *ſunt, quàm priſci temporis anus.*

Æſtimo, vel genitivum, vel ablativum adſciſcit: ut, Valerius Max. *Non* b *hujus te æſtimo.* b *Magno ubique virtus* a *æſtimanda eſt.*

Flocci, nauci, nihili, pili, aſſis, hujus, teruncii, his verbis, æſtimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur: ut, *Ego illum* b *flocci* a *pendo. Mos* b *hujus* a *facio, qui me* b *pili* a *æſtimat.*

Singu-

Singularia sunt ista; [b] *Aequi boni* [a] *eum facio.* [b] *Aequi boni* [a] *facio*, id est, *in bonam accipio partem.*

Arcuandi verba, &c.

Verba arcuandi, damnandi, monendi, absolvendi, & consimilia genitivum postulant, qui crimen significet; ut,

Plau. *Qui alterum* [a] *incusat* [b] *probri, ipsum se intueri oportet.*
Cicero. *Etiam* [b] *sceleris* [a] *condemnat generum suum.*
Ovid. *Parce tuum vatem* [b] *sceleris* [a] *damnare, Cupido.*
[a] *Admonet illum pristinæ* [b] *fortunæ.* [b] *Furti* [a] *absolutus est.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel cum præpositione, vel sine præpositione; ut, Cic. *Si tu me iniquus es judex,* [a] *condemnabo eodem te* [b] *crimine.* Gellius. *Uxorem* [b] *de pudicitia graviter* [a] *accusavit.* Cic. *Putavi ea* [b] *de re* [a] *admonendum esse te.*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlativus gradus, non nisi in ablativo id genus verbis subduntur; ut, [a] *Accusas furti, an stupri, an* [b] *utroque?* sive [b] *de utroque?* [b] *Ambobus*, vel [b] *de ambobus? Neutro*, vel [b] *de neutro?* [b] *De plurimis simul* [a] *accusaris.*

Satago, &c.

Satago, misereor, misereſco, genitivum admittunt; ut, Terent. *Is* [b] *rerum suarum* [b] *satagit.*
Virgil---*pro* [a] *miserere* [b] *laborum*
Tantorum, [a] *miserere* [b] *animi non digna ferentis.*
Statius. *Et* [b] *generis* [a] *miserescite tui.*

Misereor, &c.

At misereor & misereſco, rarius cum dativo leguntur: ut Sen. *Huic succurro,* [b] *huius* [a] *misereor.*
Boëtius. *Dilige juxta bonos &* [a] *miserescе* [b] *malis.*

Reminiscor, &c.

Reminiscor, obliviscor, memini, genitivum aut accusativum desiderant: ut, *Data* [b] *fidei* [a] *reminiscitur. Proprium est stultitiæ aliorum vitia cernere,* [a] *oblivisci* [b] *suorum.* Ter. *Faciam ut* [b] *mei quæ ac hujus* [b] *dici, ac* [b] *loci semper* [a] *memineris.* Plaut. [b] *Omnia quæ curant senes* [a] *meminerunt.* [a] *Memini* [b] *de hac re,* [b] *de armis,* [b] *de te*, id est, *mentionem feci.*

Potior gen. aut ablat.

Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur; ut, Plaut. *Romani* [b] *signorum & armorum* [a] *potiti sunt.* Virg. *Egressi optatæ Troes* [a] *potiuntur* [b] *arenæ.*

Dati-

Dativus post verbum.

OMnia verba acquisitivè posita adsciscunt dativum ejus rei, cui aliquid quocunque modo acquiritur; ut Plaut. [b] *Mihi istic nec* [a] *seritur, nec* [a] *metitur.* Virg. *Nescio quis teneros oculus* [b] *mihi* [a] *fascinat agnos.* Verba acquis. posita dat. regunt.

Huic regulæ appendent varii *generis verba.*

Imprimis, verba significantia commodum aut incommodum regunt dativum; ut Virg. *Illa seges demum* [b] *votis* [a] *respondet avari agricolæ.* Commodum & incommodum.
Non potes [b] *mihi* [a] *commodare, nec* [a] *incommodare.*
Idem.——*validis* [a] *incumbite* [b] *remis.*
Suam eruditionem [b] *tibi acceptam* [a] *fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusativo; ut Cicero. [b] *Unum* [a] *studetis omnes, unum sentitis.* Exceptio.
Plaut. *Si ea memorem, quæ* [b] *ad ventris victum* [a] *conducunt, mora est.*
Cicero. [b] *In hæc studia* [a] *incumbite. Naturâne plus* [b] *ad eloquentiam* [a] *conferat, an doctrina,*
[b] *Fessum quies plurimùm* [a] *juvat.*

Verba comparandi regunt dativum; ut, Virg.——*sic* [b] *parvis* [a] *componere magna solebam.* Verba comparandi.
[b] *Fratri se & opibus & dignatione* [a] *adæquavit.*

Interdum additur ablativus cum præpositione; ut,
[a] *Comparo Virgilium* [b] *cum Homero.*

Aliquando accusativus cum præpositione Ad; ut,
Si [b] *ad eum* [a] *comparatur, nihil est.*

Verba dandi & reddendi regunt dativum; ut, *Fortuna* [b] *multis nimium* [a] *dedit,* [b] *nulli satis. Ingratus est, qui gratiam bene* [b] *merenti non* [a] *reponit.* Verba dandi.

Hæc variam habent constructionem; [a] *Dono* [b] *tibi hoc munus;* [a] *dono* [b] *te hoc munere.*
Cicero. *Huic* [b] *rei aliquid temporis* [a] *impertias.*
Terent. *Plurimâ salute* [b] *Parmenonem summum suum* [a] *im-*

[a] *impertit Gnatho.* [a] *Aſperſit mihi* [b] *labem.* [a] *Aſperſit me* [b] *labo.* [a] *Inſtravit* [b] *equo pennulam:* [a] *Inſtravit equum* [b] *pennulâ.*

Ovid. *Ut piget infido* [a] *conſuluiſſe* [b] *viro*, id eſt, *dediſſe conſilium*, vel etiam *proſpexiſſe.*

Lucan. [b] *Rectoremque ratis de cunctis* [a] *conſulit aſtris*, id eſt, *petit conſilium.* [a] *Conſule* [b] *ſaluti tuæ*, id eſt, *proſpice.*

Ter. *Peſſimè iſtuc* [b] *in te atque in illum* [a] *conſulis*, i. *ſtatuis.*

[a] *Metuo*, [a] *timeo*, [a] *formido* [b] *tibi*, vel [b] *de te*, i. *ſum ſollicitus pro te.* [a] *Metuo*, [a] *timeo*, [a] *formido* [b] *te*, vel [b] *à te*: ſcilicet *ne mihi noceas.*

Verba promittendi.

Verba promittendi ac ſolvendi regunt dativum; ut Cicero. *Hæc* [b] *tibi* [a] *promitto, ac recipio ſanctiſſimè eſſe obſervaturum.*

Cicero. *Æs alienum* [b] *mihi* [a] *numeravit.*

Verba imperandi.

Verba imperandi & nunciandi dativum requirunt: ut, Horat. [a] *Imperat aut ſervit collecta pecunia* [b] *cuique.*

Idem. *Quid de quoquo viro,* & [b] *cui* [a] *dicas, ſæpe caveto.*

Dicimus, [a] *Tempero*, [a] *moderor* [b] *tibi* & [b] *te.* [a] *Referò* [b] *tibi*, & [b] *ad te.* Item, [a] *Refero* [b] *ad Senatum*, id eſt, *propono.* [a] *Scribo*, [a] *mitto* [b] *tibi*, & [b] *ad te.* [a] *Do* [b] *tibi literas*, ut ad aliquem feras. [a] *Do* [b] *ad te literas*, id eſt, *mitto ut legas.*

Verba fidendi.

Verba fidendi dativum regunt: ut, Horat.

---*Vacuis* [a] *committere* [b] *venis Nil niſi leve decet.*

[b] *Mulieri nè* [a] *credas, ne mortuæ quidem.*

Verba obſequendi.

Verba obſequendi & repugnandi dativum regunt: ut; *Semper* [a] *obtemperat pius filius* [b] *patri. Quæ homines arant, navigant, ædificant,* [b] *virtuti omnia* [a] *parent. Ipſum hunc orabo,* [b] *hu's* [a] *ſupplicabo.*

Perſius.---*venienti* [a] *occurrite* [b] *morbo.*

Ignavis [b] *precibus Fortuna* [a] *repugnat.*

At ex his quædam cum aliis caſibus copulantur: ut, [b] *Ad amorem nihil potuit* [a] *accedere. Hoc* [a] *acceſſit meis* [b] *malis. Illud* [a] *conſtat* [b] *omnibus*, ſeu [b] *inter omnes.*

Terent. --- *Hæc* [b] *fratri mecum non* [a] *conveniunt.*

Juven. *Sævis inter ſe* [a] *convenit* [b] *urſis.* [a] *Auſculto* [b] *tibi*, id eſt, *obedio.* [a] *Auſculto* [b] *te*, id eſt, *audio. Adamas* [a] *diſſidet*

[b] *magn.*

magneti, seu [b] *cum magnete*. [a] *Certat* [b] *cum illo*, & Græcanice [b] *illi*. Catul. *Noli* [a] *pugnare* [b] *duobus*, id est, [b] *contra duos*. Virg. *Tu die* [b] *mecum quo pignore* [a] *certes*.

Verba minandi & irascendi regunt dativum: ut, [b] *Utrique mortem* [a] *minatus est*. Terent. [b] *Adolescenti nihil est quod* [a] *succenseat*. Verba minandi.

Sum cum compositis, præter Possum, exigit dativum: ut, *Rex pius* [a] *est* [b] *reipub. ornamento*. [b] *Mihi nec* [a] *obest, nec* [a] *prodest*. Hor. *Multa* [b] *petentibus* [a] *desunt multa*. Sum.

Dativum postulant verba composita cum his præpositionibus.

Præ. Cicer. *Ego meis* [b] *majoribus virtute* [a] *præluxi*. Verba composita.

Sed Præeo, prævinco, præcedo, præcurro, prævertor, accusative junguntur.

Ad. *Albo* [b] *gallo ne manum* [a] *admoliaris*.

Con. [a] *Conducit hoc tuæ* [b] *laudi*. [a] *Convixit* [b] *nobis*.

Sub. Terent. [a] *Subolet jam* [b] *uxori, quod ego machinor*.

Ante. Cic. *Iniquissimam pacem justissimo* [b] *bello* [a] *antefero*.

Post. [a] *Postbabeo*, [a] *postpono* [b] *famæ pecuniam*.

Virg. [a] *Postposui tamen illorum mea seria* [b] *ludo*.

Terent. dixit. * *Qui suum commodum postbabuit præ meo commodo*.

Ob. Ter. *Quum* [b] *nemini* [a] *obtrudi possit, jure ad me*.

In. [a] *Impendet* [b] *omnibus periculum*.

Inter. Cicer. *Ille huic* [b] *negotio non* [a] *interfuit modò, sed etiam præfuit*.

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium casum: ut Quint. [a] *Præbat ingenio alius* [b] *alimm*. [b] *Multo virorum* [a] *antrit sapientiâ*. Terent. [b] *In amore hæc* [a] *insunt vitia*. Plin. [a] *Interdico tibi* [b] *aquâ & igni*. Varia constructio.

Est pro habeo dativum exigit; ut Persi. *Velle suum* [b] *cuique* [a] *est, nec voto vivitur uno*. Virg. [a] *Est* [b] *mihi namque domi pater, est injusta noverca*. Est pro habeo.

Huic confine est suppetit: ut Horat: *Pauper enim non est*, [b] *cui rerum* [a] *suppetit usus*. Suppetit.

Semin. dativ.

Sum, cum multis aliis, geminum adsciscit dativum; ut, [b] *Exitio* [a] *est avidis mare* [b] *nautis.*
Speras [b] *tibi* [b] *laudi* [a] *fore, quod* [b] *mihi* [b] *vitio* [a] *vertis?*
Nemo [b] *sibi mimos* [a] *accipere debet* [b] *favori.*

Dativus festivitatis.

Est ubi hic dativus, *tibi*, aut *sibi*, aut etiam *mihi*, nullâ necessitatis, at festivitatis potius causâ additur: ut, *Ego* [b] *tibi hoc effectum* [a] *dabo.* Ter. [a] *Expedi* [b] *mihi hoc negotium. Suo* [b] *sibi hunc* [a] *jugulo gladio.*

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

Verba transitiva.

VErba transitiva cujuscunque generis, sive activi, sive communis, sive deponentis, exigunt accusativum: ut Hor. [b] *Percontatorem* [a] *fugito, nam garrulus idem est.* Idem. *Nec* [a] *retinent patulæ* [b] *commissa fideliter aures.* Virg. *Imprimis* [a] *venerare* [b] *deos. Apes* [b] *agros* [a] *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intransitiva atque absoluta, accusativum admittunt cognatæ significationis: ut Cic. *Tertiam* [b] *etatem hominum* [a] *vivebat Nestor.* Virg. *----longam incomitata videtur* [a] *Iro* [b] *viam.* Plaut. *Duram* [a] *servit* [b] *servitutem.*

Hunc accusativum mutant authores non rarò in ablativum: ut Plaut. *Dii videor* [b] *vitâ* [a] *vivere.* [a] *Ire rectâ* [b] *viâ.* Sueton. [b] *Morte* [a] *obiit repentinâ.*

Accusat. fig.

Sunt quæ figuratè accusativum habent: ut,
Virgil. *-----Nec vox* [b] *hominem* [a] *sonat, ô Dea certè!*
Juven. *Qui* [b] *Curios* [a] *simulant, &* [b] *Bacchanalia* [a] *vivunt.*
Horat. [b] *Pastillos Rufillus* [a] *olet, Gorgonius* [b] *hircum.*

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, docendi, &c.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regunt accusativum: ut, *Tu modò* [a] *posce* [b] *Deum* [b] *veniam.* [a] *Docebo* [b] *te istos* [b] *mores. Ridiculum est te* [b] *me* [a] *admonere* [b] *istud.* Terent. [a] *Induit* [b] *se* [b] *calceos, quos prius exuerat.*

Rogandi verba.

Rogandi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum: ut
Virg. [b] *Ipsum* [a] *obtestemur,* [b] *veniamque* [a] *oremus* [b b] *ab ipso.*
Terent. [b] *Suspicionem istam* [b b] *ex illis* [a] *quære.*

Vestiendi

Veſtiendi verba interdum mutant alterum accuſativum in ablativum, vel dativum: ut, [a] *Induo* [b] *te* [bb] *tuniçâ, vel* [bb] *tibi* [b] *tunicam.* Excepti. 2.

ABLATIVUS POST VERBUM

Quodvis verbum admittit ablativum ſignificantem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

ut, *Dæmona non* [b] *armis, ſed morte* [a] *ſubegit Ieſus.*
Horat. *Naturam* [a] *expellas* [b] *furcâ licet, uſque recurret.*
Virg. *Hi* [b] *jaculis, illi certant* [a] *defendere* [b] *ſaxis.*

CAUSA.

ut Ter. [a] *Gaudeo (ita me dii ament) gnati* [b] *cauſſâ.*
Vehementer [b] *irâ* [a] *excanduit.*
Horat. *Invidus alterius* [b] *rebus* [a] *macreſcit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

ut, *Mirâ* [b] *celeritate rem* [a] *peregit.*
Juven. *Invigilate viri, tacito nam tempora* [b] *greſſu:*
[a] *Diffugiunt, nullóque* [b] *ſono* [a] *convertitur annus;*
Ovid. *Dum vires annique ſinunt, tolerate labores,*
Jam [a] *veniet tacito curva ſenecta* [b] *pede.*

Ablativo cauſæ & modi actionis aliquando additur præpoſitio: ut, [a] *Eacharis* [b] *præ ebrietate.* Excepti. 1.
Summa [b] *cum humanitate* [a] *tractavit hominem.*

Quibuſlibet verbis ſubjicitur nomen pretii in ablativo caſu: ut, [b] *Terruncio, ſeu vitioſâ nuce non* [a] *emerim.* Nomen pretii.
Livius. *Multo* [b] *ſanguine ac vulneribus ea victoria* [a] *ſtetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur ſæpe ſine ſubſtantivis: ut,
Terent. [a] *Redime te captum quàm queas* [b] *minimo.* [b] *Vili* [a] *venit triticum.*
Senec. [a] *Conſtat* [b] *parvo fames,* [b] *magno faſtidium.*

Excipiuntur hi genitivi ſine ſubſtantivis poſiti, Tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quantivis, quantilibet, Excepti.

quanticunq; ut Cic. [b] *Tanti* [a] *eris aliis*, [b] *quanti tibi* [a] *fueris. Non* [a] *vendo* [b] *pluris, quàm alii, fortasse etiam* [b] *minoris.* Ovid. *Vix Priamus* [b] *tanti, totáque Troja* [a] *fuit.*

Sin addantur substantiva, in ablativo efferuntur: ut, Aul. Gel. [b] *Tantâ mercede* [a] *docuit*, [b] *quantâ hactenus nemo.* [b] *Minore pretio* [a] *vendidi, quàm emi.*

Valeo. Valeo etiam interdum cum accusativo junctum reperitur: ut Varr. *Denarii dicti, quòd* [b] *denos æris* [a] *valebant: quinarii, quòd* [b] *quinos.*

Verba abundandi, &c. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diversa ablativo gaudent: ut

Terent. [b] *Amore* [a] *abundas Antipho.*

Malo virum [b] *pecuniâ, quàm pecuniam* [b] *viro* [a] *indigentem.*

Salust. *Sylla omnes suos* [b] *divitiis* [a] *explevit.*

Terent. *Hos te* [b] *crimine* [a] *expedi.*

Cic. *Homines nequissimi quibus te* [a] *onerant* [b] *mendaciis?*

Virg. *Ego hoc te* [b] *fasce* [a] *levabo.*

Salust. *Aliquem familiarem suo* [b] *sermone* [a] *participavit.*

Exceptio. Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur: ut Virgil.

Quàm dives nivei pecoris, quàm [b] *lactis* [a] *abundans?*

Terent. *Quasi tu hujus* [a] *indigeas* [b] *patris.*

Quid est, quod in hac causa [b] *defensionis* [a] *egeat?*

Virg. [a] *Implentur veteris* [b] *Bacchi pinguesque ferinæ.*

Idem. *Postquam dextra fuit* [b] *cadis* [a] *saturata.*

Terent. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquam* [b] *tui* [a] *carendum quòd erat.*

Paternum servum sui [a] *participavit* [b] *consilii.*

Fungor, &c. Fungor, fruor, utor, & similia, ablativo junguntur; ut, Cic. *Qui adipisci veram gloriam volunt, justitiæ* [a] *fungantur* [b] *officiis. Optimum est alienâ* [a] *frui* [b] *insaniâ. In re mala* [b] *animo si bono* [a] *utare, juvat.*

Virgil. *Aspice venturo* [a] *lætentur ut omnia* [b] *sæclo.*

Cæsar. *Qui suâ* [b] *victoriâ tam insolenter* [a] *gloriarentur.*

Hor. *Diruit, ædificat,* [a] *mutat quadrata* [b] *rotundis.* [a] *Vescor* [b] *avibus.* Virg. *--haud equidem tali me* [a] *dignor* [b] *honore.*

Terent.

Terent. *Ut* [b] *malis* [a] *gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum* [b] *multitudine* [a] *superſedendum eſt.*
Macrob. *Regni eum* [b] *ſocietate* [a] *numeravit.*
Plaut. [a] *Communicabo te ſemper* [b] *henſâ meâ.*

[a] Proſequor te [b] amore, [b] laude, [b] honore, &c. i. *amo, laudo, honoro,* [a] Afficio te [b] gaudio, [b] ſupplicio, [b] dolore, &c. id eſt, *exhilaro, punio, contriſto.* — Proſequor, Afficio.

Mereor, cum adverbiis benè, male, meliùs, pejus, optimè, peſſimè, ablativo adhæret cum præpoſitione De: ut, [b] *De me nunquam bene* [a] *meritus eſt.* — Mereor.
Eraſmus [b] *de lingua Latina optimè* [a] *meritus eſt.*
Catilina peſſimè [b] *de republica* [a] *meruit.*

Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba ablativum cum præpoſitione optant: ut, *Iſtuc* [b] *ex multis jam pridem* [a] *audiveram.* Luc. [b] *A trepido vix* [a] *abſtinet ira magiſtro.* [a] *Maſci* [b] *à principibus fortuitum eſt.*
Procul [a] *abeſt* [b] *ab urbe Imperator.* — Verba accipiendi, &c.

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut, — Exceptio.
Horat. *Vivere ſi rectè neſcis,* [a] *diſcede* [b] *peritis.*
Ovid. *Eſt virtus placitis* [a] *abſtinuiſſe* [b] *bonis.*
Virg. *Heu fuge, nate Deâ, teque his, ait,* [a] *eripe* [b] *flammis.*

Verbis, quæ vim comparationis obtinent, adjicitur ablativus ſignificans menſuram exceſſûs: ut, *Deforme exiſtimabat, quos* [b] *dignitate* [a] *præſtaret ab iis* [b] *virtutibus* [a] *ſuperari.* — Verba comparationis.

Quibuſlibet verbis additur ablativus abſolutè ſumptus: ut, *Imperante* [b] *Auguſto,* [a] *natus eſt Chriſtus: Imperante* [b] *Tiberio,* [a] *crucifixus.* Juven. *Credo pudicitiam,* [b] *Saturno rege,* [a] *moratam in terris.* — Ablat. Abſoluti.
Nil [a] *deſperandum,* [b] *Chriſto duce, & auſpice Chriſto.*
Jam Maria, [b] *audito Chriſtum veniſſe,* [a] *cucurrit.*

Verbis quibuſdam additur auferendi caſus per Synecdochen, & poëticè accuſativus: ut. [a] *Ægrotat* [b] *animo magis quàm corpore.* [a] *Candet* [b] *dentes.* [a] *Rubet* [b] *capillos.* — Synechdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu: ut — Exceptio.
Abſurdè facis, qui [a] *angas te* [b] *animi.*
Exſultimatus [a] *pendet* [b] *animi.* [a] *Deſipiebam* [b] *mentis.*

Plaut. *Discrucior animi, quia ab domo abeundū est mihi.*

Diversi casus. Eidem verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt: ut,

Dedit mihi vestē pignori, & te præsente propriā manu.

Passivorum constructio. Passivis additur ablativus agentis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus: ut,

Horat. *Laudatur ab his, culpatur ab illis.*

Cicero. *Honesta bonis viris, non occulta putantur.*

Quorum participia frequentius dativis gaudent: ut,

Virg. *Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum.*

Horat. *Oblitisque meorum, obliviscendus & illis.*

Cæteri casus manent in passivis, qui fuerunt activorum: ut, *Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio. Dedoceberis à me istos mores. Privaberis magistratu.*

Neutropassil. constructio. Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutro-passiva, passivam constructionem habent: ut, *A præceptore vapulabis: Malo à cive spoliari, quam ab hoste vanire. Quid fiet ab illo? Virtus parvo pretio licet omnibus. Cur à conviviis exulat philosophia?*

Infinitivorum constructio. Quibusdam tum verbis tum adjectivis, familiariter subjiciuntur verba infinita: ut,

Virgil.— *Juvat usque morari, Et conferre gradum.*

Ovid. *Dicere quæ puduit, scribere jussit amor.*

Martial. *Vis fieri dives, Pontice? Nil cupias.*

Virg. *Et erat tum dignus amari.* Horat. *Audax omnia perpeti, Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ellipsis. Ponuntur interdum figuratè, & absolutè verba infinita: ut, *Hæccine fieri flagitia?* subauditur, *deceat, oportet, par est, æquum est*, aut aliquid simile.

Virg. *Crimnisus terrere novis, hinc spargere voces*
In vulgum ambiguas, & quærere conscia arma.

Enallage. id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

¶ DE GERUNDIIS.

Gerundia. GErundia sive Gerundivæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: ut,

Cicer.

Cicer. *Efferor studio* [a] *videndi* [b] *parentes.*
Ovid. [a] *Vtendum est* [b] *ætate, cito pede præterit ætas.*
Virg.--- [a] *Scitatum* [b] *oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *di* pendent a quibusdam tum substantivis, tum adjectivis: ut Virgil. Dii

Et qua tanta fuit Romam tibi [a] *causa* [b] *videndi?*
Idem: *Cecropias innatus apes* [a] *amor urget* [b] *habendi.*
Idem: *Æneas celsa in puppi jam* [a] *certus* [b] *eundi.*

Poetice infinitivus modus loco Gerundii ponitur. Nota.
ut Virg. [a] *studium quibus arva* [b] *tueri.* [a] *Peritus* [b] *medicari.*

Interdum non invenuste adjicitur Gerundii vocibus etiam genitivus pluralis: ut, *Quum* [b] *illorum* [a] *videndi gratiâ me in forum contulissem.* Terent. *Date* [a] *crescendi copiam* [b] *puerarum. Concessa est* [a] *diripiendi* [b] *pomorum, atque opsoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendent ab his præpositionibus, A, ab, Do.
abs, de, e, ex, cum, in, pro: ut,
Cicero. *Ignavi* [a] *à* [b] *discendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, utrumque [a] *ab* [b] *amando dictum est.*
Cicer. [a] *Ex* [b] *defendendo, quam* [a] *ex* [b] *accusando, uberior gloria comparatur. Consultatur* [a] *de* [b] *transeundo in Galliam.*
Quint. *Recte scribendi ratio* [a] *cum* [b] *loquendo conjuncta est.*
Plaut. [a] *Pro* [b] *vapulando ab hoste mercedem peram.*

Ponuntur & absque præpositione: ut,
Virgil.---*alitur vitium, crescitque* [b] *tegendo.*
[b] *scribendo disces scribere.*

Gerundia in *dum* pendent ab his præpositionibus, Dum.
inter, ante, ad, ob, propter: ut, [a] *Inter* [b] *cænandum bilares esse.* Virg.--- [a] *Ante* [b] *domandum Ingentes tollent animos.* Cic. *Locus* [a] *ad* [b] *agendum amplissimus.*
Idem. [a] *Ob* [b] *absolvendum munus ne acceperis.*
Veni [a] *propter te* [b] *redimendum.*

Cum significatur necessitas ponuntur citra præpositionem, addito verbo Est: ut,
Juvenal. [a] *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.*
[a] *Virgilandum est ei qui rupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur gerundii voces in nomina adjectiva, ut Virg. *Tantus amor florum, & [b] generandi gloria [a] mellis. Ad [b] accusandos [a] homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris [a] criminibus [b] inferendis?*

¶ De Supinis.

Prius sup.

PRius supinum activè significat, & sequitur verbum, aut participium, significans motum ad locum: ut, Ovid. [b] *Spectatum [a] veniunt, veniunt spectentur ut ipsa. Milites sunt [a] missi [b] speculatum arcem.*

Nota.

Illa verò, *Do venum, do filium nuptum*, latentem habent motum.

Excep-tio.

At hoc supinum in neutro-passivis, & cum infinito *iri*, passivè significat: ut Plaut.

[b] *Coctum ego non [b] vapulatum, dudum, [a] condoctus sum.* Ter. *Postquam [a] audierat non [b] datum iri uxorem filio.* Poeticè dicunt: [a] *Eo [b] visere.* [a] *Vado [b] videre.*

Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo Est: ut Terent. [b] *Actum est, ilicet, periisti.* Ovid. [b] *Itum est in viscera terræ.* [b] *Cessatum est satis.*

Posterius supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva: ut, *Sum extra noxam, sed non est [b] facile [a] purgatu. Quod [b] factu [a] fœdum est, idem est & [b] dictu [a] turpe. Qui pecuniâ non movetur, bene [a] dignum [b] spectatu arbitramur.*

In istis verò, [a] *Surgit [b] cubitu, [a] Redit [b] venatu:* cubitu & venatu nomina potius censenda videntur, quam supina.

¶ De Tempore & Loco.

TEMPUS.

Pars temporis.

QVæ significant partem temporis, in ablativo frequentius usurpantur, in accusativo raro: ut, *Nemo mortalium omnibus [b] horis [a] sapit. [b] Nocte [a] latent mendæ. [b] Id tempus [a] creatus est Consul.*

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis *per* vel *sub*.

Duratio temporis.

Quæ autem durationem temporis & continuationem

tionem denotant, in accusativo, interdum & in ablativo efferuntur: ut Virgil.

Hic jam ter centum totos [a] *regnabitur* [b] *annos.*
Idem. [b] *Noctes atque dies* [a] *patet atri janua Ditis.*
Idem. *Hic tamen hanc mecum poteris* [a] *requiescere* [b] *noctem.*
Suet. [a] *Imperavit* [b] *triennio, & decem mensibus, octoque diebus.*

Dicimus etiam [a] *In paucis* [b] *diebus.* [a] *De* [b] *die.* [a] *De* [b] *nocte.* *Promitto* [a] *in* [b] *diem. Commodo* [a] *in* [b] *mensem.* [b] *Annos* [a] *ad quinquaginta natus.* [a] *Per tres* [b] *annos studui.* *Puer* [b] *id ætatis. Non plus* [b] *triduum, aut* [b] *triduo.* [b] *Tertio*, vel [a] *ad* [b] *tertium calendas, vel calendarum.*

Spatium Loci.

Spatium loci in accusativo effertur, interdum & in ablativo: ut Virg. Spatium loci.

Die quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres [a] *pateat cœli spatium, non amplius* [b] *ulnas.*
Jam mille [b] *passus* [a] *proceſſeram.* [a] *Abeſt bidui*; subintelligitur [b] *spatium* vel [b] *spatio*, [a] *itinere*, vel [b] *iter.*
[a] *Abeſt ab urbe quingentis* [b] *millibus passuum.*

Appellativa Locorum.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum adduntur fere cum præpositione verbis significantibus motum aut actionem *in locum, ad locum, à loco*, aut *per locum*: ut, [b] *In foro* [a] *versatur.* [a] *Meruit sub rege* [b] *in Gallia.* Virgil.—[b] *ad templum non æquæ Palladis ibant* [a] *Iliades.* Saluſt. [a] *Levantur* [b] *in Hiſpaniam majores natu nobiles.* [b] *E Sicilia* [a] *diſcedens, Rhodum veni, per mare* [a] *ibis* [b] *ad Indos.* Appellativa & regionum nomina.

Omne verbum admittit genitivum proprii nominis loci, in quo fit actio; modo primæ vel ſecundæ declinationis, & ſingularis numeri ſit: Urbium & oppidorum nomina.

Juven. *Quid* [b] *Romæ* [a] *faciam? mentiri neſcio.*
Terent. *Samia mihi mater fuit, ea* [a] *habitabat* [b] *Rhodi.*

Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, propriorum ſequun- Humi, domi.

sequuntur formam: ut, Ter. [b] *Domi* [b] *belliq; simul* [a] *vixi-mus*. Cic. *Parvi sunt foris arma, nisi* [a] *est consilium* [b] *domi*.

Domi. Domi, non alios secum patitur genitivos, quam Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: ut, *Vescor,* [a] *domi* [b] *meæ, non* [b] *alienæ*.

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo, aut ablativo ponitur: ut, *Colchus an Assyrius,* [b] *Thebis* [a] *nutritus, an* [b] *Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus* [b] *Tyburi* [a] *genitum scribit*. Livius. [a] *Neglectum* [b] *Anxuri præsidium*. Cicero. *Cum una sola legione* [a] *fuit* [b] *Carthagini*. Horat. [b] *Romæ Tybur* [a] *amo ventosus,* [b] *Tybure Romam*. Cic. *Quum tu* [b] *Narbone mensas hospitum* [a] *convomeres*. Idem. *Commendo tibi domum ejus, quæ* [a] *est* [b] *Sicyone*.

Nota. Sic utimur Ruri vel Rure, in ablativo: ut [b] *Ruri fere se* [a] *continet*. Pers.---[b] *Rure paterno* [a] *Est tibi far modicum*.

Ad Locum.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum apponitur proprium loci, in accusativo: ut, [a] *Concessi* [b] *Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum*.

[a] *Eo* [b] *Londinum ad merces emendas*.

Ad hunc modum utimur rus & domus: ut, *Ego* [b] *rus* [a] *ibo*. Virg. [a] *Ite* [b] *domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ*.

A Loco, per Locum.

A loco, per locum. Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in ablativo: ut, *Nisi antè* [b] *Româ* [a] *profectus esses, nunc eam relinqueres*. [b] *Eboraco* (sive [b] *per Eboracum*) [a] *sum profecturus iter*.

Ad eundem modum usurpantur domus & rus: ut, *Nuper* [a] *exiit* [b] *domo*, Ter. *Timeo ne pater* [b] *rure* [a] *redierit*.

¶ Impersonalium Constructio.

GENITIVUS.

HÆc tria impersonalia, Interest, refert, & est, quibuslibet genitivis annectuntur, præter hos

ablativos fœmininos, Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ & cujâ: ut, [a] *Interest* [b] *magistratûs tueri bonos, animadvertere in malos.* [a] *Refert multum Christianæ* [b] *reipub. Episcopos doctos & pios esse.* [b] *Prudentis* [a] *est multa dissimulare.* [b] *Tuâ* [a] *refert teipsum nôsse.* Cic. *Ea cædes crimini potissimùm datur ei,* [b] *cujâ* [a] *interfuit, non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, [b] *Magni* [a] *refert quibuscum vixeris.* [b] *Tanti* [a] *refert honesta agere. Vestrâ* [b] *parvi* [a] *interest.* Et, [a] *Interest ad laudem meam.*

DATIVUS.

In dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, convenit, placet, displicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, superest, sufficit, vacat pro otium est: ut, [a] *Convenit* [b] *mihi tecum.* Salust. *Emori per virtutem* [b] *mihi* [a] *præstat, quàm per dedecus vivere.* Ovid. *Non* [a] *vacat exiguis rebus adesse* [b] *Jovi.* Ter. [a] *Dolet dictum imprudenti* [b] *adolescenti & libero. A noverca* [a] *malefit* [b] *privignis. A Deo* [b] *nobis* [a] *benefit.* Virg. [a] *Stat* [b] *mihi casus renovare omnes,* id est, *statutum est.*

ACCUSATIVUS.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt, Juvat, decet, cum compositis, delectat, oportet: ut, [b] *Me* [a] *juvat ire per altum.* [b] *Uxorem ædes curare* [a] *decet.* [a] *Dedecet* [b] *viros muliebriter rixari.* Cato; [b] *Patrem familias vendacem, non emacem esse* [a] *oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio Ad: ut, *Mêne vis dicere, quod* [b] *ad te* [a] *attinet;* [a] *Spectat* [b] *ad omnes bene vivere.* Quint. [a] *Pertinet* [b] *in utramque partem.* Accusativ. cum præp.

His impersonalibus subjicitur accusativus cum genitivo; pœnitet, tædet, miseret, miserescit, pudet, piget: ut, Accusativ. cum genit.

Cic.

Cic. *Si ad centesimum vixisset annum,* bb *senectutis* b *cum sua non* a *pœniteret.* b *Tædet* b *animam meam* bb *vitæ meæ.* bb *Aliorum* b *te* a *miseret; tui nec* a *miseret, nec pudet.* bb *Fratris* b *me quidem* a *piget, pudetque.*

Impersonalia fiunt personalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: ut Virgil.

Non omnes a *arbusta* b *juvant, humilesque myricæ.*

Ovid. *Namque* b *decent animos mollia* a *regna tuos.*

Senec. *Agricolam* a *arbor ad frugem producta* b *delectat.* a *Nemo miserorum* b *commiserescit.*

Te non b *pudet* a *istud? Monte* a *hæc* b *pudent?*

Cœpit, &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus juncta, impersonalium formam induunt: ut

Quint. *Ubi primum* a *cœperat non* b *convenire, quæstio oriebatur.* Idem. b *Tædere* a *solet avaros impendii.* a *Desinit illum studii* b *tædere. Sacerdotem insciliæ* b *pudere* a *debet.*

Quin. b *Pervenire ad summum, nisi ex principiis, non* a *potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut

Cæsar. b *Ab hostibus constanter* a *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut, Virgil. —*strato* a *discumbitur* b *ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusque numeri indifferenter accipi potest: ut, ab Statur: id est, *sto, stas, stat; stamus, statis, stant:* videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut, a *Statur* a *me,* id est, *sto,* b *Statur* b *ab illis,* id est *stant.*

PARTICIPII CONSTRUCTIO.

PArticipia regunt casus verborum à quibus derivantur: ut Virgil.— *Duplices* a *tendens ad sydera palmas, Talin voce refert.*

Idem; *Ubera* a *lacte domum referent* a *distenta capellæ.* a *Diligendus* b *ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut

Terent. *Restat Chremes, qui* b *mihi* a *succurendum est.*

GEMI-

GENITIVUS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum postulant: ut Salust. [b] *Alieni* [a] *appetens*, [b] *sui* [a] *profusus*. [a] *Cupientissimus* [b] *sui*. [a] *Inexpertus* [b] *belli*. [a] *Indoctus* [b] *pilæ*. Genitivus.

ACCUSATIVUS.

Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & in accusativum feruntur: ut, *Immundam* [b] *segnitiam* [a] *perosa*: *Astronomus* [a] *perosus ad unum* [b] *mulieres*. Sueton. [a] *Pertæsus* [b] *ignaviam suam*. Accusativus.

Exosus & perosus etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passivè significantia: ut *Germani* [b] *Romanis* [a] *perosi sunt*. [a] *Exosus* [b] *Deo & sanctis*. Dativus.

ABLATIVUS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus editus, in ablativum feruntur: ut Ter. *Bona bonis* [a] *prognata* [b] *parentibus*. Virgil.—[a] *Sate* [b] *sanguine divûm*. Idem.—*Quo* [b] *sanguine* [a] *cretum*? Ovid. *Venus* [a] *orta* [b] *mari mare præstat eunti*. [b] *Terrâ* [a] *editus*. Ablativus.

ADVERBII CONSTRUCTIO.

NOMINATIVUS.

EN & ecce, demonstrandi adverbia, nominativo frequentius junguntur, accusativo rarius: ut, Virgil. [a] *En* [b] *Priamus, sunt hic etiam sua præmia laudi*. Cic. [a] *Ecce tibi* [b] *status noster*. Virg. [a] *En quatuor* [b] *aras*: [a] *Ecce duo tibi Daphni, duóque* [b] *altaria Phœbo*.

En & ecce exprobrantis, soli accusativo nectuntur: ut, [a] *En* [b] *animum & mentem*: Juven. [a] *En* [b] *habitum*: Terent. [a] *Ecce autem* [b] *alterum*.

GENITIVUS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum post se recipiunt.

Loci:

Loci

Loci: ut ubi, ubinam, nusquam, eò, longè, quò, ubivis, huccine: ut, *a Ubi b gentium? a Quo b terrarum abiit? a Nusquam b loci invenitur. a Eò b impudentiæ ventum est.* Ter. *Ab a minimè b gentium, non faciam.* Hic genitivus *gentium* festivitatis causâ additur.

a Genit. festivitatis.

Temporis

Temporis: ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridie, postridie; ut, *Nihil a tunc b temporis amplius quàm fieri poterat. a Pridie ejus b diei pugnam inierunt. a Pridie b calendarum*, seu *b calendas.*

Quantitatis

Quantitatis: ut Parum, satis, abundè, &c. ut *a Satis b loquentiæ, b sapientiæ a parum. a Abundè b fabularum audivimus.*

Instar

Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: ut, Virg. *a Instar b montis equum divinâ Palladis arte Ædificant: Mittitur Philippus solus, in quo a instar omnium b auxiliorum erat.*
Ovid. *Sed scelus hoc b meritis pondus &, a instar habet.*

Nota.

Hic apponitur interdum præpositio Ad: ut, *Vallis a ad instar b castrorum clauditur.*
Populus Romanus è parva origine a ad tantæ b magnitudinis a instar emicuit.

DATIVUS.

Quædam dativum admittunt nominum unde deducta sunt: ut, *Venit a obviàm b illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canis a similiter b huic. Et, b Sibi a inutiliter vivit. a Propinquus b sibi sedet, quàm mihi.*

Dat. adverbial.

Sunt & hi dativi adverbiales; Tempori, luci, vesperi: ut, *b Tempori a venit, quod omnium rerum est primum. b Luci a occidit hominem. Vidi ad vos a asserri b vesperi.*

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis unde sunt profecta: ut,
Castra a propius b urbem moventur.
Salust. *a Proximè b Hispaniam sunt Mauri.*

Cedo

Cedo, flagitantis exhiberi, accusativum regit: ut, Terent. *a Cedo quemvis b arbitrum.*

ABLE-

ABLATIVUS.

Adverbia diversitatis, Aliter, secus; & illa duo, Ante, post, cum ablativo non raro inveniuntur; ut, [a] *Multo* [b] *aliter.* [a] *Paulo* [b] *secus.* [a] *Multo* [b] *antè.* [a] *Longè secus.* Virg.----*longo* [a] *post* [b] *tempore venit.* [b] *Paulo* [a] *post.* Nisi & ipsa adverbia potius censenda sunt. Adverbia diversitatis.

Adverbia comparativi & superlativi gradus, admittunt casus comparativis & superlativis affluetos subservire, sicut ante præceptum est: ut, Adverb. Compar. & Superlat. grad.

Accessit [a] *propiùs* [b] *illo.* [a] *Optimè* [b] *omnium dixit.* Cic. Legimus. [a] *Propiùs* [b] *ad deos, &* [a] *Propiùs* [b] *à terris.*

Plùs nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo junctum reperitur: ut Liv. *Paulò* [a] *plùs trecenta* [b] *vehicula sunt amissa.* Plus.

Idem. [b] *Hominum eo die cæsa* [a] *plùs duo millia.*

[a] *Plùs quàm quinquaginta* [b] *hominum ceciderunt:*

Abierat acies paulò [a] *plus quingentos* [b] *passus.*

Terent. *Dies triginta, aut* [a] *plus* [b] *eo, in mora fuit.*

Quibus verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Ubi, postquam, & cùm, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum verò subjunctivis verbis apponuntur: ut Virgil. *Hæc* [a] *ubi dicta* [b] *dedit.* Ubi, postquam, cùm.

Terent. [a] *Ubi nos* [b] *laverimus, si voles, lavato.*

Virgil. [a] *Cùm* [b] *faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*

Idem. [a] *Cùm* [b] *canerem reges & prælia, Cynthius aurem vellit.* Hìc prius adverbium, posterius conjunctio esse videtur. Nota.

Donec pro quamdiu, indicativo gaudet: ut Ovid. [a] *Donec* [b] *eram sospes.* Donec.

Idem. [a] *Donec* [b] *eris felix, multos numerabis amicos.*

Pro Quousque, nunc indicativum nunc subjunctivum exigit: ut Virg.

Cogere [a] *donec oves stabulis, numerumque referre* [b] *Jussit.*

Colum. [a] *Donec ea aquæ quam adjeceris decocta* [b] *sit.*

Dum

Dum. Dum, de re præsenti non perfectâ, aut pro Quamdiu, latendi modum poscit: ut,

Terent. [a] *Dum* [b] *apparatur virgo in conclavi.*

Idem. *Ego te meum dici tantisper volo,* [a] *dum quod te dignum est* [b] *facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nectitur: ut [a] *Dum* [b] *prosim tibi.*

[a] *Dum ne ab hoc me falli* [b] *comperiam.*

Dum pro donec subjunctivo tantùm: ut;

Virgil. *Tertia* [a] *dum Latio regnantem* [b] *viderit æstas.*

Quoad. Quoad pro quamdiu, vel indicativis vel subjunctivis; pro donec, subjunctivis solis adhibetur: ut, [a] *Quoad* [b] *expectas contubernalem?* Cic. [a] *Quoad* [b] *possem & liceret, ab ejus latere nunquam discedrem.*

Omnia integra servabo, [a] *quoad exercitus huc* [b] *mittatur.*

Simulac. Simulac, simulatque, indicativo & subjunctivo adhærent: ut, [a] *Simulac belli patiens* [b] *erat.*

Virgil.— [a] *Simulatque* [b] *adoleverit ætas.*

Quemadmodum, &c. Quemadmodum, ut, utcumque, sicut, utrumque modum admittunt: ut Eras. [a] *Ut* [b] *salutabis, ita & resalutaberis.* Horat. [a] *Ut sementem* [b] *feceris, ità & metes.*

Ut pro postquam indicativo jungitur, ut, [a] *Ut* [b] *venitum est in urbem.*

Quasi, &c. Quasi, ceu, tanquam, perinde-ac, haud-secus-ac, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur; ut, [a] *Tanquam* [b] *feceris ipse aliquid.*

Terent. [a] *Quasi non* [b] *hominus nos inter nos.*

Alias copulant consimiles casus: ut, *Novi* [b] *hominem* [a] *tanquam* [b] *te. Arridet* [b] *mihi,* [a] *quasi* [b] *amico.*

Nè. Nè prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis præponitur: ut Virgil. [a] *Nè* [b] *sævi magna sacerdos.*

Terent. *Hic nebulo magnus est;* [a] *nè* [b] *metuas.*

Nè pro non, cæteris modis inservit.

Adver. Præpositionum formam induunt. Adverbia, accedente casu, transeunt in præpositiones: ut, Juven. *Cantabit vacuum* [a] *coram* [b] *latrone viator.*

DE CONJUNCTIONUM *Conſtructione.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, quàm, niſi, præterquam, an, ſimiles omnino caſus nectunt: ut, *Socrates docuit* [b] *Xenophontem &* [b] *Platonem. Utinam* [b] *calidus eſſes aut* [b] *frigidus.* [b] *Albus an* [b] *ater homo ſit, neſcio. Eſt* [b] *minor natu quàm* [b] *tu.* [b] *Nemini placet niſi* (vel *præterquam*) [b] *ſibi.* Conjunctiones copulant ſimiles caſus.

Excepto ſi caſualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poſcat: ut, Exceptio.

[a] *Emi librum* [b] *centuſſi &* [b] *pluris.* [a] *Vixi* [b] *Romæ &* [b] *Venetiis.* Hor. *in Metii* [a] *deſcendat judicium* [b] *aures, Et* [b] *patris & noſtras.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties ſimiles modos & tempora conglutinant: ut, *Rideo* [b] *ſtas corpore,* [b] *deſpiciſque terras.*

Aliquoties autem ſimiles modos, ſed diverſa tempora: ut Ter. *Niſi me* [b] *lactâſſes amantem, & quandò ſpe* [b] *produceres: Ubi gratiæ* [b] *egi, & ſi aliquando collaudare* [b] *poſſum.*

Etſi, tametſi, etiamſi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio ſubjunctivos ſæpius poſtulant. Quamvis & licèt, ſubjunctivos frequentius: ut, [a] *Etſi nihil novi* [b] *afferebatur.* [a] *Quanquam animus meminiſſe* [b] *horret.* Etſi, tametſi, &c.

Virgil. [a] *Quamvis Elyſios* [b] *miretur Græcia campos.*

Ovid. *Ipſe* [a] *licèt* [b] *venias Muſis comitatus, Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis, Homere, foras.

Ni, niſi, ſi, ſiquidem, quòd, quia, quàm, poſtquam, poſteaquam, ubi pro poſtquam, numquam, priuſquam & indicativis & ſubjunctivis adhærent: ut, [a] *Quòd* [b] *redieris incolumis, gaudeo. Caſtigo te, non* [a] *quòd odio* [b] *habeam, ſed* [a] *quòd* [b] *amem. Aliud honeſtum judicas,* [a] *quàm Philoſophi* [b] *ſtatuunt.* Plin. *Gravius accuſas,* [a] *quàm* [b] *patitur tua conſuetudo.* Ni, niſi, &c.

Si, utrique modo jungitur: at Si pro Quamvis, ſubjunctivo tantùm: ut, Ter. *Redeam? non ſi me* [b] *obſecret.*

Siquis, tantùm indicativo: ut, [a] *Siquis* [b] *adeſt.*

Quando &c. Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur: ut,

Virg. *Dicite* ([a] *quandoquidem in molli* [b] *conſedimus herba*)
[a] *Quoniam mihi non* [b] *credis, ipſe faſito periculum.*

Quippe. Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo: ut, *Danda eſt huic venia,* [a] *quippe* [b] *agroſat.* Si addideris Qui, utrumque admittit modum: ut, *Non eſt huic danda venia,* [a] *quippe qui jam bis* [b] *pejeravit* ſive [b] *pejeraverit.*

Qui. Qui, cùm habet vim cauſalem, ſubjunctivum poſtulat: ut, *Stultus es* [a] *qui huic* [b] *credas.*

Cùm. Cùm pro quamvis, pro quandoquidem vel quoniam, ſubjunctivis ſemper adhæret: ut,

Cicero. *Nos* [a] *cùm præcipi nihil poſſe* [b] *dicamus, tamen alia de rebus differere ſolemus.*

Virg. [a] *Cùm* [b] *ſis officiis Gradivo virilibus aptus.*

Cùm & Tum. Cùm & Tum, item tum geminatum, ſimiles modos copulant. Eſt autem in Cùm quiddam minus, atque ideo in priore clauſulæ parte ſtatuitur: in Tum quiddam majus, ac proinde in poſteriore clauſulæ parte collocatur: ut, [b] *Amplectitur* [a] *cum eruditos omnes,* [a] *tum imprimis Marcellum.* [b] *Odit* [a] *tum literas,* [a] *tum virtutem.*

Nè, an, num. Nè, an, num, interrogandi particulæ, indicativum amant: ut Virg. [b] *Superat* [a] *an* [b] *veſcitur aurâ Æthereâ?*

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, ſubjunctivum poſtulant: ut, *Viſo* [a] *num* [b] *redierit.*
Nihil refert [b] *feceris* [a] *ne,* [a] *an* [b] *perſuaſeris.*

Ut. Ut, cauſalis ſeu perfectiva conjunctio, & ut pro ne non, poſt verba temporis, nunc potentiali, nunc ſubjunctivo jungitur: ut Terentius.

Filium perduxêre illuc ſecum, [a] *ut unâ* [b] *eſſet, meum.*
Idem. *Te oro Dave,* [a] *ut* [b] *redeat jam in viam.*
Idem. *Metuo* [a] *ut* [b] *ſubſtet hoſpes,* id eſt, *ne non ſubſtet.*

Ut, concedentis, ſeu poſitum pro quanquam, & ut pro utpote, ſubjunctivo ſervit: ut,

Vi

[a] *Vt omnia* [b] *contingant quæ volo, invenire non possum. Non est tibi fidendum,* [a] *sit qui tecum* [b] *fefellerit. De qui solus reliquus* [b] *fuerim.*

Ut pro Postquam, pro Quemadmodum, vel Sicut, & interrogativum, indicativis nectitur: ut Cicer. [a] *Vt ab urbe* [b] *discessi, nullum intervallum nisi diem quum scriberem.* Terent. *Tu tamen hæc mitigas porro fuerint,* [a] *ut* [b] *facis.* Idem. *Credo* [a] *ut* [b] *adolescentia.* Virg. [a] *Vt* [b] *valet?* [a] *Vt* [b] *meminit nostri?*

Quamquam de hoc in adverbiis quoque constructione paulo supra est dictum.

PRÆPOSITIONUM Constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit, ut addatur ablativus: ut, *Habeo te* [a] *loco parentis,* id est, [a] *in* [b] *eo. Apparuit illi humanæ* [a] *sortis,* id est, *sub humanæ* [b] *sortis. Discessi* [a] *magistratu,* id est, [a] *a* [b] *magistratu.*

Præpositiva in compositione eandem nonnunquam casum regit quem & extra compositionem regebat: ut, Virg. *Illum posse* [a] *Italis Teucrorum* [b] *avertere regnis.* [a] *Præstare* [b] *cui salutarem.* Idem. [a] *Animi procumbunt* [b] *cardine postes.* Idem. [a] *Detrudunt naves* [b] *sepulto.*

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, atque eleganter: ut, [a] *Abluimur eruor* [b] *a vivis.* Terent. [a] *Amicus advocabo* [b] *ad hanc rem.* [b] *Cum legibus conferemus.* Cic. [a] *Detrahere* [b] *de tua fama quicquam cogitavi. Cum* [b] *ex insidiis* [a] *evaseris.* Terent. *Postquam* [a] *excessit* [b] *ex ephebis.* [b] *In Rempublicam cogitatione curaque* [a] *incumbe.*

Verba. Compo hta cum A, ab, &c.

In, pro Erga, contra, & ad, accusativum habet: ut, Virg. *Accipit* [a] *in* [b] *Teucros animum mentemque benignus.* Idem. *Quid meum Æneas* [a] *in* [b] *se committere tantum,* *Quid Troas potuisse?*

In cum Accusativo.

Idem. *Quò te Mœri pedes? an quò via ducit,* [a] *in* [b] *urbem.*

Idem cùm accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: ut Virg. *Estque locus* [b] *parteis ubi se via findit* [a] *in ambas.* Ovid. *Versa est* [a] *in* [b] *cineres sospite Troja viro.*

— *amor mihi crescit* [a] *in* [b] *horas.*

In cum ablativo. In, cùm significatur actus in loco, ablativum postulat: ut Ovid. *Scilicet ut fulvus spectatur* [a] *in* [b] *ignibus aurum.*

Sub cum accusativo. Sub pro Ad, per, & ante, accusativo innititur: ut, [a] *Sub* [b] *umbram properemus.* Liv. *Legati ferè* [a] *sub id* [b] *tempus ad res repetendas missi;* id est, [a] *per id* [b] *tempus.* Virg.— [a] *sub* [b] *noctem cura recursat,* id est, *Paulò* [a] *ante* [b] *noctem,* vel *instante nocte.* Alias ablativum admittit: ut, *Quicquid* [a] *sub* [b] *terrâ est, in apricum proferet ætas.* Virg.— [a] *sub* [b] *nocte silenti;* id est, [a] *in* [b] *nocte silenti.*

Sub cum ablativo.

Super cum accusativo. Super pro Ultra, accusativo jungitur: ut Virg. — [a] *Super* [b] *Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super cum ablativo. Super pro De & In ablativo: ut Tacit. *Multus* [a] *super eâ* [b] *re variúsque rumor.* Virg. [b] *Fronde* [a] *super viridi.*

Subter. Subter uno significatu utrique casui apud authores jungitur: ut Liv. *Pugnatum est super* [a] *subtérque* [b] *terras.* Virg.— *omnes Ferre libet* [a] *subter* [b] *densâ testudine casus.*

Tenus. Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut, [b] *Pube* [a] *tenus.* [b] *Pectoribus* [a] *tenus.* At genitivo tantùm plurali: ut [b] *Crurum* [a] *tenus.*

Præpositiones migrant in adverbia. Præpositiones cùm casum amittunt, migrant in adverbia: ut Virg.— *longo* [a] *post tempore venit.* Idem. [a] *Ponè subit conjux, ferimur per opaca locorum.* Idem.— [a] *coràm quem quæritis adsum Troïus Æneas.*

INTERJECTIONUM

Constructio.

INterjectiones non rarò absolutè, & sine casu ponuntur; ut Virgilius.

Spem gregis ([a] *ah!*) *silice in nuda connixa reliquit.*

Terent. *Quæ* ([a] *malum?*) *dementia?*

O

O exclamantis, nominativo, accusativo, & vocativo jungitur: ut, ' *O festus* ᵇ *dies hominis!*
Virg. ' *O fortunatos nimium, bona si sua norint,* ᵇ *Agricolas!*
Idem. ' *O formose* ᵇ *puer, nimium ne crede colori.*

Heu & Prô, nunc nominativo, nunc accusativo adhærent: ut, ' *Heu* ᵇ *pietas!* Virg. ' *Heu prisca* ᵇ *fides!*
Idem. ' *Heu* ᵇ *stirpem invisam.*
Terent. ' *Prô* ᵇ *Jupiter! tu homo adiges me adinsaniam.*
Idem. ' *Prô deûm atque hominum* ᵇ *fidem!*
' *Proh sancte* ᵇ *Jupiter!* apud Plaut.

Hei & væ, dativo apponuntur: ut,
Ovid. ' *Hei* ᵇ *mihi quòd nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. ' *Væ misero* ᵇ *mihi quantâ de spe decidi!*

DE FIGURIS.

FIgura est novatâ arte aliqua dicendi forma, Figura quid sit.
Cujus duo tantum genera, Dictionis scilicet & constructionis, hoc loco trademus.

FIGURÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex: { Prothesis, Epenthesis, Paragoge, Aphæresis, Syncope, Apocope.

Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus. Tetuli* pro *tuli.* Prothesis.

Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut, *Ruit* pro *eruit. Temnere* pro *contemnere.* Aphæresis.

Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquiæ, relligio,* additâ *l; Indaperatorem* pro *Imperatorem.* Epenthesis.

Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: ut, *Abiit, perii, dixti, repôstum,* &c. Syncope.

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier* pro *dici.* Paragoge.

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut, *Peruli* pro *perulii. Dixtin'* pro *dixtine. Ingeni* pro *ingenii.* Apocope.

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo. Appositio, Evocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptôsis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio quid sit.

APpositio, est duorum substantivorum ejusdem casûs, quorum altero declaratur alterum, continuata sive immediata conjunctio: ut, [a] *Flumen* [b] *Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantivorum esse: ut, [a] *Marcus* [b] *Tullius* [bb] *Cicero*.

Interdum apud authores in diversis casibus ponuntur substantiva, perinde quasi ad diversa pertinerent: ut, [a] *Urbs* [b] *Patavii*: apud Virgilium. [a] *Urbs* [b] *Antiochiæ*: apud Ciceronem.

In Appositione, substantiva non semper ejusdem generis aut numeri inveniuntur. Nam quoties alterum substantivorum caret numero singulari, aut est nomen collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut, [a] *Urbs* [b] *Athenæ*.

Ovid. *In me* [b] *turba ruunt luxuriosa* [a] *proci*.

Virg. *Ignavum* [b] *fucos* [a] *pecus à præsepibus arcent*.

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ: ut, [a] *Urbs* [b] *Roma*. [a] *Animal* [b] *equus*.

Tollendæ æquivocationis causâ: ut, [a] *Taurus* [b] *mons Asiæ*. [a] *Lupus* [b] *piscis*.

Et ad proprietatem attribuendam: ut, [a] *Erasmus* [b] *vir exactissimo judicio*. [a] *Mercus* [b] *adolescens insigni formâ*. [a] *Timothem* [b] *homo incredibili fortunâ*.

EVOCATIO.

Evocatio quid sit.

CUm prima vel secunda persona immediatè ad se evocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: ut, [a] *Ego* [b] *pauper laboro*. [a] *Tu* [b] *dives ludis*.

Est ergò Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, Verbum semper convenire cum persona evocante: ut, [a] *Ego pauper* [b] *laboro*; [a] *Tu dives* [b] *iudis*. Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ; Evocata, quæ semper est tertiæ; Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ; & Absentia conjunctionis. In Evocatione persona Evocans & Evocata aliquando sunt diversorum numerorum, utpote, vel cùm persona evocata caret numero singulari: ut, [a] *Ego tua* [b] *delicia ipsius veniam*. Aut cùm est nomen collectivum: ut, *Magna* [a] *pars studiosorum amœnitates* [b] *quærimus*: hic subauditur *nos*. Aut denique cùm nomen distributivum: ut, *Is magnis* [b] *lasi rebus* [a] *uterq;* [b] *sumus*: subintelligitur *nos*. Notanda quatuor.

Duplex autem est Evocatio; Explicita, ubi tam persona evocans, quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur: ut, Evocatio duplex.

[a] *Sum pius* [b] *Æneas*: subintelligitur, *Ego*.

[a] *Populus* [b] *superamur ab uno*; subauditur, *Nos*.

SYLLEPSIS.

SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, a σὺν con, & λήβω sumo. Syllepsis quid sit.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur: Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & Cum pro Et acceptum, est pluralis numeri; ac proinde verbum aut adjectivum aut relativum exigit plurale. Quod quidem verbum aut adjectivum aut relativum genere & personâ cum digniore supposito ac substantivo quadrabit: ut, *Quid* [a] *tu & soror* [b] *facitis*? Notæ

a Ego & mater, b miseri b perimus.
a Tu & uxor b qui b adfuistis, testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior Persona.

Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: ut, *a Ego & pater b sumus in tuto. a Tu atque frater b estis in periculo. Neque a ego neque tu b sapimus.*
Virgil. ——— *b divellimur inde Iphitus & Pelias a mecum.*
Idem. *a Rhenus cum fratre Quirino Jura b dabant.*

Cum.

Cum tamen singulare verbum magis amat: ut, *Tu quid ego & a populus mecum b desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus.

Dignius etiam est masculinum genus quàm fœmininum aut neutrum: & dignius fœmininum quàm neutrum: ut, *a Rex & Regina b beati. a Chalybs & aurum sunt in fornace b probati. Hinc per vim a leges & plebiscita b conflata.*

Exceptio

At cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatius in neutro genere ponitur: ut Virg.—— *cùm Daphnidis a arcum*
Fregisti & a calamos, b quæ tu perverse Menalca,
Et cùm vidisti puero bb donata dolebas.
Salust. *a Ira & a ægritudo b permissa sunt.* Idem. *Hinc a bella civilia, a cædes & a discordiæ civiles b gravia fuerunt.*
a Virga tua, & a baculus tuus, b ipsa me bb consolata sunt.

Conceptio duplex.

Porrò conceptio, aliàs Directa est, nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius copulantur per Et, vel atque, vel que: aliàs Indirecta, cùm copulantur per Cum: ut, *a Ego cum fratre b sumus candidi*; ubi utraque Conceptio est indirecta.

Syllepsis implicita.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita: nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur ac de solo mare: ut si dicam, *a Uterque est b formosus*, loquens de sponso & sponsa.

Sic

Sic Ovid. [b] *Implicuit laqueis nudum* [a] *utrumque jacet*: loquens de Marte & Venere, reti implicitis a Vulcano.

PROLEPSIS.

PRolepsis seu præsumptio, est pronunciatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio sive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohæret; deinde partes totius ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen fere non concordant: ut, [a] *Duæ aquilæ* [b] *volaverunt*; [a b] *hæc ab oriente*, [a b] *illa ab occidente*. Hic congregatio sive totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc* & *illa* ad idem verbum relatæ, in numero non concordant. Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri, ut, *Duæ aquilæ*: aut plurali æquivalens; ut, *Corydon & Thyrsis*. Nam copulatum æquivalet plurali: ut Virg. Prolepsis. Nota.

[b] *Compulerdntque greges* [a] *Corydon & Thyrsis in unum*;
[a b] *Thyrsis oves*, [a b] *Corydon distentas lacte capellas*.

Aut congregatio est nomen collectivum: ut,

[a] *Populus* [b] *vivit*, [a b] *alii in penuria* [a b] *alii in deliciis*.

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, ut in priore exemplo, *duæ aquilæ*: verbum, ut, *volaverunt*: partes, ut, *hæc & illa*: Partium determinationem, ut, *ab oriente & occidente*: & ordinem, videlicet quod totum præcedat, partes sequantur. Quinque in prolepsi necessaria.

Duplex autem est Prolepsis: Explicita, ubi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: ut, [a] *Equi* [b] *concurrunt*: [a b] *hic à dextrâ*, [a b] *ille à sinistrâ Hippodromi*; & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut Ovid. Prolepsis duplex.

[a b] *Alter in alterius* [a] *jactantes lumina vultus*,
[b] *Quærebant tacitis noster ubi esset amor*:

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, & [a b] *alter in alterius*. Et [a b] *Alter alterius ora* [b] *portat*. Ubi deest [a] *vox* & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et* [a b] *alter alterius*.

Ter. [a] *Curramus aquam*. [b] *utrumque partem*: hic totum [a] *nos* sub-

subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributivo *uterque*.

Diomedes Prolepsin dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, ante describimus: ut Virgil.

[a] *Lavinaque venit Littora.* Lavinium enim nondum erat, quum Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò Prolepsis à προ quod est ante, & λάβω sumo.

ZEUGMA.

Zeugma quid sit.

ZEugma est unius verbi vel adjectivi, viciniori respondentis, ad diversa supposita reductio: ad unum quidem expresse, ad alterum verò per supplementum: ut Cic. *Nihil te nocturnum* [a] *præsidium palatii, nihil urbis* [a] *vigiliæ, nihil* [a] *timor populi, nihil* [a] *concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatus* [a] *locus, nihil horum* [a] *ora vultúsque* [b] *moverunt?* Hic *moverunt*, expresse reducitur ad *ora vultúsque*, at ad cætera per supplementum: Subintelligendum est enim, *præsidium movit, vigiliæ moverunt, timor populi movit, bonorum concursus movit, habendi Senatus locus movit.* Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, [a] *Ego melius quàm tu* [b] *scribo.* [a] *Ego sicut fœnum* [b] *arui. Hos* [a] *ille ità prudenter atque ego* [b] *fecisset.* Item per *nisi*: ut Ter. *Talem filium* [a] *nullo nisi tu* [b] *pareret.*

Licet Poetæ interdum aliter loqui soleant: ut, Ovid. *Quid nisi secreta* [b] *laserunt Phyllida* [a] *silva?*

De quibus in concordantia verbi & nominativi supra est dictum: ut Cic. *Quare, ut arbitror, prius hic te nos, quàm istic* [a] *tu nos* [b] *videbis.*

Zeugma triplex.

Tribus modis fit Zeugma.

In persona: ut, *Ego &* [a] *Tu* [b] *studes.*

In genere: ut, *Maritus &* [a] *uxor est* [b] *Iratus.*

In numero: ut, —*hîc illius arma, Hic* [a] *currus* [b] *fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut, [b] *Dormio* [a] *Ego & tu.* Quandoque in medio, vocatúrque Mesozeugma: ut,

[a] *Ego*

[a] *Ego* [b] *dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut, *Ego & [b] tu [b] dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiva; ut, *Rex & Regina*: Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva esse potest; ut, *Et, vel*, &c. Verbum vel adjectivum; ut, *Ivata est*: & quòd verbum vel adjectivum viciniori suppositio respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut, [b] *Cubas* [a] *ubi ego.* [b] *Cantas* [a] *quando nos.* Quatuor in Zeugmate requisita.

Quando Verbum ad duo supposita reducitur, & cum utroque convenit, est Zeugma, ut dicunt, Locutionis, non Constructionis: ut, [a] *Joannes* [b] *fuit piscator &* [a] *Petrus.*

Dicitur autem Zeugma quasi copulatum, à Græco Verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι quod est copulo.

SYNTHESIS.

SYntheſis, est oratio congrua sensu, non voce: ut, Virg. [a] *Pars in frusta* [b] *secant.* [a] *Gens* [b] *armati.* Synthesis quid sit.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantùm, idque aut sexûs discernendi causâ: ut, [a] *Anser* [b] *fœta*, [a] *Elephantus* [b] *gravida*: aut supplementi gratiâ: ut, [a] *Præneste sub* [b] *ipsa*: subauditur *urbe.*

[a] *Centauro in* [b] *magnâ*: subintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantùm: ut, [a] *Turba* [b] *ruunt.* [b] *Apertæ* [a] *aliquis ostium.*

Nunc verò in genere & numero simul: ut, [a] *Pars* [b] *mersi tenuêre ratem.*

Virg. *Hæc* [a] *manus ob patriam pugnando vulnera* [b] *passi.*

Dicitur autem Synthesis, a σὺν quod est con, & θέσις positio; quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis, ab ἀντὶ quod est pro, & πτῶσις casus, est positio casûs pro casu, idque interdum non invenustè: ut, Virg. [a] *Urbem quam statuo,* [b] *vestra est.* Ter. *Populo* Antiptosis quid sit.

paulo ut [b] *placerent quæ fecisset* [a] *fabulas.* [a] *Sermonem quem audistis, non* [b] *est meum.* [a] *Ejus non* [b] *venit in mentem,* pro *id.* Quanquam hic *venit,* impersonaliter potiùs usurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne* [b] *genus* [a] *elegantiâ referti;* pro *omnis generis.* Sic *id* [b] *genus, quod* [b] *genus,* &c. [b] *Ideone estis* [a] *authores mihi?* pro *ejus.* Interdum autem fit durior Antiptosis: ut, *Salve* [b] *primum omnium parens patria* [a] *appellate,* pro *prime. Habet duos gladios,* [b] *quibus* [a] *altero te occisurum minatur, altero vilissimum;* pro *quorum altero.*

SYNECDOCHE.

SYnecdoche est, cum id quod partis est attribuitur toti: ut, *Æthiops* [a] *album* [b] *dentes.* Hîc *album,* quod solis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Nota. Per Synecdochen omnia nomina adjectiva, aliquam proprietatem significantia; item verba passiva, & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: ut, [a] *Æger* [b] *pedes,* vel [b] *pedibus.* [a] *Saucius* [b] *frontem,* vel [b] *fronte.* [a] *Doleo* [b] *caput,* vel [b] *capite.* [a] *Redimitus* [b] *tempora lauro.* [a] *Truncatus* [b] *membra bipenni. Effusus* [a] *lanista* [b] *comas,* [a] *contusaque* [b] *pectus.*

Nam illæ Græcæ phrases sunt: [b] *Excepto* [a] *quòd non simul esses,* [b] *cætera* [a] *lætus.* [b] *Cætera* [a] *similes, uno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à συν quod est *con,* & ἐκδέχομαι *suscipio*: videlicet, quod totum cum sua parte capiatur.

¶ *Si cui lubet figurata constructionis elegantias pernoscere, legat* Thomam Linacrum *de* Eclipsi, Pleonasmo & Enallage, *deque aliis figuris erudite, dilucide, ac copiosè disserentem.*

Pro-

DE PROSODIA.

PRosodia est, quæ rectam vocum pronunciationem tradit; Latinè *accentus* dicitur. Prosodia quid sit.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus est lex vel nota, quâ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem tonus triplex, { Acutus. Gravis. Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua ascendens in dextram, sic [′] Tonus acutus.

Gravis, est virgula obliqua descendens in dextram ad hunc modum [`] Gravis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisque conflatum, hâc figurâ [˜] Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ apposita, quam sic pinges ['] Apostrophus.

Hâc notâ ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tanton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne*.

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honor*.

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, onus*.

TONORUM REGULA I.

MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, fel, pàrs, pàx*. Naturâ longa circumflectitur: ut, *Spês, flôs, Sôl, thûs, rûs*. Monosyllaba.

REGULA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ, posterior brevis; prior circumflectitur: ut, *Lûna, Mûsa*. In cæteris acuitur: ut, *Cítus, látus, sólers, fátur*. Dissyllaba.

REGULA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit tandem: ut, *Libertas, penátes*. Sin brevem habet penul- Polysyllaba.

penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dóminus, póntifex.*

Excipiuntur composita à Facio: ut, *Benefácis, malefácis, calefácit, frigefácit.*

Nota. At si penultima longa fuerit naturâ, & ultima brevis, circumflectitur penultima: ut, *Românus, amâtor.*

Composita à fit, ultimam acuunt: ut, *Malefít, calefít, benefít, satisfít.*

Appendix.

Nota. Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quæ tonos perturbant. Quinque sunt quæ tonorum regulas perturbant.

1. Differentia.

Differentia. Differentia tonum transponit: ut, *Unâ* adverbium ultimam acuit nè videatur esse nomen. Sic *eó, alió, aliquó, continuó, sedulò, porró, forté, quá, siquá, aliquá, nequá, illó, falsó, citó, feré, plané,* & id genus, alia: *putá* pro *sicut, poné* pro, *póst, corám, circúm, aliás, palám, ergó* conjunctio, sed *ergô* pro causa circumflectitur: ut,

Virg.—*illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia sicut Græca acutitona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima suspenditur in his, *Déinde, próinde, périnde, aliquando, siquando, nequando, hucusque, álonge, délonge, déinceps, dúntaxat, déorsum, quápropter, quínimo, enimvero, propémodum, ádmodum, áffabre, interédloci, nihilóminus, paulóminus,* cùm non sunt orationes diversæ, uti sunt *Pube tenus, crurum tenus*: non enim composita sunt, velut *hactenus, quatenus,* & ejus generis reliqua.

2. *Transpositio.*

Transpositio. Transpositio tonum invertit, id quod usu venit in

in præpositionibus, quæ postpositæ gravantur: ut, Virg. *Transtra per & remos. Te penes imperium.*

3. *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur conjunctio inclinativa: ut, *Que, ne, ve.* Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámque acuunt: ut, *Lumináque laurúsque Dei.* Sic *Dum, sis, nam,* parelca. Attractio.

Ubi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: ut, *Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine;* & hujusmodi.

Ubíque tamen temporis sui tonum servat, & *Ubivis.* Ubique & Ubivis.

4. *Concisio.*

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen castrantur; tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut, *Virgíli, Valéri, Mercúri:* pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.* Concisio.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata circumflectunt ultimam: ut, *Arpinâs, Ravennâs, nostrâs, vestrâs, cujâs:* ab *Arpinatis, Ravennatis, nostratis,* &c. Sic *Donêc, à donecum.* Sic *hûc, illûc, istûc, adhûc,* &c. pro *hucce, illucce,* &c. Et composita à *dic, duc, fac:* ut, *benedîc, redûc, calefâc.* Nomina & pronomina syncopata.

5. *Idioma.*

Idioma, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, si dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, servent tonum suum: ut, *Symóis, Períphas* penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. Idioma.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum servant: ut, *Geórgica, Bucólica,* antepenultimâ acutâ, licèt apud Græcos in ultimâ tonum habeant.

Sic & *comœdia, tragœdia, sóphia, symphónia,* tonum recipiunt in antepenultimâ, licèt in suâ linguâ habeant in penultimâ.

Porrò

Nota. Porrò, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum illam enunciare.

Syllabæ communes in prosa oratione semper corripiuntur: ut, Celebris, Cathedrâ, Mediocris.

Syllabæ communes.

DE CARMINUM *Ratione.*

De syllab. tempore.

HActenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus quid.

Tempus est syllabæ pronunciandæ mensura. Syllaba brevis unius est temporis, longa verò duorum.

Syllab. brev.

Tempus breve sic notatur [⏑]

Longa.

Longum autem sic [–] ut Tĕrrā.

Ex syllabis justo ordine dispositis sunt pedes.

Pes.

Est autem Pes duarum syllabarum pluriúmve constitutio, ex certa temporum observatione.

Divisio pedum.

Pedum alii disyllabi, alii trisyllabi.

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hos nostrum institutum differere.

Disyllabi sunt
- Spondæus, ut – – *Virtus.*
- Pyrrhichius, ut ⏑ ⏑ *Deus.*
- Trochæus, ut – ⏑ *Pater.*
- Iambus, ut ⏑ – *Amans.*

Trisyllabi sunt
- Molossus, – – – *Magnates.*
- Tribrachus, ⏑ ⏑ ⏑ *Dominus.*
- Dactylus, – ⏑ ⏑ *Scribere.*
- Anapæstus, ⏑ ⏑ – *Pietas.*
- Bacchius, ⏑ – – *Honestas.*
- Antibacchius, – – ⏑ *Audire.*
- Amphimacer, – ⏑ – *Charitas.*
- Amphibrachus, ⏑ – ⏑ *Venire.*

Porrò, pedes justo numero atque ordine concinnati, carmen constituunt.

Est

Est enim Carmen, oratio justo atque legitimo pedum numero constricta. Carmen

Carmen compositurò inprimis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio. Scansio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha est elisio quædam vocalis ante alteram in diversis dictionibus; ut, Synalœpha.

Sera nimis vit' est crastina, viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus; ut, Dii, diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similibus.

At, heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis est, quoties *m* cum sua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exortâ; ut, Eclipsis.

Monstr', horrend', inform', ingens, cui lumen ademptum: pro *Monstrum, horrendum, &c.*

Synæresis est duarum syllabarum in unam contractio: ut Virg. *Seu lento fuerint alvaria vimine texta:* pro *alvearia.* Synæresis.

Diæresis est, ubi ex una syllaba dilecta, fiunt duæ: Diæresis.

– ◡◡ – – – – ◡◡ – ◡ ◡ –

ut Ovid. *Debuerant fusos evoluisse suos,* pro *evolvisse.*

Cæsura est, cum post pedem absolutum syllaba brevis in fine dictionis extenditur. Cæsura.

Cæsuræ species sunt.

Triemimeris ex pede & syllabâ; ut, Triemimeris.

– ◡◡ – ◡ ◡ – ◡ – – – ◡◡ – ◡◡ – –

Virgil. *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba; ut, Penthemimeris.

– ◡◡ – ◡ ◡ – – – – – – – – – – – –

Virgil. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris. Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllaba: ut,

– – – – – ◡◡ – – – ◡ ◡ – –

Idem. *Ostentans artem pariter arcúmque sonantem.*

Enneëmimeris. Enneëmimeris, constat ex quatuor pedibus & syllaba: ut,

– ◡ ◡ – ◡ ◡ – – – – – ◡ ◡ – –

Idem. *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBUS Carminum.

CArminum genera usitatiora, de quibus nos hoc loco potissimùm tractare decrevimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexametrum. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere verò duobus, dactylo & spondæo. Quintus locus dactylum, sextus spondæum peculiariter sibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus.

– ◡ ◡ – ◡ ◡ – ◡ ◡ – – – ◡ ◡ – –

ut Virgil. *Tityre tu patulæ recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando spondæus etiam in quinto loco: ut,

Idem. *Chara Deûm soboles, magnum Jovis incrementum.*

Ultima communis. Ultima cujusque versûs syllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentametrum. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omninò dactylicos, cum syllaba item longa.

– ◡ ◡ – – ◡ ◡ – – ◡ ◡ – ◡ ◡ – –

ut Ovidius. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Carmen Asclepiadæum.

Asclepiadæum. Carmen Asclepiadæum, constat ex penthemimeri, hoc

hoc est, spondæo & dactylo, & syllabâ longâ, & duobus deinde dactylis: ut.

– – – ⏑ ⏑ – – ⏑ ⏑ – ⏑ ⏑

Horatius. *Mæcenas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondæo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut, Sapphicum.

– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑

Horatius. *Jam satis terris nivis atque diræ.*

In hoc tamen carminis genere, post tres versus additur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondæo: ut, Adonic. ubi & unde.

– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ – –

Horatius. *Integer vitæ scelerisque purus.*

– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ – –

Non eget Mauri jaculis, nec arcu,

– ⏑ – – – ⏑ ⏑ – ⏑ – –

Nec venenatis gravidâ sagittis,

Fusce, pharetrâ. – ⏑ ⏑ – –

Phaleucium, sive Hendecasyllabum.

Carmen Phaleucium, sive Hendecasyllabum, constat ex spondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut, Phaleucium.

– – – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – –

Quoquò diffugias, pavens Mabili,

Nostrum non poteris latere nasum.

Iambicum Archilochium,

Legitimus versus Iambicus è solis constat Iambis: ut, Carmen Iambicum.

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Recipit tamen interdum in locis imparibus pro Iambo tribrachum, spondæum, dactylum, anapæstum; atque in paribus tribrachum, spondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera diducitur; Dimetrum, & Trimetrum sive Senarium.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: ut,

O Carminum dulces moræ – ⏑ – – ⏑ – –
Quas ore pulchræ melleo – – ⏑ – ⏑ – –
Fundis, lyræq; succinis! – – ⏑ – ⏑ – –

Trimetrum sive Senarium.

Trimetrum senis constat pedibus: ut,

– – – – – – ⏑ – – – ⏑ –

Qui nos damnant, sunt bistriones maximi.

DE QUANTITATE primarum syllabarum.

PRimarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur;

Positione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compositione, præpositione, regulâ, exemplo, seu authoritate.

POSITIO. Regula 1.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique positurâ longa est; ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit; ut,

Major sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ *jor*, *sum*, *quàm* & *sis*, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem brevem exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdùm, sed rarius producitur;

– – – ⏑⏑ – – – – – ⏑ ⏑ – –

as Virg. *Occulta spolia, & plures de patre triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, sequente liquida, communis

[illegible] redditur; ut, *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur: ut, *Aratrum, simulachrum.*

Vocalis ante alteram.

Regula II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis est; ut, Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitivos in *ius*, secundam pronominis formam habentes; ut, Unius, illius, &c. Ubi *i*, communis reperitur, licèt in alterĭus semper sit brevis, in alĭus semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e* inter geminum *i*, longa fit; ut, Faciēi: alioqui non; ut, Rĕi, spĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur *e* & *r* simul; ut, Fĭerem, Fĭeri.

Juven. *Sic fiunt octo mariti.* – – – – ◡ ◡ – –

Idem. *Quod fieri non posse putes.* – ◡ ◡ – – – ◡ ◡ ◡

Ohe Interjectio, priorem syllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit; ut Dicite Pĭērides. Respice Lāertēn. Et in possessivis; ut, Ænēia nutrix. Rhodopēius Orpheus.

DIPHTHONGUS.

Regula III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est; ut, Aūrum, nēuter, mūsæ; nisi sequente vocali; ut, Præire, Præustus, Præamplus.

DERIVATIO.

Regula IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem sortiuntur; ut, ămator, ămicus, ămabilis, primâ brevi ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus generis ſunt.

Vox vōcis, à vŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sĕdes & sēdile, à sĕdeo.
Jumentum, à jŭvo.
Fōmes & fōmentum, à fŏveo.

Jucundus, à jŭvo.
Jūnior, à jŭvenis.
Mōbilis, à mŏveo.
Hūmanus, ab hŏmo.
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕde.

sedile ſæpius habet brevem in ante penulti ma.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia ſunt,

Dux dŭcis, à dūco.
Dĭcax, maledĭcus & id genus multa à dĭco.
Fĭdes, à fio.
ărena, ăriſta, } ab āreo.
Pŏſui, à pōno.

Gĕnui, à gigno.
Frăgor, Frăgilis, } à frango.
Nŏto, as, à Nōtus.
Năto, as, à nătu.
Dĭſertus, à diſſero.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur ſtudioſis inter legendum obſervanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Compoſita ſimplicium quantitatem ſequuntur; ut, Pŏtens, impŏtens; Sōlor, consōlor; Lĕgo, is, Perlĕgo, Lĕgo, as, allĕgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata: ut,

Innūba, Pronūba, } à nūbo.
Dejĕro, Pejĕro, } à jūro.

PRÆPOSITIO. Regula. VI.

Ex præpoſitionibus hæ ubique producuntur; A, de, præ, ſe, è, niſi vocali ſequente; ut, *unda debiſcens.*

Sudibúſve præuſtis, apud Virgilium.

Pro quoque longa eſt, præterquam in iſtis;

Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago pro ſtirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiſcor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfectò.

Procurro, profundo, propello, propulſo, propago, as, primam ſyllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca ſunt per o parvum, & proinde primam brevem habent.

Di,

Di, etiam producitur, nisi in *Dirimo*, & *Disertus*.

Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cujusmodi sunt, *Ad*, *ob*, *ab*, *sub*, *re*, *in*, &c.

REGULA VII. Canon. I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet longam: ut, Lĕgi, ēmi. Excipias tamen Fidi à *findo*, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici.
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cædo.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcĭdi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabum, priorem quoq; producit: ut, Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, Ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à cieo, es: nam cĭtum, à cio, cis, quartæ priorem habet longam.

EXEMPLUM SEU AUTHORITAS. Regula VIII.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit; à poëtarum usu, exemplo atque authoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergò pueri observare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cujus sortis sunt:

Britannus, Bithynus, Cacus, Corcyra, Crathys, Pachinus, Palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradivus, Hinulus, Pyrene, Rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, Liquor, Liquidus, Lycas, Orion, Rudo, Sychæus, Sycanius, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ syllabæ partim eâdem ratione quâ primæ, partim etiam ex incrementis genitivi atque conjugationis analogiâ cognosci possunt. Incrementa Genit.

De incrementis genitivi nominum polysyllabarum,

supra in generibus nominum abunde dictum arbitramur, unde petere licebit, si quid de hac re hæsitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum observatio facilè suppeditabunt.

Conjugationum analogia.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A. Indicem primæ conjugationis, longam esse naturâ, præterquam in do, & ejus compositis, quando hujus sunt conjugationis: ut, Dămus, circumdămus; Dăbis, circumdăbis; Dăre, circumdăre.

Præterea syllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi subjunctivi, ubique pro brevibus habendas animadvertant, in futuro autem in oratione prosâ longas esse debere; in carmine verò indifferentes reperiri; quemadmodum contendit Aldus: ut præterito, Amaverīmus, amaverītis: Futuro Amaverīmus, amaverītis.

Est & ubi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, ut in his quæ subjunximus: Connubium, Fīcedula, Malta, Pharsalia, Batavus, Sidonius, & in his similibus.

Adjectiva in *inus* Latina, penultimam producunt: ut, Clandestīnus, mediastīnus, parietīnus, matutīnus, vespertīnus, repentīnus.

Præter hæc sequentia { Diutīnus, Crastīnus, Pristīnus, Petendīnus, Hornotīnus, } { Serotīnus, Oleagīnus, Fagīnus, Cedrīnus, Carbasīnus. }

Et reliqua materialia, sive metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *ινος*: ut, Christallīnus, myrrhīnus, hyacinthīnus, adamantīnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit usus, & Poëtarum observatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine ullo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas jam accingamur.

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ ſyllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum, *a* finita producuntur: ut, Amā, contrā, ergā. Excipias Pută, ităque.

A

Item nominativos, & omnes caſus in *a*, cujuſcunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocativos in *a*, à Græcis in *ă*: ut, Ô Æneā, ô Thoma: & ablativum primæ declinationis; ut, ab hac Musā. Numeralia in ginta *a* finalem habent communem, ſed frequentius longam: ut Trigintā, quadragintā.

In *b*, *d*, *t*, deſinentia, brevia ſunt: ut, ăb, ăd, caput.

B, D, T.

In *c* deſinentia, producuntur, ut, āc, sic, & hic adverbium. Sed tria in *c*, ſemper contrahuntur: ut, Lăc, nĕc, donĕc. Duo ſunt communia: Fac, & pronomen hic, & neutrum hoc, modò non ſit ablativi caſûs.

C.

E finita brevia ſunt: ut, Marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ,

E.

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: ut, Diē, fidē, una cum adverbiis inde enatis: ut, Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, qua-rē, qua-de-rē, ea-rē: & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis: ut, Docē, movē, manē, cavē.

Fames olim quintæ nunc tertiæ declinationis producit ultimam in ablativo, me.

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*: ut, Mē, tē, sē: præter Quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoque in *e*, ab adjectivis deducta, longum habent: ut, Pulchrē, doctē, valdē pro valide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ corripiuntur omninò.

Poſtremo, quæ à Græcis per η ſcribuntur, naturâ producuntur, cujuſcunque fuerint caſûs, generis, aut numeri: ut, Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa ſunt: ut, Domini, magiſtri, amari, docēri.

I.

Præter

Præter mihi, tibi, ſibi, ubi, ibi, quæ ſunt communia.

Niſi verò & quaſi corripiuntur; cujus etiam ſortis ſunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus ſingularis in *os* breve exit: ut,

Huic { Palladĭ, Phyllidĭ, Minoidĭ, } Vocat. ô { Amarillĭ, Alexĭ, Daphnĭ. }

L finita corripiuntur; ut, Animăl, Annĭbăl, mĕl, pugĭl, săl, conſŭl. Præter nil contractum à nihil, & Sōl. Et Hebræa quædam in *l*; ut, Michaël, Gabriël, Raphaël, Daniël.

N finita producuntur; ut, Pæān, Hymĕn, Quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forſităn, ăn, tamĕn, attamĕn, verumtamĕn.

Corripitur & *in*, cum compoſitis; ut, Exĭn, ſubĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen caſtrantur; ut, Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

Nomina item in *en*, quorum genitivus ĭnis correptum habet; ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuſcunque fuerint caſûs; ut, Nom. Iliŏn, Peliŏn. Accuſ. Caucasōn, Pylŏn.

Quædam etiam in *in* per *i*, ut, Alexĭn. In *yn* per *y*, ut, Ityn.

In *an* quoque à Nominativis in *a*; ut, Nom. Iphigenia, Ægina. Accuſat. Iphigenĭăn, Æginăn.

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur; ut, Nominat. Æneas, Marſyas. Accuſat. Æneān, Marſyān.

O finita, communia ſunt; ut, Amo, virgo, porrò, decendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o*, qui ſemper producuntur; ut, huic Dominō, ſervō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut, Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifeſtō, &c.

Præter ſedulò, mutuò, crebrò, ſerò, quæ ſunt communia.

Cæterùm,

Cæterùm modŏ & quodammodŏ, ſemper corripiuntur.

Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo; hæc leguntur producta.

Monoſyllaba tamen in *o* producuntur; ut, Dō, ſtō, ut & ergō pro cauſa.

Item Græca per *o* cujuſcunque fuerint caſûs; ut, hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Athō, Apollō.

R finita corripiuntur; ut, Cæsăr, torculăr, pĕr, vĭr, uxŏr, turtŭr.

Cor ſemel apud Ovidium productum legitur; ut,

— ⏑ ⏑ — ⏑⏑ — — — ⏑⏑—⏑⏑ — —

Molle meum levibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam Făr, lār, nār, vēr, fūr, cūr; Pār, quoque cum compoſitis; ut, Compār, impār, diſpār.

Græca etiam in *er*, quæ illis in *ηρ* deſinunt; ut, Aēr, cratēr, characTēr, æthēr, ſotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes; nempe, As, es, is, os, us.

Primò *as* finita producuntur; ut, Amās, musās, maeſtās, bonitās.

Præter Græca, quorum genitivus ſingularis in *dos* exit; ut, Arcăs, Pallăs. Genitivo Arcadŏs, Palladŏs.

Et præter accuſativos plurales nominum creſcentium; ut, Heros, Heroos; Phyllis, Phyllidos. Accuſativo plurali, Heroăs, Phyllidăs.

Es finita, longa ſunt; ut, Anchisēs, ſedēs, docēs, patrēs.

Excipiuntur nomina in *es*, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitivi creſcentis corripiunt; ut, Milĕs, ſegĕs, divĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs, & pes, una cum compoſitis; ut, Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt.

Es quoque a ſum, una cum compoſitis corripitur; ut, Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adjungi poteſt una cum neutris ac nomina-

nominativis pluralibus Græcorum; ut, Hippomanĕs, Cacoethĕs, Cyclopĕs, Naiadĕs.

Is. *Is* finita, brevia sunt; ut, Parĭs, panĭs, tristĭs, hilarĭs.

Excipe obliquos plurales in *is* qui producuntur; ut, Musis, mensis, *à mensa*, dominis, templis.

Item quis pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi crescentis; ut, Samnis, Salamis; Genitivo, Samnîtis, Salamînis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum desinunt, sive Græca, sive Latina, cujuscunque fuerint numeri aut casûs; ut, Symoeis, pyroeis, parteis, omneis.

Et monosyllaba item omnia; ut, Vis, lis: præter Is & quĭs nominativos, & Bĭs apud Ovidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in *is* quorum secundæ personæ plurales desinunt in *ĭtis*, penultimâ productâ, unà cum futuris subjunctivi in *ris*, ut, Audis, velis, dederis. *Plural.* Audîtis, velîtis, dederîtis.

Os. *Os* finita producuntur; ut, Honōs, nepōs, dominōs servōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs ossis. Et Græca per *o* parvum; ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Us. *Us* finita, corripiuntur; ut, Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi crescentis; ut, Salūs, tellūs, Genitivo Salûtis, tellûris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us*, præter nominativum & vocativum singulares; ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba; ut, Crūs, thūs, mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *ȣς* diphthongum, cujuscunque fuerint casûs; ut, Hic Panthūs, Melampūs. Hujus Sapphūs, Cliūs.

7 AP 66

Atque piis cunctis venerandum nomen IESUS.

U. Postremò, *u* finita, producuntur omnia; ut, Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

egulis Generum contentorum, tum Heteroclitorum, ac Verborum Interpretatio aliqua.

ABdo,
Abscondo, } *to hide*
Occulto,

Abyssus, immensa quædam profunditas impenetrabilis: *A depth that by sounding cannot be found.*

Acarnan, gens ex quadam regione Græciæ: *the people of Acarnania in Greece.*

Accerso, eo ad vocandum, vel voco: *to go to call.*

Acer, arbor: *a Maple tree.*

Acies, acumen rerum secantium, exercitus instructio, oculi lumen: *an edge: the array of an Army: the sight of the eye.*

Acus, instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum: *a needle, or an instrument wherewith women did set their hair.*

Adeps, omnis pinguedo, sive carnis, sive alterius rei: *Fat.*

Adipiscor, assequutus sum. *to obtain.*

Adolescens, juvenis, adultus: *a stripling from twelve to one and twenty.*

Ador, frumenti genus vel farris. *Wheat.*

Advena, qui non est Civis, sed externus: *a stranger.*

Aequor, mare, pelagus: *the sea, because nothing is more plain than it: For aequor doth generally signifie a plain in any parcel of the world: it is taken for the ayre also: as* Aspice bis senos volitantes aequore cygnos.

Aes, species metalli rubro colore: *Brass, and because that in old time money was made of it,* Aes *sometimes doth signifie money.*

Aether, tota cœli syderumq; substantia ac compago: *the whole substance of the sphere from the fire to the extremest circuit of heaven.*

Affinis, cognatus: *a kinsman by marriage.*

Agnosco, est noscere id, quod nobis ostia aut visum initiant alia quapiam ratione cognitum: *to recognize, to know anew, or to come to remembrance of.*

Ago, facio: *to do.*

Agragas, urbs Siciliae: *a town in the Isle of Sicilie, called now* Gergenti.

Agricola, qui exercitat rem rusticam: *an husbandman.*

Alcyon, avis marina, hyeme pullos educans: *a certain sea-bird that lieth in the sands, & hatcheth in winter.*

Ales, quaelibet avis, aut velox: *a bird, or swift.*

Alnus, genus arboris: *an Alder-tree.*

Alo, nutrio: *to nourish.*

Alter, *the other of the two.*

Alvus, qua sordes defluunt, aut labuntur: *the paunch, and sometime the belly without.*

Amazones, Scythicæ fœminæ eo quod mammis careant: *certain women of Scythia, so named for lacking a dug.*

Ambigo, circumago, circundo: *to compass, to doubt.*

Amicio, vestio: *to cloath.*

Amnis, fluvius: *a river.*

Anas, avis in aquis degens: *a duck or a drake.*

Ango, crucio, premo, vexo: *to trouble or vex.*

Anguis, serpens in aqua degens: *a dry or a water-snake.*

Animus, consilii principium: *the mind.*

Anna, nomen mulieris: *Anne.*

Annuo, assentior: *to assent and agree unto.*

Annus, tempus 365 dierum et 6 horarum: *a year.*

Antes, ab ante, eminentes lapides, sive ultimae columnae, quibus sustinetur fabrica: *the pillars, or sayling stones that sail over the wall to bear the frame, or the dry stone-wall that incloseth a Vineyard, or the first set or frontier of Vines.*

Antidotus, medicamentum contra venenum datum: *a preservative against poyson.*

Antiae, mulieris capilli in fronte demissi: *a womans forelocks.*

Antistes, in aliqua re summus: *a president or chief ruler, man or woman.*

Anus, vetula: *an old wife.*

Anxur, nomen urbis Italiæ, quae nunc Tarentina dicitur: *Tarentine.*

Aperio, indico, refero: *to open, to shew, or to declare.*

Apes & apis, animal mellificum: *a Bee.*

Apiscor, assequor, acquiro: *to obtain.*

Apollo, deus quem Graeci solem appellant: *the God of wisdom and physick, and of prophesie, and the God that carrieth the Sun about.*

Appendix, quod aliis adjunctum, quasi ex alio pendeat: *Apenthouse, or an addition to increase a thing.*

Applico, jungo, advenio: *to apply unto, or to arrive.*

Aptoton, nomen invariabile, sed nullo defectum casu: *a noun undeclined, having one termination in all cases.*

Aquale, vasis genus, quo aqua tenetur ad praebendam eam manibus: *a laver, or an ewer.*

Arbor, vel arbos, notae significationis: *a tree.*

Arcas, ex Arcadia populus: *the people of Arcadia.*

Arceo, pello, et adventu non sino: *to keep away.*

Arcesso, voco et accuso: *to call, or to accuse, or to go to accuse.*

Arctus, ursa, quam nostri septentrionem dixerunt, signum cœleste: *a sign called the Bear, or the Wagon.*

Ardeo, uror, inflammor: *to be hot.*

Argos, oppidi nomen: *a town of the Peninsula of Greece called Peloponnesus.*

Arma, munimenta, scutum, gladius, telum, et ea quibus praeliamur,

prellamur. *Armor, or any kind of weapon.*

Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she that seeketh destinies by the bowels of beasts.*

As est libra, id est, duodecem unciae. *A pound of twelve ounces, or the whole summe of any thing.*

Assecla, qui continue et semper aliquem sequitur. *A page or lackey, or continual waiter.*

Astu, dolo, fallaciis. *By deceit or guil.*

Athamas, nomen viri. *A mans name which should be sacrificed for his son Phryxus.*

Athenæ, civitas Græciæ, inter Achaiam et Macedoniam. *The City of Athens.*

Athletes, pugil et luctator. *A champion, or he that striveth for a game.*

Atomus, corpus insecabile. *A mote so small that it cannot be parted.*

Auceps, qui vel quæ aves capit: *a fowler, man or woman.*

Audeo, sua ausus. *To be bold.*

Aveo, cupio. *To desire, covet.*

Avernus, lacus Campaniae prope Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italy, wherehence they thought was the descent into hell.*

Augeo, majus facio, amplifico. *To increase.*

Augur, qui futura praenunciat. *A soothsayer man or woman.*

Auriga, qui vel quae currum ducit. *A wagoner, earman, or a carter.*

Auster, ventus flans a meridie. *The south wind.*

Author, qui vel quae aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*

Axis, diametros mundi, et dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An axle-tree and by translation, the straight line that may be imagined from the one pole to the other.*

B

BAcchanalia, Dionysia, i. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*

Bacchar, herba radicis odoratæ: *An herb that the French men call our Ladies gloves.*

Bacchus, deus vini. *The drunken god, the god of Wine.*

Baculus, bacillus, et baculum et hinc bacillum, scipio. *A staff.*

Balneum, locus publicus, vel privatus; in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causa lavamur: *a bath.*

Barathrum, erat locus profundior Athenis putei modo vel forma. *A certain pit by Athens. Now it is taken for hell. It is also the hole where any water entreth, and falleth into the earth.*

Barbiton, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro vel calamo: *the Lute, or any like that is plaid on with a quill. It is also* Barbitos, *both masculine & feminine.*

Bellaria, cibi secundae mensae. *Juncates.*

Bes, unciæ octo: *eight ounces.*

Bibo, potum haurio, humorem attraho. *To drink.*

Bidens, instrumentum duorum dentium, vel ovis. *Any instrument with two teeth: or a sheep of two teeth, in the feminine gender.*

Bifrons, habens duas frontes. *He or she that hath a face before and another behind.*

Bilis, humoris genus. *It is with this word* atra *melancholy, and with* flava *cholera: and being used alone, is the same disease that* cholera *is after* Cor. Celsus: *see* cholera.

Bombyx, vermis et pro materia sumitur. *A silk worm, or silk.*

Bos, nota est significatio. *An oxe, cow, or bull.*

Britannia, insula quam nunc Angli et Scoti incolunt. *The Isle which is inhabited of Englishmen & Scottishmen, called* Britannia major.

Britannia minor. *Is Britain in France.*

Bubo, avis nomen, a bovis mugitu. *An owle.*

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the great his horse.*

Byssus, tenuissimi lini genus. *A most fine sort of flax, whereof a precious kind of linnen cloth is made. It may be taken for silk also.*

C

CAcoethes, malus mos: *an evil custom, or a bill hard to be cured.*

Cadaver, corpus mortuum. *A dead carcass.*

Cado, corruo, praecipitor, vel labor. *To fall, and sometime to hap, to chance.*

Caedo, percutio, ferio, verbero. *To strike, or to beat, and sometime to cut or lop, or to prune trees: sometime to kill, to sacrifice, and sometime to break: as,* caedere januam saxis, instare ferro.

Cællo, percutio, aut frango. *To smite, or to break,* antiquum verbum, *the compounds whereof be in use only.* Cello, *is also read without a dipthong.*

Cælum vel Cœlum, extrema mundi determinatio cum sphæris quas ambit ad elementum ignis. *Heaven, or with a difference any of the spheres. It signifieth weather also.*

Calco, pede comprimo. *To tread upon, and by a translation unto the mind, to despise and set naught by.*

Calendae, dies primus cujusq; mensis. *The first day of every moneth.*

Caleo, ferveo, calidus sum. *To be hot, or to glow.*

Callis, via perdurata, id est via trita. *A path way.*

Calvo, decipio, frustror. *To deceive, to beguile, to tromp.*

Calx, pes imus, et pro cujusvis rei fine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro conglutinantur. *A heel, or last end of a race, or line.*

Cambio, commuto. *To exchange, and of the old writers it is taken for to fight.*

Canalis,

Canalis, per quod aqua
fluit in vils lapide stra-
to. *A channel.*
Cancelli, ligna inter se mo-
dicis intervallis in trans-
versum instar retis invicem
innexa. *A lattice, or the*
rails of a game place, or of a
publick place.
Canis, animal latrabile, et
piscis marinus, et signum
celeste. *A dog, or a dog-*
fish: a star, or sign in the
firmament called Canis.
Cano, *to sing, to indite po-*
etically, to play upon instru-
ments: sometime it is to
praise or prophesie.
Capesso, capio, sive ad cu-
piendum eo. *To take, or to go*
to take: and sometime reci-
pio me, *to go, as,* Nunc per-
gam herae imperium exe-
quil, et me domum capessam.
Capio, *To take, to delight, to*
receive, to chuse, to abide, to
suffer: as capio dolores. *To*
hold or contain, to invade or
catch: as, Navem capimus.
To inflame with love. And
so lightly of such significati-
on: to the ablative is that
noun with it.
Capistrum, capitis vincu-
lum adhibitum ne animalia
fugiant. *An halter.*
Capital, quod olim sacer-
dotes gestabant in capite.
An Ornament that the Nuns
were wont to bear upon
their heads.
Capra, animata carpendis
virgultis dictum. *A Goat.*
Car, aliquis ex Caria. *A*
man of Caria.
Carbo, quo pinna move-
tur. *An hook or hinge.*
Careo, est rem desertum
non habere. *To lack or be*
without, and specially such a
thing as once we had.
Carex, herba acuta du-
rissima. *Sedge.*
Caro, quod animi carent,
non solum de animalibus,
sed etiam de piscibus et fru-
ctibus. *The meat of any thing*
but most commonly flesh.
Carpo, decerpo. *To pull, to*
take off, to gather. [illegible]

also to lease or to abuse out,
and sometime to taunt or re-
buke: Carpere viam: *To begin*
to journey: Carpere vitales
auras, Carpere lanam, *to*
toss wool: Carpere linum,
to hackle flax: Carpere ci-
bum, *to eat.*
Cassis, reticulum, masc. pro
galea foem. est cassis, idis, et
haec cassida. *A net or an hel-*
met, in the feminine gender.
Castra, locus in quo milites
tentoria fixerunt. *The camp,*
the pavilion, or the Army.
Caro, nomen viri. *A certain*
Romans name.
Caveo, diligentiam adhi-
beo, provideo, consulo, pro-
spicio ne aliquid praeter
spem eveniat. *To beware, or*
to be wary and heedful:
Civere *is also to put in assu-*
rance, and to save harmless
by caution or sureties.
Caulis, in herbis dicitur ip-
sum robur, sive stipes. *A*
stalk.
Cedo, *to give place, to de-*
part and go away.
Cedrus, arbor ingens et
procera. *A Cedar tree.*
Celio, *See* Cælio.
Censeo, existimo, puto, ar-
bitror. *To deem, to judge, to*
suppose, to think, to tell ones
mind: Some take it for *to*
be angry: Censeri *is also to*
be in books of subsidies, and
to be taxed or valued.
Centum, *An hundred.*
Centussis, centum libra-
rum, *An hundred pound.*
Cera, illud quod melle ex
favis expresso remanet. *Wax*
Cerno, video. *To see: & by*
translation to perceive and
understand: Sometime to de-
cree and appoint: to fight,
range, or bate, to sever and
part, to fight, to go unto: as)
Cernere hereditatem.
Cetus, piscis maxim. *a whale.*
Cholera, est ventriculi im-
modica perturbatio supra e
infra per vomitum facta.
The cholick: It is also cholera,
the hot and dry humour.
Cicer, genus leguminis.
A certain Italian pease.

Cieo, turbo, commoveo. *To*
trouble, shake, & stir, and
sometime for Cio, *it is to call.*
Cinis, vel ciner, pulvis *after*
Cinis, est favis quam alio no-
mine alvearia dicimus. *a Bee hive.*
Claudo, obstruo, obsero. *To*
shut or close, to make fast, to
stop or stay, not to suffer to
pass: as, Ecce mare magna
claudit nos obice pontus.
Clivus, locus mollifer arduus
et pro collo ponitur: *a bank*
a rising, also a little hill.
Clunis, natium tumor. *The*
buttock.
Cluo, splendeo. *To shine, to*
glister, sometime to fight.
Clypeus, et clypeum, scuta
majora et proprie pectum.
A buckler.
Cœlum. *A graving tool, the*
sky, that is as much of the
world as is above the element
of fire, which is called aether,
or, quintum elementum.
Cœlum *is also taken for the*
aer, as, In hoc cœlo qui di-
citur aer.
Coeno, coenam sumo. *To*
sup, or to take supper.
Coepio, pro incipio, antiquum est. *To begin.*
Cognosco, nosco eos qui
prius incognitierant: *to know*
that which we knew not be-
fore: sometime diligently &
attentively to consider or to
understand, to search by an
inquiry, & to sit in judgement.
Collis, monticulus [illegible]
Colo, adoro veneror. *To ho-*
nor, or worship with prayer,
to exercise, to make much of,
to inhabit, to love. Vitam co-
lere, *to lead a life: sometime*
to plow or till the ground,
sometime to deck or trim.
Colus, instrumentum quod
penis continet. *A distaff or*
spindle.
Comes, comitans aut se-
quens. *A companion by the*
way, either man or woman.
Comminiscor, fingo, excogito. *To imagine, to feign, to*
invent and devise, to study,
to bring a matter to the like
of that thing it is.
Como, comam compono. *To*

bomb, to dresse the bush with a comb, or to deck and adorn.

Compago, compactio et conjunctio. *A joyne.*

Compedes, vinculi genus. *A pair of fetters, or gyves.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or builder.*

Congrus, conger, genus piscis. *A Congre.*

Conjux, maritus vel uxor. *A husband or wife.*

Consulo. *To ask counsel, with an accusative: to give counsel, or provide for, with a dative: To take in good worth, with a genitive. Sometime it is to sit in counsel, and to deliberate, but used plurally, as,* Consulunt Senatores.

Coquo, cibum usui aptum reddo. *To dresse meat, to play the cook, to prepare and go about it,* Bellum coquere. *To vex & trouble: as* Coquit me cura. *To consult, to bring out nutriment into a natural foment or juice.*

Cor, præcipuum inter viscera, et vitæ sedes, et arteriarum, ac caloris nativi, quo anima regitur, quasi fons quidam et domicilium. *The heart, and sometime it is used for the mind.*

Corbis, vas ex viminibus factum. *A basket.*

Cornus, vel cornum, aut cornu, munimentum capitis quorundam animalium. *A horn. By translation, the turning of rivers be called* Cornua. *It signifieth also the wing of an army, and the end of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritiæ et rigiditate cornibus similes, fructum circa solstitium ferens, primo candidum, postea sanguineum. *A certain tree unknown among us.*

Costus, radix magni odoris. *A shrub growing in Arabia Jury & Syria, having a very fragrant savour, the which antiquity burned to their gods, as they did frankincense.*

Concutio, corporum vertex, quæ motu vertuntur. *The hip.*

Crater, vel chratr, vas amplum cui vinum aut oleum imponimus. *A goblet, or standing place.*

Crepo, sono. *To crack, sometime to complain, lament, & accuse: as,* quis post vina gravem pauperiem crepat? Crepundia, primum munusculum quæ pueris dantur: *all manner of things that are given children in their infancy as corals, swadling-bands, daggers, timbrels, & such like.*

Cres, Cretensis. *A man of Candy.*

Creta, insula est. *The Ile called Candy.*

Crinis, capillus. *Hair.*

Crus, pars a genibus usque ad inferiorem pedem: a leg.

Crystallus, glacies ex gelu vehementer concreta: *crystal.*

Cubo, jaceo. *To lye, and sometime to be sick in bed.*

Cucumis. *A Cucumer, the which is called also in Latin* Cucumer.

Culex, vermiculus alatus. *A Gnat.*

Cumbo, *the same that* Cubo *is.*

Cunabula, cunæ. *A cradle.*

Cunæ, cunabula. Idem.

Cupio, opto, desidero. *To covet, to desire, to lust for: & sometimes with a dative to favour.*

Cupressus, arboris nomen. *A Cypress tree.*

Curculio, animal parvum frumentum corrodens. *A Weasel.*

Cures, oppidi nomen. *A town's name.*

Curro, celeriter eo, gradum præcipito, intenta celeritate viam quasi voro. *To run, & sometime to flow, that is, to run as rivers do.*

Cuspis, acutior pars hastæ. *The point of a spear, pike or partizan, or any other like.*

Custos, qui vel quæ rem aliquam tuetur & curat. *A keeper man or woman.*

Cyprus, insula dives. *Cyprus the Ile.*

D

DAmno, animal timidum. *A Buck or a Doe.*

Damno, damno afficio, vel condemno. *To damage, & condemn.*

Dedo, in perpetuum do, vel totum tribuo, sive in manus et arbitrium. *To yield.*

Defrutum, a defrendo vinum decoctum ad mediam partem: *wine sodden to half.*

Dego, ago. *To live.*

Deleo, expungo, propriis lineas aut regulas. *To put out, & to cancel.*

Delictum, objectamentum quod nobis voluptati est. *The thing wherein we take pleasure.*

Delphin, vel delphinus, vel delphis, piscis maris, et signum cœleste. *A dolphin.*

Dentio, altero. *To pull away and to exempt.*

Dens, notum est per similitudinem capitur pro omni quo aliquid teri potest. *A tooth.*

Depango, defigo. *To fasten down, and to plant.*

Desidia, ignavia vitium. *Slothfulness.*

Dico, loquor, nomino. *To speak, or to say.*

Dies, tempus vigiliæ quatuor horarum. *A day.*

Difiteor, infitias eo, nego. *To deny.*

Digredior, discedo. *To go from.*

Diligo, amo. *To love.*

Diluo, aqua vel quovis humore aliquid purgo: *To purge with washing.*

Dindymus, dignum montis Phrygiæ Idæ matri deum dicatum. *The top of Ida. An Hill by Troy.*

Diphthongus, unius duarum vocalium junctio. *A double sound, a Diphthong.*

Diptoros, nomen flexum duobus in casibus quibuscunque. *A noun declined with two cases whatsoever.*

Diræ, imprecationes, execrationes, et infortunia. *Curses, banishing, and the furies of hell.*

Discio, capio do. *To learn.*

Discutio, fugio, dirimo. *To flee.*

Displiceo. *To displease.*

Dissero

Ditionis, imperii, dominii. *Of my right & title. We need not scrupulously to refuse* Ditio *the nominative.*

Divido, partior, *to divide.*

Divitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*

Do, dono, *to give.*

Doceo, alicujus rei cognitionem alteri trado, *to teach, & sometime to shew, & to declare, to warn, & to ascertain.*

Dodrans, unciæ novem. *Nine ounces.*

Doleo, tristis sum, *to be sorrowful.*

Domo, mansuetum facio, *to tame.*

Domus, ædificium ad habitandum factum, *an house.*

Duco, notum est, *to lead, to marry, to account.*

Dulcedo, suavitas. *Sweetness.*

Dux, qui vel quæ ducit aliquem, *a guid, man or woman.*

E

Ecquis. Whether any.

Edo, comedo, *to eat.*

Edo, i. emitto, & quasi extrudo, *to set out & evulgate, & sometime to exhibit & shew, as,* edere spectacula. Edere animam, *is to die. The signification of it in all other phrases may be reduced to the first signification.*

Edoceo, diligenter doceo, *thoroughly or perfectly to teach.*

Effata, sunt ultimæ precationes augurum post finem auspiciorum extra urbem dictæ, *the prayers that Soothsayers said, after notice taken of birds flying before they enter the City.*

Ego, careo, *to need.*

Elephas, elephantus, animal tima notum. *An Elephant.*

Elis, civitas Arcadiæ, *a city in Arcadia, or a Countrey in Peloponnesus.*

Emineo, præ aliis appareo, vel excello, *to appear before others, and to pass them.*

Emo, compare, mercor, *to buy.*

Ensis, gladius, *a sword.*

Epasco. To eat up, to come with feeding, and to cove nothing.

Epulum, quasi edipulum, est celebre convivium, *a banquet or feast.*

Eques, homo equo insidens, *an horseman, or he or she that rideth.*

Eremus, locus desertus, *a desert or wilderness.*

Eripio, extra rapio, *to pull out.*

Esurio, famem patior, *to hunger.*

Eventus, eventum quod casu aut fortuna nobis evenit. *Hap, or that which cometh to pass.*

Excludo, extra claudo, *to shut out.*

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *Watchings and wardings.*

Exculpo, perfecte scalpo, vel scalpendo conficio, *to carve, to grave, to out out, to scratch out, as,* Oculum exculpere. *to wrest or wring out, as,* Verum exculpere.

Excurro, extra curro, vel præcurro, *to run out, or to out-run before, to amount to a great deal, to make an outroad, or an excursion.*

Excuso, extra culpam reddo, *to excuse.*

Excutio, ejicio, emitto, *to smite out.*

Exequiæ, funebre officium, *the ceremonies of the burial.*

Exlex, sine lege vivens, *a lawless man or woman.*

Expergiscor, evigilo, *to awaken.*

Experior, tento vel tentor, *to prove or to be proved.*

Explico, extendo, & declaro, *to stretch out, & to declare.*

Exta, proprie cor, jecur & pulmo dicuntur, *the entrails.*

Extorris, exul, *a banished man or woman.*

Exul, qui vel quæ exulat, *a banished man or woman.*

Exuo, exolvo, denudo. *To put off, to uncloath.*

Exuviæ, ab exuendo. *The things that we put off.*

F

Faciei. A face.

Facio, aliquid ago, *to make.*

Facesso, facio vel eo ad faciendum. *To make, or to go to make.*

Fallo, decipio. *To deceive.*

Fames, edendi cupiditas *Hunger.*

Far, Once a genera lvword for any kind of grain or corn, as, Triticeum far, hordeaceum, siligineum, &c. *but now it signifieth one certain kind called* Ador, *which is bread-corn.*

Fareio, saturo, impleo, pinguefacio, sagino. *To stuff, to fill, to satisfie, & to make fat.*

Fas, pium, religiosum, & dignum factu. *Lawful, right godly, & worth the doing.*

Fascis, lignorum aut alicujus rei congeries. *A faggot.*

Fasti, libri in quibus totius anni res populi Romani scriptæ continebantur, & causæ festivitatum explicabantur. *A register for the order of things for the whole year.* Fasti dies, *were days wherein the Judges might give sentence, without offence of the gods with these three solemn words of the Law,* Do, dico, addico. Nefasti dies, *were their contrary days.*

Fateor, annuo, concedo. *To grant, and to assent unto.*

Fatisco, deficio, aut defatigor, *abundantly to gape.*

Fatiscor, fessus sum. *To be weary, to faint, & to be weak.*

Faveo, recte alicui opto. *To favour.*

Fel, purgamentum sanguinis. *The Gall.*

Feriæ, dies cessationum ab opere. *Holydays, or times of pastime used.*

Ferio, percutio. *To strike.*

Fero, To bear, or to suffer, to lead or tell, to give, to covet or advance, to bring forth, to have, to take away, to obtain. To ask advice, as Pompeius tulit ad populum.

Ferveo, valde caleo. *To be hot.*

Fervesco, calesco. *To wax hot.*

Vitex, arbor vel morbus. *A Fig tree, or a certain bile arising in the fundament.*

Vitis, constantia in omnibus rebus. *Faith and truth.*

Vito, fiduciam & spem habeo. *To have trust.*

Vivo, to fasten, to plant, to smite with arrow, or such like.

Vilix, herba sine caule, sine flore, sine semine. *Fern, whereof there be two kinds, as in Herbaries you shall see.*

Vilum, Illud subtile quod ex lino lanave trahendo ducitur. *A thread.*

Vimus, lutamen & excrementa animalium, quibus agri stercorantur. *Dung. It is also Vimum in the neuter gender.*

Vinde, diffeco, diffindo. *To shave.*

Vingo, formo. *To fashion.*

Vinis, extremitas five terminus in unaquaque re, *an end*

Vio, efficior. *To be made.*

Viveo, flavus sum. *To be yellow.*

Vivo, inclino, volvo, duco, moveo. *To bow, to move, and to cause to follow.*

Vlor, lachrymo. *To weep.*

Vlo, spiro. *To blow.*

Vlos, flatus qui ex arboribus vel herbis colligitur, *a flower*

Vlvo, decurro, proprie ut liquores. *To flow.*

Vmbo, serram erus. *To dig.*

Vmbo, instrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. *A pair of bellows.*

Vmbra, scenebra. *A wall.*

Vncus, instrumentum quo aenetur aliquid. *A pair of tongs.*

Vnguis, instrumentum sartorum, quo aliquid scinditur. *A pair of sheers.*

Vnus, fortuna casus. *Hap.*

Vnus, a ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The Judicial place, and then it is named* Forum Judiciale: *or the market place, and it is called* Forum venale.

Vrango, rumpo dextrino. *To break.*

Vrbum, vel frumum, instrumentum quo equum inscitor coercet. *A bridle.*

Vrico, scalpo. *To rub.*

Vrigo, frigidus sum. *To be cold.*

Vrigi, indeclinabile omnis generis, mihi, necessarius, frugalis. *Good, profitable, and thrifty.*

Frugis, ejus quod ex terra fructu in alimonium vertimus. *Of corn or pulse. Some make the nominative here of* Fruges, *and some* Frux, *the former is not to be misliked.*

Fruor, delectationem & fructum capio, & aler, *to take pleasure, or fruit and profit of, and to be fed.*

Fuga, ingiendi actus. *Flying or running away.*

Fugio, viro, currendo relinquo. *To fly from, to avoid.*

Fulcio, sustineo, munio. *To under-prop, and to shore.*

Fundo, liquefacio, vel liquidum spargo. *To melt or to pour.*

Funis, restis. *A rope.*

Fur, qui vel quae alteri fabrahit. *A man or woman thief*

Furfur, purgamentum farinae. *Bran or scurf.*

Furo, insanio. *To be mad.*

Fustis, baculus. *A club.*

G

Gabii, Volscorum urbs. *A town in Italy seventy miles from Rome.*

Gallia, Europae pars, sita intra Pirenaeos montes, inter Hispaniam, Germaniamque & duo maria, Oceanum Britannicum & mare nostrum. *France.*

Garamas, Libyae incola. *A certain inhabitant of Affrick.*

Gargarus, unus ex collibus montis Idae. *A very high top of the hill Ida. There is also a town of that name at the foot of the same hill.*

Gaudeo, laetor. *To rejoyce.*

Gelu, propriae glacies. *Frost or ice.*

Genu, curvatura, qua crus & femur connectuntur, *a knee*

Gero, porto. *To bear.*

Gibbus, & gibber, solidus in dorso tumor. *A sub or bunch*

Gigas, vinitissi aut Titi

Gigno, genero. *To beget.*

Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger.*

Glis, animal muri simile. *A dormouse.*

Glisco, cresco, augeor, invalesco. *To increase & grow, to wax strong, to wax fat, and much to desire, & fare to swell*

Glutem, glutinum aut colla. *Glue.*

Gorgon, nomen mulieris. *A certain terrible woman.*

Gradior, eo, incedo, progredior. *To go.*

Graecia, *The Country of Greece, a great piece of Europe which is now under the Turk.*

Graecigena, Graecus. *A Grecian born.*

Grando, gutta aquae in aere congelatae. *Hail.*

Gratus, gratia relata pro accepto beneficio. *Thanks.*

Grex, pecudum multitudo. *A flock.*

Grossus, fetus abortivus, qui non matuerescit. *A calf ripe*

Grus, ut grues gruere dicuntur. *To cry like a Crane.*

Grus, avis nota. *A Crane.*

Gryps, animal pennarum, omni ex parte leoni simile. *A Griffon.*

Gummi, liquor glutinosus, ex arboribus resudans. *Gum*

Gurgulio, pars gutturis a naribus ad pulmonem, vel animal. *The Weasand, or a Weasel.*

H

Habeo, possideo, teneo. *To have.*

Haereo, arcte alicui rei inhaereo. *To cleave unto.*

Haeres, qui succedit in hereditatem alterius. *An heir.*

Halec, piscis qui sola aqua nutritur. *A Herring.*

Haurio, extraho humorem, & educo ex profundo aliquo loco. *To draw.*

Heros, vir illustris & nobilis. *A nobleman, a man of great excellency in manly stile, and therefore more like a god than a man.*

Hesperus, terrenus stella

The evening star,

Heteroclitum, nomen secus, quam declinationum canonus poscunt flexum. *A word declined otherwise than the bare rules of the declensions do require.*

Hilaris, vel hilarus, jucundus, lætus. *Merry.*

Hippomanes, virus ab equa collectum vel caruncula in fronte pulli equini, hominem ad insaniam redigens. *Poyson to procure love withal, or a little piece of flesh growing in the colts forehead, when it is first foaled.*

Hirundo, avis notissima. *A Swallow.*

Histrix, animal ex herinaceorum genere. *A Porcupike.*

Homo, notæ significationis. *A man or a woman.*

Honor, vel honos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *Honour, worship.*

Hordeum, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento arista est mordacior. *Barley.*

Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An host or an hostess, or a guest, man or woman.*

Hostis, inimicus, peregrinus. *An enemy.*

Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentiful, or a dug, or the udder of any beast.*

Humus, terra humefacta. *The ground.*

Hydrops, aqua intercus. *The dropsie.*

Hyems, bruma. *Winter.*

I

Jaceo, decumbo. *To lie.*

Jacio, emitto, ac vi impello. *To cast, to hurle, to lay, as* jacere fundamentum: *or by translation it is to make a beginning.* Jacio *is sometime to spread abroad by rumour, and sometime to object against one with an accusative, with this preposition* In.

Jaspis, lapis preciosus. *A tgreen precious stone, whereof here be divers kinds and degrees of divers colours.*

Ico, ferio, percutio. *To strike, to smite, as,* Icere colaphum. Icere fœdus, *is to strike up a bargain.*

Icon, imago. *An image.*

Ida, mons altissimus Troici soli. *A hill in the Country of Troy.*

Idus, dies qui dividunt mensem. *In March, May, June & October, it is the fifteenth day, in the rest the thirteenth.*

Jecur, hepar. *The Liver.*

Ignis, unum ex quatuor elementis. *Fire.*

Illex, qui sine lege vivit. *A lawless body man or woman.*

Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effusum. *A shower.*

Imbrex, canalis, vel regula curva & obtorta, per quam imber defluit. *A gutter tyle.*

Imminuo, insto, *to hang over*

Impetis, violentiæ, invasionis. *Of violence & boisterousness.*

Incesso, accuso, impeto. *To accuse, to revile, to provoke, to invade, and enter into.*

Incido, ferio, seco. *To cut, to grave in.*

Incido, in aliquid, vel super aliquid cado. *To fall into by hap, to run into, as,* Incidi in errorem. *And sometime to happen, or to chance.*

Incipio, inchoo. *To begin, to take in hand, to enterprise.*

Inculco, eadem sæpius iterando ingero. *Often to repeat.*

Indo, impono, *to put in.*

Indoles, facilis significatio futuræ probitatis, *towardness, or likely disposition.*

Induciæ, pax in paucos dies. *A truce.*

Indulgeo, obsequor, *to set much by, and to give to.*

Inermus, vel inermis, qui armatus non est. *Unarmed.*

Infans, homo per ætatem nondum sciens fari. *A babe.*

Inferiæ, sacrificia quæ inferius solvuntur. *Sacrifice done to spirits in hell. Hereof* Inferias facere, *is,* Manes sacrificiis placare, *that is, to celebrate obites and obsequies.*

Inficias, negationem, se vel debere quod actor poscit vel commisisse quod accusator objicit. *A denial, and it followeth only the verb* Eo.

Inficio, intingo, vitio, seu maculo, *to dye, or to infect.*

Ingruo, invado, impetum facio, *to give an onset, and to invade.*

Injussu, absque authoritate, & temere, sine jussione. *Without bidding.*

Insidiæ, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A lying in wait for, or a deceit.*

Instar, significat vel similitudinem, vel æquiparationem & mensuram. *Like, or as big, or the image.*

Intelligo, capio, *to understand.*

Interpres, qui autores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *An interpreter, man or woman, or a translator.*

Invidia, mœror ex aliena prosperitate. *Envy, sorrow for another mans welfare, or else the evil will and despight of a man.*

Jocus, est quidam lepor & festivitas in verbis. *A merry scoffe.*

Irascor, ira stipulor, *to be angry.*

Ismarus, mons Thraciæ asper, & incultus ex una parte, ex alia ferrilis vinetis & olivetis, *a hill in Thracia so named.*

Iter, itio, actus eundi. *A journey.*

Jubar, sol, vel ipsius splendor, *the sun beam.*

Jubeo, impero, *to command.*

Judex, qui vel quæ judicat. *A judge, he or she.*

Jugeris, agri tantum quantum ab uno pari aut juga bonum uno die arari potest. Plinius. *We call it an acre. The authors do vary in the measure of it: for the commodity of the nominative & other cases, we may use* Jugerum.

Jugum, vertex sive cacumen montis, *the top of an hill. It is also a yoke, or a yoke of oxen, that is a couple. By metaphor it is a servitude or a*

bondage. Also a vveavers beam, or a pair of gallows, such as for ignominy the Romans vvent under. Tribus hastis jugum sit, humi fixis duabus, superque eas transversa una deligata.

Jungo, copulo, & quasi in unum ago, *to joyn.*

Juno, dea, Jovis uxor, *the goddess Jupiters vvife.*

Juro, juramentum facio, *to swear.*

Jus, quod natura, aut civitas, aut gens jubet, & liquor eorum quæ coquuntur, *the lavv and right, and the broth of any thing sodden.*

Jussu, imperio, jussione. *By commandment.*

Justa, idem quod exequiæ.

Justitium, juria dicendi intermissio. *No term.*

Juvenis, qui adolescentium excessit ætatem. *One come to mans age.*

Juventus, ætas juvenilis. *Mans flate.*

Juvo, auxilium do, *to help.*

L

Labes, hiatus, macula, dedecus, *a great chap, a spot, a dishonour or reproach.*

Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labor & toil, painstaking, sometimes it is misery, calamity, peril, danger, travel.*

Lac, succus maternus, quo ani nalia nutriuntur. *Milk.*

Lacesso, vexo, incito, provoco, *to trouble, to provoke.*

Lacio, in fraudem duco, *to allure or to entice.*

Lactes, graciliora intestina, *the small guts.*

Lacto, lac emitto vel per blanditias decipio *to give milk or to deceive.*

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit rivos, *a lake, a vvear or meyre.*

Ledo, verbo factove aliquem offendo, *to hurt.*

Lelaps, nomen cujusdam e canibus Actæonis. *One of Actæons dogs called* Lelaps, *for speedy furiousness. For* Lelaps *signifieth a vvhirlvvind, a tempest, and a storm.*

Lambo, lingua lingo, *to lick.*

Lampas, ignis aut solis splendor, *a fire, or brightness of the sun, or a lamp.*

Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit, *a master of defence.*

Laquear, pars superior cubiculi parum convexa, *a vaulted roof of a parlour.*

Laser, herba quædam & succus qui ex culmo laserpini exudat, *the herb out of vvhich cometh the juice that the apothecaries do call* Asa dulcis, *and* Belzoe, *or* Belzoin, *the common people call it* Benjamin.

Lateo, abscondor, non compareo, *to lurk, or to be hidden.*

Lavo, aqua purgo, *to vvash.*

Laurus, genus arboris, *a Bay-tree.*

Lebes, vas æneum, *a caldron, or a pan.*

Lecythus, ampulla olearia, *a box for oyle and ointment. It is taken also for eloquence in vvriting.*

Lego, notum est, *to read.*

Lemures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblins or night-spirits.*

Leo, animal ferox, *a Lyon.*

Leo, imprimo, formo, *to imprint, to form*, abusivum.

Lethum, mors, interitus. *Death.*

Liberi, pignora. *Children. One son or one daughter may be called* Liberi, *and so may Nephevvs and their successors.*

Libet, placet. *It pleaseth.*

Libs, ventus africus, *the south-vvest-vvind, by vvest.*

Licet, fas est. *It is lawful.*

Lichen, herba vel gravissimum morbi genus. *Liver-vvort, the apothecaries call it* Hepatica. *It is also the kind of* Lepry *called a sauce-fleam, in Latine* Impetigo.

Lien, splen, *the milt.* Dicitur & lienis in nominativo.

Ligur, incola Liguriæ, *an Italian of the Country of Liguria.*

Limax, testudo & cochlea terrestris, *the shelled snail, & the dovv snail.*

Limus vestis genus ab umbilico ad pedes, seu lutum aut cœnum mollius, *a kind of garment, or else slime or mud.*

Lingo, lambo, id est, aliquid lingua molliter tango, *to lick.*

Lino, aliquid alicui rei superinduco, *to daub.*

Linquo, committo, pecco, *to leave, to trespass.*

Linter, navicula cavata arbore facta, *a Cock-boat.*

Liquefio, liquesco, *to be molten.*

Liquor, liqueo. Idem.

Liveo, lividus sum, id est, sordidus, *to be vvan or filthy.*

Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia, *the scullion that waiteth on an army.*

Locri, urbs in Brutiis, *a tovvn in Italy.*

Locus, proprie illud quod aliquid continet, *a place.*

Logos, sermo, ratio, verbum. *Speech, reason, a vvord.*

Loquor, verba qualiacunque profero, *to speak.*

Luceo, lucem emitto, *to be light.*

Ludo, ludum exerceo, jocor, *to play or to sport.*

Lues, cum in urbe aut in agro febris aliudve morbi genus, homines aut pecora, aut utrosque corrumpit, *a common disease or murren.*

Lugeo, *to bewail, to lament a thing, or else absolutely to mourn, and sometime to be a mourner in apparel.*

Luo, solvo, pœnas do, *to redeem, to cleanse, to pay for.*

Lustra, habitacula ferarum. *Dens of vvild beasts, or brothel houses, and petty tipling-houses of bawdry.*

Lynx, animal maculosum, acutissime videns. *Our men call this beast an Ounce.*

M

Maenalus, mons quidam Arcadiæ, *a hill of that name in Arcadia.*

Magnes, lapis ferrum attrahens, *a stone that draweth iron*

ren unto it. It is called also Heraclius lapis, *or* Sideritis.

Majores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi, & quicunque ante hos in infinitum. *Our ancestors.*

Malo, magis velim, *to will rather.*

Mando, comedo, vel committo, *to eat or to commit.*

Manes, sito, & expecto, *to tarry, or to tarry for.*

Manes, dii inferi inter Numina, læva. *Spirits or devils.*

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hostibus. *Spoils taken in war.*

Manus, membrum notum. *A hand.*

Mapalia, agrestes casæ. *Sheepcoats or small cottages.*

Mare, pelagus, *the sea.*

Margo, cujusque rei extremitas, *the brink or skirt of any thing, or the bank of a river or sea.*

Marmor, lapidis genus. *Marble.*

Mars, Deus belli, [illegible] *of the God of war.*

Martyr, testis. *A witness man or woman.*

Mas, vir. *A man.*

Massicus, mons Campaniæ optimi vini ferax. *An hill in that part of Italy that is called* Campania, *fruitful of pleasant wines.*

Mater, nota est significatio. *A mother.*

Medeor, do medelam, *to cure.*

Medicor, medeor, remedium adfero. Idem.

Meio, mingo, *to piss.*

Mel, liquamen dulce. *Honey.*

Meleager, vel Meleagrus, Oenei Aetoliæ regis filius. *A mans name.*

Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*

Menses, mulierum profluvium. *Womans flowers.*

Mensis, tempus Lunæ curriculo confectum. *A moneth.*

Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum, qui obtineam præmium, vel pœnam patiar, *to deserve.*

Meridies, dies medius. *Noon or the noon stead.*

Metior, pondero, mensuro, considero, *to measure.*

Meto, feco, amputo herbam, vel segetem, *to mow.*

Metuo, timeo, *to fear.*

Metuor, timeor, *to be feared.*

Meus, *mine.*

Mico, fulgeo cum motu, vel tremore. *Often with certain intermissions to shine, and likewise to be moved, to put forth fingers to him with whom we play. Will put forth which is called* Micare digitis.

Miles, qui vel quæ militiam exercet. *A warrier, a soldier.*

Mina, metus incussiones per verba aut signa, *threatnings.*

Mingo, urinam facio, *to piss.*

Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. *Our successors.*

Misceo, *to mingle, to serve drink, sometime to trouble.*

Misereor, misericordia afficior, *to take pity on.*

Mitto, ad aliquem do, *to send*

Mœnia, muri urbis, *the walls of a town, and figuratively the town it self.*

Mœreo, tristor, dolore afficior, *to be heavy, sad, in a dump or mourning.*

Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu præterquam uno, & eo obliquo. *A noun having one termination, and that in one oblique case.*

Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*

Mordeo, dentibus lædo, *to bite.*

Morior, e vita discedo, *to die*

Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum, *a custom*

Mulceo, lenio, *to asswage.*

Mulgeo, lacte mammis ex primo, *to milk.*

Mulier, quæ non est virgo *A woman.*

Mulsum, potus ex vino & melle, *a certain wine confect with honey.*

Multiplico, adaugeo, *to multiply or increase.*

Munia, onera leg idebita, & officia quæ publice præstantur, *a duty or office.*

Mus, exiguum animal, *a mouse.*

N

Nancisoor, acquiro, *to go and to obtain.*

Nascor, orior, in mundum venio, *to be born.*

Natalis, conditio sanguinis & familiæ, *the degree of blood and gentry, as* generosi natales, natales obscuri. *It is also taken for years.* Sex mihi natales ierant, *there were passed six years. It is also used for the origine or first spring of things.*

Natalis, dies alicui natalis, *a Birth-day.*

Natrix, serpens aquaticus, *a water serpent, that with poison infecteth the water.*

Natu, ætate, partu. *By age or by birth.*

Neco, quacunque re occido, *to kill.*

Necto, ligo, conjungo, *to knit.*

Nefrens, porculus per ætatem fabam frangere nondum potens, *a young pig.*

Negligo, contemno, non curo, *Not to pass on, to contemn.*

Nigreo, niger fio, *to become black.*

Nemo, ne homo. *No body, man or woman.*

Neo, filum torqueo, *to spin.*

Nervus, motus sensuique instrumentum, *a sinew.*

Neuter. *Neither of both.*

Nexo, ligo vel necto, *to bind*

Nideo, splendeo, *to shine.*

Nihil, rei cujusvis privatio. *Nothing.*

Nihilum, rei cujusvis privatio

Nil. Vide nihil.

Nitor, conor, ago sedulo, *to go about, to endeavour.*

Niveo, est oculorum & aliorum membrorum nisu aliquid conari, *to give a token with the eyes, to wink.*

No, nato, *to swim.*

Noceo, malum infero, *to hurt or to harm.*

Noctu, nocte. *By night.*

Nolo, renuo, non volo, *to nil.*

Nonæ, quasi novæ, propter nitium observationis. Erant autem in Martio, Maio, Junio & Octobri, sexillis dies qui calendas sequebantur, in reliquis

Quatuor : the nones of a moneth.

Noſco, rem certam habeo : to know.

Noſter : Ours.

Noſtras : Of our Countrey, ſect, or faction.

Notus, ventus meridionalis, quem nos Auſtrum appellamus : the ſouth wind.

Nubes, vapor humidus ſublime egreſſus : a cloud.

Nubo, viro trador : to be married to a man, for it is in the womans part only.

Nuga, cum nihil agimus : trifles.

Nullus : None.

Nundinum, dies et conventus ſtatus rerum mercatui : a Fair.

Nuo : a verb not much in uſe : the compounds thereof be commonly received, and it ſignifieth to nod.

Nuptiæ, legitima conjunctio maris et feminæ in vitæ ſocietatem : Marriage.

Nurus, filii uxor : a daughter in law.

Nycticorax, corvus nocturnus : a night raven.

O

OBdo, oppono, ſive appono : to ſet againſt.

Obex, objectum aliquod, vel obſtaculum, ut peſſulum, ſera : a bar or ſtop.

Obliviſcor, e memoria aliquid excidere ſino : to forget

Obſes, qui vel quæ traditur in fidem alterî : an hoſtage or pledge, man or woman.

Occido : to fall or periſh, or to be ſlain, to ſet as the ſun ſets.

Occido, : to kill or ſlay.

Occiput, poſterior pars capitis : the hinder part of the head.

Occludo, clando : to ſhut.

Occulto, abſcondo, abdo : to hide.

Occulo : idem.

Octobet, menſis octavus a Martio : the tenth moneth in our year, called October.

Odor, vel odos, quaſi olor abolco : eſt autem infectus in re a ſavour.

Oleaſter, oleaſter ſylveſtris : a certain ſhrub like the Olive tree, the Greeks call it the wild Olive, or the ground Olive, for the lowneſs.

Olco, odorem ſpiro et emitto : to give a ſmell, or that indifferently, ſo that the differences be made with Bene & Male.

Olfacio, odoro : to ſmell or to ſavour a thing : by tranſlation it is to perceive and find, to foreſee.

Omen, augurium quod fit ore halſoning, & foreſpeaking.

Omnis : Every one.

Onus, pondus alicui injunctum : a burden.

Onyx, unguis et gemma : the nail of a mans hand, a precious ſtone white like a nail, the haw in a mans eye.

Operio, tego : to cover.

Opifex, qui opus facit : a workman.

Opis, adminiculi præſidii : Of aid and help.

Oppango, circumfigo, circumplanto : to faſten, or to joyn into, or plant about.

Opus, Opuntis, nomen Civitatis in Locris : a towns name in the country of Locris.

Orbis, circulus mundi, res rotunda : a globe, or a bowle, and therefore the world is called Orbis, becauſe it is every way round like a bowle.

Ordior, incipio : to begin, or to commence.

Ordior, id eſt, texo : to weave.

Oriens, regio Orientalis : the Eaſt.

Orior, naſcor, ſurgo, incipio : to ſpring, to riſe, to begin.

Orontes, nomen viri et fluvii : a mans name, or a certain river in Syria, now called Xarfaro.

Os, oris concavum illud intra quod ſunt dentes et lingua : a mouth.

Os, oſſis, ſolidimentum corporis durum : a bone.

Oſtrea, conchæ ſpecies : an oyſter.

Ovum : an Egge.

P

Paciſcor, pactum facio, convenio : to make a bargain, to fall to an accord, ſomething to promiſe.

Pallco, parum albeo : to be pale.

Pampinus, vitis ramus : a vine branch.

Pando, aperio, pateficio : to open.

Pango, paciſcor, cano, jungo plango, figo : to bargain, to ſing, to joyn, to nail, to faſten.

Pandi, quo paſcimur : bread.

Panther, et Panthera, animal quoddam Pardo ſimile : a certain beaſt.

Papaver, genus herbæ ſoporiferum : Poppy.

Papyrus, charta qua utimur in literis ſcribendis : a certain ſort of ruſh growing in the mariſh of Egypt, ſomewhat high, whereof they made a kind of paper, by called it Papyrus, wherof our paper now is called likewiſe.

Paradiſus, locus amoeniſſimus : a place of pleaſure.

Parco, abſtineo ab ultione. To ſpare.

Parens, pater aut mater, avus aut avia : a father or mother, a grandfather or grandmother.

Pareo, obedio. To obey. To bring forth.

Pario, ptolem produco. Parnaſſus, mons in Phocide duos vertices habens : an hill in Phocis, a country in Greece.

Partio, divido, & quaſi partes facio. To part or to divide.

Parturio, cupio, aut conor parere. To be toward labour.

Paſco, nutrio. To feed, to nouriſh.

Paſcor, nutrior, alor. To be fed.

Paſſer, avis ſalaciſſima : a Sparrow.

Pateo, aperius ſum. To be open.

Patior, ſuſtineo, tolero. To ſuffer, or to abide.

Patro, aliquid male committo. To commit ſome evil.

Patruelis, patruorum filii. Brothers children.

Paveo, timeo. To fear.

Pecten, inſtrumentum textorum, & dentium : a comb, or a weavers ſley.

Pecto, orno capillos. To comb the hair.

Pecus,

Pecus, cudis, oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo terræ pascitur, *all cattle*.

Pedes, qui pedibus incedit, *a footman*.

Pedo, ventris crepitum facio, *to fart*.

Pelagus, mare, *the sea*.

Pellex, mulier impudica, *a harlot*

Pello, ejicio, removeo, *to drive or put away*.

Penates, dii domestici, quod penes nos nati sunt. *Household gods*.

Pendeo, suspensus sum, *to be hanged*.

Pendo, suspendo, vel pondero, æstimo, *to hang, to weigh, to prize*.

Penis, cauda, *a tail, and at the last it was taken for a mans yard*.

Penus, vel penum, omne esculentum poculentum, quo homines vescuntur, *all manner of victuals*.

Perago, perficio, *to finish, and to perfect business*.

Percutio, ferio, *to smite*.

Perdix, avis nota, *a Partridge*.

Perdo, amitto, *to lose*.

Perduellis, hostis, *an enemy in the war*.

Pergamus, civitas insignis Asiæ, in ditione Trojanorum, *the city of the Trojans, otherwise called* Ilium *or* Ilion.

Pergo, in re procedo, abeo, *to go forward*.

Perlego, totum lego, *wholly and thoroughly to read*.

Permissu, permissione cum nemo adversatur. *By sufferance, with leave and license*.

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior, *throughly to bear or suffer*.

Perplaceo, valde placeo, *to please very much, or throughly to please*.

Persis, orientalis regio, *the country of* Persia.

Pes, ima pars corporis qua gradimur, *a foot*.

Peto, oro, obsecro, rogo, *to ask*.

Phalera, ornamenta equorum, *Horse-trappings*.

Pharus, turris altissima in portu quæ lucet navigantibus, *a watch tower*.

Phaselus, navicula velox & oblonga, *a brigandine*.

Philotis, nomen mulieris, *a womans name*.

Phœnix, avis in oriente, a Phœniceo pennarum colore dicta, tom orbe celeberrima, in Arabia nascens, aquilæ magnitudine. *Phenix the bird*

Phryx, vir Phrygiæ, *a Trojan*

Pietas, pius cultus, *godliness*

Piget, dolet, seu molestum est. *It irketh*.

Pingo, formam alicujus rei ductis lineis repræsento, *to paint*.

Pinso, tundo, panem conficio, *to smite with the beak, to beat in a morter, as once they did their grain, and thereof to bake*.

Pinus, arbor est piscei generis, nuces ferens omnium maximas, quas Latini pineas vocant, *a Pine tree*.

Piper, herba. *Pepper*.

Piscis, animal quod continue sub aquis degit, *a fish*.

Pix, resina ex arboribus fluens, *Pitch*.

Placeo, gratus sum, *to please*.

Plaga, retia latiora ad capiendas feras. *Hunting nets, or wide meashed nets to take beasts*.

Plaudo, manibus percutio, ac gestu lætitiam indico, *to clap hands for joy*.

Plebs, vel plebis idem quod vulgus, *the common people*.

Plecto, supplicio afficio, punio ferio, *to punish, to beat*.

Pleo, plenum facio, *to fill*.

Plico, contraho, & rugas facio, *to fold or to plait*.

Pluo, aquam admitto, *to rain*.

Plus, vox incrementi, *more*.

Polleo, possum, valeo, *to be able, to be of power, and sometime it is taken for to pass, or to be better, or more profitable*.

Pono, colloco, constituo, *to set or to put*.

Pons, asser, vel quodvis aliud per quod super aquas transimus, *a bridge*.

Pontus, mare, *the sea*.

Porticus, ampla domus, propter repentinos imbres deambulationis gratia ædificata, *a gallery, or an ambulatory*.

Posco, peto, *to ask, to require*

Postis, latus portæ, sive januæ, *a post*.

Poto, bibo, *to drink*.

Præcordia, quæ extra separant ab inferiore viscerum parte, *the midriffe*.

Præcurro, antecurro, sive cito ante eo, *to run before*.

Prælego, antelego, ut solent præceptores suis discipulis, *to be an interpreter, or a reader, and sometime to out, or to sail by*.

Præmineo, præcello, *to excel others*.

Præneste, nomen urbis, *town in Italy*.

Præs, sponsor qui se obligat, id est, fidejussor in lite summaria, *a surety*.

Præses, qui vel quæ præsidet. *He or she that superintendeth*.

Præsul, qui vel quæ præest. Idem.

Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo, *to dine*.

Precis, precationis, obsecrationis. *Of prayer, of petition*.

Premo, *to press, to be against and to vex, to pursue and to be hard at hand with, to drive, to hide, to expel, to shut, to deflower, to kill*, &c.

Primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui Deo offeruntur. *First fruits of a mans ground, or the firstlings of any other thing*.

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The Prince or Princess*.

Problema, propositio interrogationem annexam habens. *A demand*.

Prodo, manifesto. *To betray, to make manifest*.

Proficiscor, eo alio. *To go forth*.

Proluo, multum ſive multo tempore lavo. *All to waſh.*

Promineo, procul appareo. *To hang out in ſight.*

Promo, profero, eloquor, *to ſet abroach, or to utter.*

Prompte, parate ſine mora. *With readineſs or ſpeed.*

Pſallo, cano inſtrumento muſico, *to ſing, or to play on an inſtrument.*

Puber, vel pubes, proprie lanugo quæ maribus decimo quarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. *Ripeneſs of age.*

Pudet, pudore afficior. *It ſhameth.*

Puerāſco, exacta infantia puerilium inchoo, *to wax a child.*

Pugil, qui vel quæ pugnandi artem novit. *A champion, man or woman.*

Pulvis & pulver. *Duſt.* Mortum eſt.

Pumex, lapis cavernoſus. *A pumice ſtone.*

Punctus, & punctum, minima individuaque lineæ pars. *A prick, or a point, a little centre.*

Pungo, ſtimulo, morſum ac aculeum infigo, *to prick, or ſting.*

Pus, ſanies, & quicunque humor in putredinem verſus. *Matter or core.*

Python, ſerpens e putredine natus. *A ſerpent.*

Q

QUæro, inveſtigo, interrogo, *to ſeek for, to ſearch.*

Quatio, moveo, concutio, *to ſhake.*

Quercus. An Oak.

Queror, lamentor, *to complain or lament.*

Qui. The which.

Quies, vacatio a labore, aut ceſſatio a quovis opere. *Reſt, it appertains to the body.* Tranquillitas *unto the mind.*

Quilibet. Every one, or whoſoever you will.

Quinciſco, caput inclino, moveo, *to hang the head.*

Quiſquilia, purgamenta, & quicquid ex arboribus ſarculorum ſollorum, aut ſorum minutim decidit, *thing, of no weight, things not worthy regard, or chipping.*

Quot. How many.

R

RAbula, homo futilis. *A brambler, or a ſmatterer in the law.*

Rado, cultro vel quavis re acuta decerpo, *to ſhave.*

Ramex, ruptura & diſtentio inteſtinorum. *Burſtenneſs.*

Rapio, per vim traho, auferro, *to ſnatch away.*

Raſtrum, inſtrumentum dentatum, quo utimur in fœnificio ad corradendum fœnum. *A rake.*

Raucio, raucus fum, *to be hoarſe.*

Recido, retro ſive iterum in eadem cado, *to fall backward, or to fall into the ſame again.*

Recordor, rursus in mentem revoco, *to call to mind again.*

Reddo, accoprum vel abiarum reſtituo, *to render, or to reſtore.*

Redoleo, odorem alicujus rei refero, vel multum oleo. *To bear the ſavour of a thing, or to ſavour ſtrongly, and by a metaphor, to reſemble and to taſt of.*

Refringo, iterum frango, *to break open.*

Rego, guberno, *to rule or to govern.*

Relego, rursus lego, *to read again.*

Reminiſcor, recordor, memini, *to remember.*

Ren, viſcus quoddam, *the kidney.*

Repuo, refuto, rejicio, *to refuſe.*

Reor, arbitror, puto, *to ſuppoſe.*

Repango, diſſolvo, rejungo, *to unloſe, to diſjoyn.*

Reperio, invenio, *to find.*

Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præſes provinciæ a provincialibus accuſatur, & quas vi aut dolo expilavit. *Of bribery and pillage, or of extortion.*

Replico, diſſolvo, *to unfold.*

Repungo, iterum ſtimulo, vicem reddo, *to prick again.*

Res, omnia ſive corporalia ſive incorporalia comprehendit. *A thing.*

Reſcio, rursum percipio, *to know again.*

Reſpuo, repudio, ſperno, *to refuſe.*

Reſtis, funis vel lorum. *A rope or a With.*

Reſulto, reſilio, revertor, in contrarium ſilio, *to rebound.*

Rete, inſtrumentum quo pisces capiuntur. *A net.*

Rex, nota eſt ſignificatio. *A King.*

Rideo, cachinno, *to laugh.*

Ringo, os torqueo ut canes, *to make an evil ſavour as dogs like a ſnarling dog, and to vex.*

Robur, ſpecies quercus duriſſimæ. *An oak.*

Rodo, mordeo, comedo, *to gnaw.*

Roma, urbs Italiæ quondam a paſtoribus condita, olim gentium domina, cum floreret, quarta & poſtrema monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui ſereno tempore cœlo fluit. *A dew.*

Roſtra, templum ſeu forum judiciale ante curiam Roſtiliam, in quo erat pulpitum, ex quo concionari ſolebant, *the place where orators are declaimed.*

Rudens, funis nauticus. *A cable.*

Rudo, graviter ſono ut asinus, *to cry like an Aſſe.*

Rumpo, frango, *to break.*

Ruo, cado, *to fall.*

Rus, locus extra urbem, ubi agri ſunt & villæ, *the country.*

S

SAcer, quod venerabile. *Holy.*

Sacerdos, deo dicatus, ad ſacrificia faciendo. *A Prieſt or a Nun.*

Sacro, deo dedico, ſacrum facio, *to dedicate.*

Sal, quo utimur in cibis condiendis. *Salt.*

Salio, ſilio, *to leap, or to*

…ny of brute beaſts do, when the male covereth the female.

Salio, ſale condio ac conſpergo, to ſalt, to powder, or to ſeaſon with ſalt.

Salto. To leap or to dance.

Salum, mare, a ſapore ſalis, the ſea.

Salus, incolumitas. Health.

Samnis, nomen gentis. A Samnite.

Sancio, firmo, & proprie effuſo ſanguine per hoſtiæ immolationem, to make ſure and to eſtabliſh.

Sanguis, cruor qui ex vulnere ſpargitur. Blood.

Sapphirus, preciosus lapis. A Sapphire.

Sapientia, rerum divinarum atque humanarum ſcientia. Wiſdom.

Sapio, ſaporem habeo, to have a taſte.

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio, to patch and amend.

Sardonyx. A certain precious ſtone.

Satago, ſatis ago, laboro, ſolliciteus ſum, to do, to endeavour.

Satrapa, princeps, a Prince.

Scabo, frico, to ſcratch, or to rub.

Scalpo, ſculpo, & fodio unguibus ac manibus, to claw or to ſcratch.

Scando, in altum tendo, to climb.

Scindo, ſeco, findo, to cut or to divide.

Scio, To know.

Scobis, & ſcobs, eſt id quod de aliqua materia decidit per ferrum, terebram, aut manum. Duſt.

Scriba, qui literas, vel geſta, ſcribit tabellas, & ſimilia ſcribit literis nomine. A Scribe or Notary.

Scribo, literas formo, to write.

Scrobs, foſſa aut puteus. A ditch or pit.

Scurra, qui riſum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ aut dignitatis. A ſcoffer or jeſter, or a paraſite.

Secerno, abjungo, ſeparo, to divide or ſeparate.

Seco, divido, to cut.

Sedeo, quiesco, to ſit.

Seges, frumentum in ſpicis. Corn yet ſtanding.

Seligo, ſeorſum colligo, to gather a part.

Semis, id eſt, ſemitas, ſex uncias, dimidium aſsis. Half a pound, or the half of any whole ſum.

Senecta vel ſenectus, ſenium, ætas. Old age.

Senex, ſenio confectus. An old man.

Sensio, quod ſex puncta continet, the ſix point.

Sensum, idem quod ſenecta.

Sensus, & ſenſum organum ſentiendi, & quod mente concipitur. Any of the five wits, called the ſenſes, or that which the mind conceiveth, called the meaning.

Sentis, aliquid ſenſu percipio, pro intelligo ponitur, to perceive by ſome ſenſe, or to underſtand.

Senvis, ſpina. A thorn.

Sepelio, defunctum terra condo, to bury.

Sepio, obſtruo, circundo, munio, to compaſs, to hedge.

Sepi, ſerpens parvus. A little ſerpent, after whoſe ſtroke the members do rot.

Sequor, abeuntem ſubſequor, to follow.

Sermo, loquela. Speech.

Seryppopulus Asiæ. One of a certain people in Aſia called Seres.

Sero, ſemino, planto, to ſow or plant, or to graft, and ſometimes by tranſlation, to beget, as we ſay, Serere bella, ſerere certamina, id eſt, movere lites & pugnas.

Serpens, anguis. A dragon, ſerpent, or a ſnake.

Sibilus, eſt quidam ſtridor oris per anguſtam ſpiritus emiſſionem, inter dentes fere. An hiſſing.

Sido, deſcendo ad ſedendum, to pitch, or to lay down.

Siler, arbor quam vulgo ſilicem vocant. An Oſier, with this difference, Montanum, ſi ſagnoſum. Apothecaries do uſe, in Latine called Secell Maſſilienſe.

Silex, lapis duriſsimus unde ignis excutitur. A flint ſtone.

Sinapis, & ſinapi, herba eſt ſemen ferens, tanta acrimonia ut lachrymas cieat comedenti. Senvy, Muſtard.

Sindon, velum ſubtiliſsimum. Fine linnen cloth, lawn.

Singultio, gravitet ruſtio ſingultum emitto, to ſob.

Sino, permitto, to ſuffer.

Sinus, & ſinum, genus vaſis ſimile. A bowle, or a diſh to drink wine or milk in.

Siren, monſtrum maris. A Mare-maid.

Siſer, herba cujus radix præcipue eſt in uſu. A parſnip.

Siſto, ſtare facio, to ſtand before.

Sitis, deſiderium potionis, thirſt.

Soboles, ſucceſsio. An offſpring.

Socrus, uxoris, vel mariti mater. A mother in law.

Sodalis, ejuſdem ſortis ſocius, a fellow.

Sol, qui Phœbus dicitur. The Sun.

Solco, ſnovus ſum, to be wont.

Solium, ſella regia, in qua reges jus dicentes ſedebant. A throne or chair of ſtate.

Solvo, quod ligatum erat diſſolvo, ac enodo, to looſe.

Somnus, ſopor, quies. Sleep.

Sono, ſonum facio, to ſound.

Sorbeo, deglutio quicquam molle, to ſup.

Soror, notum eſt. A ſiſter.

Spargo, late projicio ac paſſim facio, to ſcatter or ſprinkle.

Species, effigies, aroma & genus, viſio. A form, ſpice, the kind of a thing, or an appearance.

Specio, video, to ſee.

Specus, ſpelunca unde ſpectare licet. A den to watch a prey in.

Sperno, deſpicio, contemno, to deſpiſe.

Spinus, agreſtium prunorum arbor. A ſloe-tree.

Spinus,

Ofen, lienviscus quoddam ; *the milt.*

Spondeo, spondere promitto ; *to promise, and sometime to betroth.*

Sponsalia, promissio sive stipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing with conditions taken.*

Sponsio, naturæ & ingenii proprii. *Of nature and own disposition.*

Sterno, pono, colloco, erigo ; *to place, to set up ; sometime to decree and appoint, sometime to dedicate, and set before.*

Sterno, prosterno in terram ; *to throw down, or to spread.*

Sterto, dormio somnum altum dormiendo capio ; *to keep till we snort.*

Stipis, & stipe, pecuniæ genus, quod per capita colligere solent : *a money gathered by the poll, for the use of the gods, or for the poor ; and therefore it signifieth a reward or profit.*

Stirps, origo progeniei, soboles : *a stock, a tribe, a descent, and sometime it is the body of a tree.* Idem quod truncus.

Sto, erectus sum, vel maneo : *to stand.*

Strepo, sonum facio : *to make a noise.*

Stride, strepitum edo : *to make a noise, a whistling, or a crashing.*

Stridoo, facio stridorem, sonum violentum ; *to make a great noise, or to gnash with teeth. It is applied also to wheels, to door-hooks, to serpents, to the sea, and such other things.*

Stringo, premo, arcto : *to make fast, to pull, sometime to strike.*

Struo : *to build, to pile up, and sometime to endeavour, and to go about, or to set in order.*

Stultitia, imprudentia, stolliditas. *Foolishness.*

Suadeo, hortor ad id quod intendo ; *to counsel.*

Suber, quercus ligni, quod quarta utile est, ut supernatent retia ; *a cork-tree.*

Subligo, furto aliquid surripio. *Privily to steal away.*

Subolet, leviter oleo, sive odoratus sensu leviter percipio : *to savour, or to smell a thing a little, and by translation to be aspied, and to be smelled out.*

Suesco, foleo ; *to be accustomed.*

Suffero, sustineo, patior ; *to sustain or abide.*

Sugo, spiritu attrabo succum ; *to suck.*

Sulmo, oppidum in Brutiis ; *a town.*

Sum : *to be.*

Sumo, mutuum & pene alimum mihi : *to take.*

Supellex, res domestica. *Household-stuff.*

Suppetia, auxilium, subsidium : *aid, help, succour.*

Supplico, humiliter & cum reverentia precor ; *to intreat.*

Surgo, erigo me : *to arise, sometime to spring, or to grow, to increase. It is also to arise by little and little, as things do in building.*

Sus, animal sordidum ; *a Boar, Sow, or Hog.*

Synodus, conventus, *a council congregate.*

T

TAceo, fileo, non loquor, *to keep silence.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It sicketh or mourieth.*

Tænarus, locus ambrosius in radice Maleæ promontorii Laconiæ juxta Spartam civitatem in quo quis hiatus magnus est, & strepitus quasi progredientium sentitur, dixerunt veteres per hunc esse descensum ad inferos, *a promontory in Laconia, wherein is an entrance to go down to Hell.*

Tagus, fluvius Lusitaniæ habens arenas aureas, *a certain river in Portugal.*

Talio, vindicta, hostimentum *avengment, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis muri simile, *a Mole, or Want.*

Tango, percutio, *to touch.*

Tantundem, quæ tantum ; *as much.*

Tapes, vel tapetum, vel tapete, id est, panni depicti tegimen, sive pictum variis coloribus, *a carpet, or a cloth of arras.*

Tartarus, demissior inferni locus. *Hell.*

Taygetus, mons in Laconide Baccho sacer, sub quo Sparta & Amyclæ, *an hill in Lacedæmonia, where Sparta and Amyclæ the cities do stand.*

Tego, vile straguium, matta stirpea, *a mat.*

Temno, sperno, *to despise.*

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia quem Peneus alluit, *a very fair field in Thessalia, most pleasant to behold, and therefore appellatively it may be used for a place of delight, as Paradise and Elysium are : there is also Tempe in Bœotia, called Temnesia Tempe : another in Sicily, named for difference Melorix : the first is called Thessalia Tempe.*

Tendo, expando, to *stretch or bend.*

Teneo, apprehendo, *to hold.*

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum sum, *to be warm.*

Tepefio, tepidus fio, *to wax hot.*

Ternio, numerus ternarius, *the number of three.*

Tero, comminuo, consumo, tundo, *to waste by diminishing.*

Tesqua, loca edita, aspera. *Rough places.*

Testis, qui vel quæ testimonium profert, *a witness man or woman.*

Teucrus, Teucer, nomen proprium Trojanorum regis, *a name of a certain King of Troy.*

Texo, telam struo ac paro, *to weave.*

Thebæ, nomen quarundam urbium, *the name of a city in Egypt, and of another in Bœotia, you shall also find in authors* Thebæ and Thebæ.

Thermæ, loca aquas habentia, aut natura sponte calentes,

tes, aut fornace calefactus fundendi lavandive usibus servata. *Hot bathes.*

Thorax, pectus & pectoris munimentum. *The breast, and breast-plate.*

Thrax, vir Thracius; *a Thracian.*

Thus, incensum libamen quo Deum veneramur, aliquando ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*

Tigillum, tignum, trabs qua variè disposita domus exstruitur; *a rafter.*

Tigris, animal velocissimum & truculentum; *a Tigre.*

Timeo, metuo. *To fear.*

Timor, metus. *To be feared.*

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. *To stumble or stammer.*

Tollo, elevo, sublevo. *To lift up, to bring up, as children are by nursing, or also to slay or take away.*

Tondeo, crines vel lanam seco forcipe. *To clip or shave.*

Tonitrus, & tonitru, sonitus illæ seu potius diruptæ sonus. *Thunder.*

Tono, valde sono, ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus. *To be flaggish and weak.*

Torqueo. *To wreath, wrest, to wind or turn about, to govern, to spin, to vex and trouble, to whirle, &c.*

Torquis, circulus aureus colliqué ornamentum; *a chain to adorn the neck.*

Torrens, fluvius per pluviam collectus; *a lake without spring, begun by rain.*

Torreo, uro assо. *To roast.*

Torris, lignum ardens vel adustum; *a fire-brand.*

Tot. *So many, or many.*

Tracto, traho, vel sursum traho. *To pull and draw up, or to handle by fair or foul means.*

Trado, in potestatem alterius transfero. *To deliver unto another.*

Traho, vi ad me rapio ac duco. *To draw.*

Transeo, legendo transcurro ac perlego. *To read over.*

Tremo, commoveor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies; *a kindred.*

Trico, capilli pedibus pullorum gallinaceorum involuti. *Hair or feathers wrapped about the feet of chickens, or pigeons: also vain trifles.*

Triptoton, nomen quod tribus quibuscunque casibus inflectitur; *a noun declined with three cases.*

Troe, nomen viri a Troja.

Trudo, manibus pedibusve impello. *To thrust.*

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum a tumendo, & priore longa, terræ calius; *a swelling in any thing, a mushroom, or that whereof the same is.*

Tueor, defendo. *To defend.*

Tuor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beat or to knock.*

Turbo, vehemens spiritus eruptio, ex qua meatum suum obstruunt excutere conantes; *the cough.*

Tybris, fluvius Italiæ. *Tyber*

Tybur, oppidum Italiæ.

V

Vado, eo. *To go.*

Valeo, pollum, validus ac sanus sum; *to be in good health, or to be able.*

Valva, sunt fores geminas habentes partes in se coeuntes; *a two leaved door.*

Vannus; *a van to winnow corn with.*

Vas, vadis, vadimonium; *a surety in a manner of debt.*

Vas, vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum; *a vessel.*

Vates, poeta, & qui futura prædicit; *a Prophet, or a Prophetesse.*

Uber: *The adjective signifieth plentiful, abundant, copious: the substantive signifieth a pap, or a teat, or an udder, & sometimes is is found for plenteousness: as, uber agri: for fertilitas agri.*

Vectis, instrumentum quo claudiur ostium; *a door bar.*

Veho, navi, plaustro, quadrupede porto; *to carry.*

Vello, traho, extirpo; *to pull or to pluck up.*

Vendo, venundo alieno; *to sell.*

Venew, vendor; *to be sold.*

Venio, ad aliquem accedo & to come.

Venter, qui a pectore ad pubem terminatur; *a belly.*

Venus, dea amoris & veneratis; *the goddess of love & beauty.*

Ver, anni pars temperatior; *the spring time.*

Verber, instrumentum longum verberandi; *any thing that we beat withal, as a rod, whip, wand, or other. It signifieth also the stripe.*

Verberis, hoc non videtur deficere ullo casu. Vide Verbor.

Verge, tendo declino; *to bend, to go, to incline some way.*

Vermis, a vertendo quia se torquendo repit; *a worm.*

Verna, ex ancilla domi natus servus; *a bond-man born of a bond-woman at home. It is used adjectively for that that is domestical, or not strange: as, Vinum verna.*

Verres, porcus non castratus; *an hog.*

Verro, purgo, traho; *to sweep.*

Verto, muto, volvo; *to turn, or to change.*

Vervex, mas inter oves, cui ademti sunt testiculi; *a Weather.*

Vescor, utor cibo, & pasco; *to eat.*

Vesper, idem quod Hesperus. *It is called also Vesperugo, and it is taken for evening tide.*

Veto, prohibeo; *to forbid.*

Vicem, vicissitudinem rei; *interchange when it turns.*

Video, oculis intueor; *to see.*

Vieo, ligo, seu infleo; *to bind or to bow: sheer Victorces he called Cuppas qui vasa vinaria religant.*

Vigil, qui vel quæ gliscit; *a watcher, aware or wakeful.*

Vincio, ligo; *to bind.*

Vinco,

Vincer, superor, to overcome.
Vindex, qui vel quæ vindicat, an avenger, one or woman.
Vir, virum est, a man.
Virgilius, Poeta, a Poet's name.
Virgo, quæ non est passa virum, a virgin.
Virtus, ara bene rectoque vivendi, virtue, or great power.
Virus, venenum, & gravis odor, Poyson, or stench.
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia, Strength, power, nature, violence.
Visum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium, Birdlime.
Visa, eo ad videndum, to go to see.
Vitrum, materia transfucida, quæ ex arena & cinere fit, Glass.
Vivo, vitam ago, to live.
Ulciscor, vindico, to avenge.
Ungues, digitorum digiterum tam in avibus cæteris que bestiis, quam in homine, a nail, a hoof, and a talon.
Vocito, frequenter voco. *Often to call.*
Volo, as, to fly, or go apace, as, Mavis volat. Fama volat. But, Volo, vis, ei se velle vt ibi velling.
Volvo, verto, to turne.
Vomis, vel vomer, nomen habet, quod terram vomat, the plough-share.
Vomo, per os ejicio, to vomit, or ye par-break.
Urgeo, premo, compello, to urge.
Uro, adore aut frigore, nonnunquam alia vi modo, to burne, & by translation to torture or grieve.
Usus, usum rei habeo, to use.
Vulgus, multitudo ignobilis, the base and common people.
Vultur, animal astutum, a Fox, or a Vulture.
Uxor, viri conjux, a wife.

Finis Interpretationis Nominum & Verborum Grammaticæ Regiæ.

Magister discipulos ad studium literarum hortatur suos.

VOs ad se, pueri, primis invitat ab annis,
Atque huâ Christus voce venire jubet;
Præmiáque ostendit vobis vertentibus amplà;
Sic vos, ô pueri, curat amátque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Christo,
Prima sit hæc Christum noscere cura Deum.
Sed tamen ut Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito, parve puer.
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium ad commune venite,
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante lectionem.

ÆTerno soboles amata Patri,
Quem vox æthere missa mandat unum
Audirique, colique, Christe, qui nos
Ad te voce jubes venire blandâ,
Affirmans pueros Deo placere;
Da sanctum mihi Spiritum, Magistro
Ut monstrante, viam ingredi, Redemptor
Ad te qua liceat venire, possim;
Da cum moribus archibísque honestis
Sacri dogmata puriora verbi
Addiscam; sapientiáque & annis
Ita crescens, tibi plurimus, & ipsi

Illus

Olim adducere, quæ facit beatos,
Doctrinámque alios docere possim.
Hæc est summa mei, capútque voti;
Quod ratum jubeas ut esse, per te
Ipsum Christe rogo, tuúmque nomen,
Æterno soboles amata Patri.

Puer orans ante Cibum.

COnditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis;
Nate Deo, nostræ reparator Christe salutis,
Ut cibus, ut positus sic bene potus alat.
Sit tu sancte comes, dux solatórque piorum
Spiritus, huic mensæ mitis adesse velis.
Corpora sic rectè pascentur nostra, nihílque
Languida sic poterit lædere membra mali.

Post Cibum.

COrpora qui soliti satiasti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet;
Pasce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Nostráque cœlesti nectare corda riga:
Quo pariter membris, pariter quoque mente refecti
Usque tua liceat nos bonitate frui;
Tandem etiam placido vectos super æthera cursu,
Inter fœlices astra tenere choros.

7 AP 66

Oratio Matutina

CHriste, Dei æterni soboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo,
Morte tua qui devicta de morte triumphas,
Et peccata tuo sanguine nostra lavas;
Ah vitam largire piis finé fine beatam,
Qui te cumque fide non dubitante colunt.
O da peccati tangat mea pectora sensus,
Delicti ut pigeat, pœniteátque mei.
Utque petens veniam credam tibi vera professo,
Et studium de te pendeat omne meum:
Te solum venerer, tibi discam fidere soli,
Unicum & agnoscam te Dominum atque Deum.
Neve tuo à cultu vesaná mente recedam,
Réque prior mihi sit nomine nulla tuo.
Nec me quicquam in vita aut in nece separet abs te,
Sed semper famulus sim, manéámque tuus.

A M E N.